

การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ปริญญานิพนธ์
ของ
ภาควิต ศรียารัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ตุลาคม 2559

การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ปริญญานิพนธ์
ของ
ภาควัต ศรียารัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ตุลาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

บทคัดย่อ
ของ
ภาควิชา ศรียารัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ตุลาคม 2559

ภควัต ศรียารัตน์. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์: อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์
ศรีสวัสดิ์, อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายการวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ 2) เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ และ 3) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบวิชาชีพครูในประเทศไทยที่ทำการปฏิบัติหน้าที่ครูซึ่งมีประสบการณ์ 5-10 ปี โดยจำแนกได้เป็น 6 ภาค โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเป็นกลุ่มตัวอย่างภาคละ 1 จังหวัด จังหวัดละ 100 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อค้นหาข้อมูลองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู 2) แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.63 ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีค่าพิสัยของไอเกนอยู่ระหว่าง 4.07-39.62 และมีค่าความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 49.83 มีจำนวน 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) พฤติกรรม (Behavior) และคุณธรรม (Morality) 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดจิตสำนึกความเป็นครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 24.28, df= 17, p=.11, ค่า GFI=0.98, ค่า AGFI=0.95, ค่า RMSEA=0.03, ค่า SRMR=0.02 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู พบว่า องค์ประกอบด้านพฤติกรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.96 รองลงมาคือ องค์ประกอบการสะท้อนคิด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 และองค์ประกอบคุณธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.94 ตามลำดับ 3) การศึกษาระดับของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ผลการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับสูง

FACTOR ANALYSIS OF THE CONSCIOUSNESS OF A NEW GENERATION
OF TEACHERS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements For the
Master of Education Degree in Research and Human Potential Development
At Srinakharinwirot University
October 2016

Pakawat Sriyarat. (2016). *Factor Analysis of the Consciousness of a New Generation of Teachers*. Master Thesis, M.Ed. (Research and Development on Human Potential). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor: Dr. Patcharaporn Srisawat. Advisor: Dr. Chadapa Prasertsong.

The research objectives were to 1) perform a factor analysis of the consciousness of a new generation of teachers.; 2) examine the coherence of the measurement model to study the consciousness of a new generation of teachers.; and 3) study the consciousness of a new generation of teachers. The sampling group was selected by multistage random sampling. The population of six hundred teachers with five to ten years of teaching experience in six regions around Thailand. The two research tools included a semi-structured interviews for measuring the consciousness of the teacher in terms of teaching assessments, with the discrimination ranging from between 0.30 to 0.63 and with a reliability coefficient (alpha) of 0.94. The statistics were applied and analyzed by the exploratory factor analysis using principal component analysis with orthogonal rotation by the Varimax method and by confirmatory factor analysis of maximum likelihood (ML). The studies of the consciousness of a new generation of teachers were statistically analysed using mean and standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) The factor analysis of the consciousness of a new generation of teachers. The Eigen values were in the range between 4.07 to 39.62 and the sum of squared score loading cumulative was 49.63. They were the three key components of the consciousness of a new generation of teachers such as conception of reflection, behavior, and morality. 2) The confirmatory factor analysis of the consciousness of a new generation of teachers model was in accordance with empirical data ($\chi^2=24.28$ df=17 p=.11, GFI=0.98, AGFI=0.95, CFI=1.00, RMSEA=0.03 and SRMR=0.02). The standard factor loading of these three components were high (.01) and were constructed with a reliability in the range of between 0.65 to 0.94. The standard factor loading of each component shown in the rankings were behavior (0.96), conception of reflection (0.95), and morality (0.94). 3) The study of the consciousness of a new generation of teachers was at the high level.

ประกาศคุณูปการ

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี ผ่านกระบวนการต่างๆ หลายขั้นตอน และได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความรู้ ให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้ปริญญานิพนธ์นี้เสร็จสิ้นและมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาขึ้น ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านในความเมตตาและความห่วงใยของท่านแก่ผู้วิจัยตลอดมาเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล ประธานกรรมการควบคุมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ชี้แนะ และช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ ดร.อจิสรา ประเสริฐสิน อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา และดร.กัญญาพัชญ์ ปลายัดทอง ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน และคณาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่เสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานวิจัยนี้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้โอกาสในการศึกษามาโดยตลอด รวมถึงเป็นกำลังใจ และแรงผลักดันในการฝ่าฟันอุปสรรค ความยากลำบาก จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จ มีประโยชน์และคุณค่า จึงขอมอบงานวิจัยนี้แก่วงการการศึกษาตลอดจนคณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ภควัต ศรียารัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	4
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
สมมุติฐานในการวิจัย	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู	9
ความหมายของความเป็นครู	9
ความสำคัญของความเป็นครู	10
บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู	10
คุณลักษณะของความเป็นครู	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก	21
ความหมายของจิตสำนึก	21
ความสำคัญของจิตสำนึก	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีของจิตสำนึก	23
การวัดจิตสำนึก	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับของจิตสำนึกความเป็นครู	31
ความหมายของจิตสำนึกความเป็นครู	31
ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู.....	34
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	46
ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	46
ประเภทของการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	47
วัตถุประสงค์ของเทคนิค Factor Analysis.....	48
ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	54
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	62
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.....	64
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.....	69
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ระดับของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.....	76

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	78
สมมติฐานการวิจัย.....	78
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	78
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	78
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สรุปผลการวิจัย.....	81
อภิปรายผลการวิจัย.....	84
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก.....	101
ภาคผนวก ข.....	103
ภาคผนวก ค.....	109
ภาคผนวก ง.....	120
ประวัติผู้วิจัย.....	136

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปตัวชี้วัดองค์ประกอบจากโครงสร้างของจิตสำนึกความเป็นครู.....	46
2 แสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
3 จิตสำนึกของความเป็นครูที่ได้จากการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	56
4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ (n=600).....	63
5 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ.....	64
6 ค่าไอเกนขององค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู.....	65
7 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.....	66
8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตสำนึกความเป็นครู.....	69
9 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	70
10 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง และความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู.....	71
11 การวิเคราะห์ค่าดัชนีเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง.....	72
12 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง.....	73
13 การวิเคราะห์ระดับของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลค่าเฉลี่ย.....	76
14 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ.....	77
15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู.....	110
16 ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (α) องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูโดยภาพรวม.....	113
17 การสกัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู.....	114
18 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของของจิตสำนึกความเป็นครูภายหลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบ.....	115

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2 รูปแบบระดับชั้นของจิตสำนึก.....	27
3 องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่.....	68
4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลจิตสำนึกความเป็น ครูรุ่นใหม่ (คะแนนมาตรฐาน).....	75

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ครู (Teacher) คือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการสอน ให้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยตรงหรือทางอ้อม ครูที่ทำหน้าที่ในการสอนที่โรงเรียนต้องเป็นครูวิชาการมีความรู้และมีทักษะการเป็นครูมืออาชีพตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ผู้ที่จะเป็นครูที่ดีได้จะต้องมีคุณสมบัติของ “ความเป็นครู” ที่จะสอนนักเรียนได้ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบที่ให้นักเรียนทำตามในทาง ที่ถูกต้อง มีผู้ได้ให้ความหมายของครูว่า เป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมของสังคมให้กับศิษย์ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งแนะแนวทางในการดำรงชีวิตแก่ศิษย์ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมตามที่พึงปรารถนาของสังคม (รัศมี สีหะนันท์ 2551: 49) และครูจะต้องรู้ว่าตนมีหน้าที่ทำอะไร ประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไร ต้องมีความรู้และทักษะกระบวนการในการประกอบอาชีพเช่นไร นอกจากนี้ยังต้องมีใจรักในวิชาชีพ รู้จักประเมินตนเอง เข้าใจในความมุ่งหมายของการเป็นครูอย่างแท้จริงว่าครูเป็นอย่างไร ครูมีหน้าที่ภาระรับผิดชอบอะไร (สุขวสา ยอดกมล 2552: 7) เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไปให้เหมาะสมกับอาชีพที่สังคมยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ความเป็นครู จึงเป็นสิ่งที่บุคคลที่ทำหน้าที่ผู้อบรมสั่งสอนศิษย์หรือสิ่งที่ครูพึงจะมี คำว่า ครู มาจากคำว่า คຸຣຸ แปลว่า หนัก (พจนานุกรมไทย 2556: ออนไลน์) ครูจึงเป็นผู้หนัก โดยเฉพาะหนักในเรื่องบทบาทหน้าที่ที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนที่ดี เป็นบุคคลที่มีความรู้ เป็นบุคคลที่สังคมมีความต้องการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำหน้าที่สร้างคนให้เป็นคนดี มีความรู้ และเจริญเติบโตทั้งทางความคิดและสติปัญญาให้สมกับการเป็นทรัพยากรของสังคม

คำว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” แม้โดยรูปแบบจะมีการแบ่งเป็นกลุ่มระดับ ตามลักษณะงาน และระดับการศึกษาที่ตนมีบทบาทหน้าที่ก็ตาม เช่น ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูชำนาญการ เป็นต้น แต่โดยเนื้อแท้แล้วครูต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) มีความรู้ดี 2) มีความประพฤติดี และ 3) มีคุณธรรม (นฤมล บุณนิม 2545: 1) ฉะนั้นหากครูขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งแล้ว เช่น ครูไม่ศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีพฤติกรรมก้าวร้าว วางตัวไม่เหมาะสม ทุกจริต ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นขาดจิตสำนึกของความเป็นครู เพราะจิตสำนึกจะทำหน้าที่ในการสำรวจทางเลือกที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา ประมวลผลข้อมูล ตัดสินใจ ควบคุมการกระทำ ตรวจสอบข้อผิดพลาด วางแผน เรียนรู้ ปรับตัว และสำเนาประสบการณ์ที่เหมาะสมไว้ในความทรงจำ (Baars; & Stan. 2003: 166-172 อ้างอิงจาก ขฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 2) สอดคล้องกับฟาร์ติง (Farthing. 1992: 5-9 อ้างอิงจาก ขฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 2) ที่กล่าวว่าจิตสำนึกเป็นโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ่งเป็นภาวะตื่นตัว (Wakefulness) เป็นสิ่งที่ควบคุมระบบการทำงานของร่างกาย

(Executive Control System) เช่น การตัดสินใจ การแสดงออกของพฤติกรรม เป็นต้น และทำหน้าที่กำกับเนื้อหาของความคิด (Regulation of Sequences of Thought) นอกจากนี้จิตสำนึกจะทำงานอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ระบบการทำงานที่ดี และมีแนวโน้มที่จะแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะการมีจิตสำนึกเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (Chalmers. 1996: 17-19 ; 2004: 638 อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 2) จึงสรุปได้ว่า การมีจิตสำนึกความเป็นครู จะทำให้บุคคลสามารถควบคุมและกำกับความคิดของบุคคลที่ประกอบอาชีพครู ทำให้บุคคลมีการตัดสินใจ แสดงออกของพฤติกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพครูของตน

ความสำคัญของการมีจิตสำนึกนั้น เป็นสิ่งที่ใช้ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ หากประเมินค่าถึงสิ่งใดแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งนั้น แสดงว่าจิตสำนึกถึงสิ่งนั้นๆ ของบุคคลได้เกิดขึ้นแล้ว จิตสำนึกของบุคคลเป็นภาวะของจิตใจก่อนการแสดงออกเชิงพฤติกรรมทางกายภาพของบุคคล (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2541: 20) การให้ความสำคัญต่อการมีจิตสำนึกส่งผลต่อการกระทำของบุคคลในการกระทำสิ่งใด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ โดยจิตสำนึกเป็นสิ่งที่ทำให้รู้ถึงความต้องการของตนเอง สามารถเลือกจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะตอบสนองความต้องการของตนได้โดยวางแผนการปฏิบัติ จัดลำดับความสำคัญ วางแผนการเพื่อเริ่มลงมือปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม สามารถควบคุมการกระทำในขณะที่กำลังดำเนินไป และส่งผลสะท้อนให้การปฏิบัตินั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้ (Mittra. 1998: 39) หากเกิดปัญหาของการขาดจิตสำนึกในแต่ละบุคคลแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของตนและสังคมรอบข้างได้ ซึ่งการขาดจิตสำนึกนั้นจะเกิดจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ 1) ความไม่รู้ ที่ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ให้เกิดปัญญาใหม่ หลงยึดติดอยู่กับตนเอง 2) ความไม่รัก มีความเหินห่างของครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน ที่ต่างคนต่างอยู่จึงไม่สามารถเติมเต็มความรู้สึกทางจิตใจต่อกันได้ และ 3) ความไม่อดทน ไม่ชอบงานหนัก ไม่อดทนต่อการกระทำของผู้อื่นมองแต่ตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ยอมรับความแตกต่าง เหล่านี้หากเกิดขึ้นก็จะทำให้สภาพจิตใจของบุคคล และสังคมรอบข้าง เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจมากขึ้นเรื่อยไป

การมีจิตสำนึกความเป็นครูจึงเป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรพึงมีติดตัวอยู่ตลอดเวลา การตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความศรัทธา ความจริงใจ ความรับผิดชอบ และทำอย่างเต็มความสามารถ ผู้เป็นครูจึงต้องควบคุมและเข้มงวดกับตนเองอย่างหนักในด้านความรู้ วิธีการสอน ความประพฤติ และคุณธรรม (นิเชต สุนทรพิทักษ์ 2550: 4-5) เพื่อเป็นเครื่องกำหนดสติในการกระทำใด ๆ ของตนให้สามารถระงับพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึก ทำให้ตนเหมาะสมกับสภาพของความเป็นครูได้ เพราะหน้าที่ครูคือผู้สั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดีมีความรู้ตั้งนั้นเมื่อเข้าสู่วิชาชีพครูแล้วต้องตระหนักถึงจิตสำนึกของความเป็นครูให้ชัดเจน โดยการสร้างรูปแบบและตัวอย่างที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การพูด กิริยามารยาท ตลอดจนการพิจารณาความ ถูก ผิด ดี ชั่ว หากมองในแง่ของการปฏิบัติงาน ครูต้องอุทิศเวลาในการทำหน้าที่ของตน ไม่ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงาน จากที่กล่าวมาก็เป็นหลักปฏิบัติหนึ่งซึ่งตรงกับระเบียบในการกำหนดจรรยาบรรณในวิชาชีพครูของคุรุสภาอีกด้วย เรื่องดังกล่าวจะอยู่ท่ามกลางการสังเกตเฝ้ามองของศิษย์และสังคมภายนอก

การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ครูโดยขาดจิตสำนึกความครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ทำหน้าที่ครูคงคุณค่า มีศักดิ์ศรีในวิชาชีพและบ่งบอกถึงความเฉพาะในวิชาชีพที่ชัดเจน

การศึกษาเรื่ององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า จิตสำนึกของความเป็นครูนั้นมีองค์ประกอบในด้านใดบ้าง ในการนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่มีนักวิชาการที่ทำการศึกษในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครูด้วยการศึกษาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู อาทิเช่น เดวิท (Davis. 2005: 86-87) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของจิตสำนึกสำหรับครู โดยกำหนดว่า จิตสำนึกของครู มี 4 ลักษณะที่สำคัญ อันได้แก่ 1) ครูต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการสอนนักเรียนและปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการดำเนินชีวิต 2) ครูต้องมีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กนักเรียน 3) ครูมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและควบคุมอารมณ์ของตนได้เป็นอย่างดี 4) ครูมีสัมพันธภาพที่ดี ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีสุข ส่วน ซาเฮบ (Saheb. 2014: 4) กล่าวว่า ลักษณะของจิตสำนึกครู มีอาทิเช่น 1) ครูมีการสอนนักเรียนแบบบูรณาการความรู้ แนวคิดและทฤษฎีเข้าด้วยกัน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย 2) ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน 3) ครูมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษาอยู่เสมอ 4) ครูมีความตระหนักรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเป็นอย่างดี เป็นต้น จากแนวคิดของ ชีรศักดิ์ อัครบวร (2554: 119) ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ว่าจิตสำนึกสำหรับครูประกอบด้วย 1) รู้จักเหตุ คือ ครูควรรู้หลักความจริงของธรรมชาติของมนุษย์ รู้จักการอยู่ร่วมกัน รู้หน้าที่ รู้จักเหตุที่ตนทำหรือเหตุที่ตนไม่ทำสิ่งใดนั้นจะทำให้มีผลกระทบอย่างไรเกิดขึ้น 2) รู้ความมุ่งหมาย คือ ครูควรรู้ความมุ่งหมายการกระทำต่างๆ ของตน ว่าผลที่เกิดจากการกระทำของตนนั้นมีวาระสุดท้ายอย่างไร ตลอดจนรู้จักประโยชน์ที่เป็นจุดหมายหรือสาระของการกระทำต่างๆ 3) รู้จักตน คือ ครูควรรู้ฐานะ บทบาท ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม ฯลฯ เพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และให้เกิดผลดี เช่น รู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใด ควรรับผิดชอบงานประเภทใด เป็นต้น

การศึกษากการให้ความหมายในองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูในข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อค้นหาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์การทำงานในอาชีพครูจำนวน 10 คน จากโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนชั้นพื้นฐานในสังกัดต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการแยกแยะและอธิบายองค์ประกอบสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครูในแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดองค์ประกอบของความเป็นครูซึ่งแบ่งได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการสะท้อนคิด ประกอบด้วย 1) ความมุ่งมั่นในหน้าที่ 2) ความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ความพร้อมในการสอน และ 4) ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ส่วนองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสอน และ 2) การเป็นตัวอย่างที่ดี ส่วนองค์ประกอบด้านคุณธรรม ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น 2) เมตตากรุณา และ 3) หิริโอตตปปะ เพื่อทำการศึกษาเพื่อยืนยันองค์ประกอบและกำหนดนิยามของจิตสำนึกความเป็นครูต่อไป

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจากการศึกษานำร่องมาใช้ในการศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ว่ามีองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง และเชิงชีวิตอย่างไร โดยมีการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ที่มีความกลมกลืนสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะเห็นได้ว่าการมีจิตสำนึกความเป็นครู เป็นการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการศึกษาไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูและสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ขึ้น เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับนักวิชาการที่สนใจพัฒนาต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการพัฒนจิตสำนึกความเป็นครูไทยต่อไปอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการแก้ไขปัญหาการศึกษาของประเทศไทยในมิติของครู เพราะการพัฒนาหรือเสริมสร้างจิตสำนึกในเรื่องต่างๆ เป็นการแก้ไขที่ดีที่สุดเนื่องจากเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุนั่นเอง (Chalmers. 2004: 619 อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 5)

คำถามการวิจัย

1. จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีองค์ประกอบอะไรบ้าง
2. โมเดลแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร
3. ครูรุ่นใหม่มีระดับจิตสำนึกความเป็นครูเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่
2. เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่
3. เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำแบบวัดจิตสำนึกครูรุ่นใหม่ในงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ปรับปรุง และพัฒนาการศึกษาจิตสำนึกในด้านอื่นต่อไป
2. การสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อยืนยันองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกของความเป็นครู

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ)

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากทางทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาค

ตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันตก และภาคกลาง ในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 565,734 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2557: ออนไลน์)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นจำนวน 600 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยการสำรวจจากผู้ประกอบวิชาชีพครูในประเทศไทยที่ทำการปฏิบัติหน้าที่สอน ซึ่งมีประสบการณ์ 5-10 ปี โดยแบ่งออกได้เป็นภูมิภาค ได้ 6 ภาค ทำการสุ่มภูมิภาคละ 1 จังหวัด และเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาเขตละ 100 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตสำนึกความเป็นครู (Teacher Consciousness) หมายถึง การที่บุคคลที่ประกอบอาชีพผู้สอน มีการรู้คิดที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพของตน ทำให้บุคคลสามารถควบคุม กำกับ และตัดสินใจแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่

จิตสำนึกความเป็นครู จำแนกเป็น 3 องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านการสะท้อนคิด (Conception of Reflection) หมายถึง การที่บุคคลมีการทบทวนความคิดที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกตามบทบาทหน้าที่ของผู้สอน และตระหนักรู้ในตนเองถึงแนวโน้มของผลลัพธ์ของการกระทำที่อาจเกิดขึ้น มี 4 องค์ประกอบเชิงชีวิต ได้แก่

1.1 ความมุ่งมั่นในหน้าที่ หมายถึง การที่ผู้สอนมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยการแสดงออกด้วยพฤติกรรมของความพยายาม ความอดทน ความทุ่มเท ไม่ย่อท้อ และเห็นคุณค่าของผลสำเร็จที่จะเกิดจากการกระทำนั้นได้

1.2 ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ในเชิงบวกต่อวิชาชีพว่าวิชาชีพครูเป็นที่ยอมรับของสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยกย่อง และรู้สึกยินดีที่ได้ประกอบวิชาชีพนี้

1.3 ความพร้อมในการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนมีความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ อย่างชัดเจน แม่นยำ มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี หมั่นค้นคว้าหาความรู้ที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

1.4 ความสามารถในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้ความคิดที่แตกต่าง พิจารณาถึงเหตุและผล และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) การกระทำของบุคคลที่แสดงถึงการเป็นผู้สอน มี 2 องค์ประกอบเชิงชีวิต ได้แก่

2.1 ความสามารถในการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะการถ่ายทอดจนเกิด ความชำนาญ สามารถลำดับขั้นตอนในการสอน ผูกพันเพิ่มพูนทักษะหรือวิธีใหม่ๆ ในการสอน ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสนใจที่จะเรียนรู้

2.2 การเป็นตัวแบบที่ดี หมายถึง การกระทำของผู้สอนทั้งในช่วงเวลาในหน้าที่และนอกเวลาการเรียนการสอน ได้แก่ การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้วาจาที่สุภาพ การควบคุมอารมณ์ การวางตัวอย่างเหมาะสม และการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3. องค์ประกอบด้านคุณธรรม (Morality) การแสดงออกของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดีตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้สอน มี 3 องค์ประกอบเชิงชีวิต ได้แก่

3.1 ความรับผิดชอบต่องานตนเองและผู้อื่น หมายถึง การทำสิ่งที่ควรปฏิบัติในการทำหน้าที่ผู้สอนของตน และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ การแนะแนวการศึกษาและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในทางที่เหมาะสมนอกเหนือจากการสอนวิชาการ

3.2 เมตตากรุณา หมายถึง ความปรารถนาให้ศิษย์มีความรู้ เจริญก้าวหน้า เป็นคนดีของสังคมจิตใจ ภูมิใจกับศิษย์เมื่อศิษย์ได้ดี

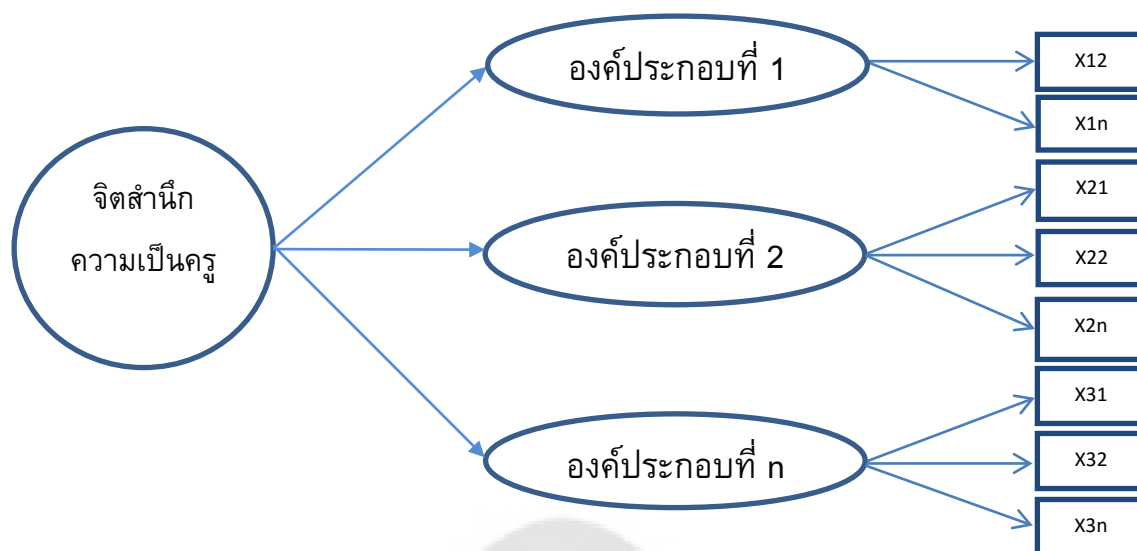
3.3 หิริโอตตปัทปะ หมายถึง การละอายต่อบาปและการกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกอบธุรกิจอื่น การกระทำใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน และการกระทำหน้าที่ในทางมิชอบ

สมมติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ
2. แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ของผู้วิจัยในครั้งนี้ สร้างจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีจิตสำนึกความเป็นครูของแต่ละคน แล้วนำมาสรุปเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครูในแต่ละด้าน และทำการศึกษาแต่ละองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ของผู้วิจัยต่อไป

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู
  - 1.1 ความหมายของความเป็นครู
  - 1.2 ความสำคัญของความเป็นครู
  - 1.3 บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู
  - 1.4 คุณลักษณะของความเป็นครู
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก
  - 2.1 ความหมายของจิตสำนึก
  - 2.2 ความสำคัญของจิตสำนึก
  - 2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีของจิตสำนึก
  - 2.4 แบบวัดจิตสำนึก
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู
  - 3.1 ความหมายของจิตสำนึกความเป็นครู
  - 3.2 ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู
  - 3.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกของความเป็นครู
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ
  - 4.1 ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ
  - 4.2 ประเภทของเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ
  - 4.3 วัตถุประสงค์ของเทคนิค Factor Analysis
  - 4.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
  - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู

1.1 ความหมายของความเป็นครู

จากพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2522) ตามความตอนหนึ่งว่า ความเป็นครู หมายถึง การมีความรู้ดี ประกอบด้วย หลักวิชาที่ถูกต้องแน่นแฟ้น และแจ่มแจ้งแก่ใจ รวมทั้งคุณความดีและความเอื้ออารี ประารถนาที่จะถ่ายทอดเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่นให้มีความรู้ความเข้าใจที่ดีด้วยความแจ่มแจ้งแนชัดในใจ ย่อมทำให้สามารถแสดงความรู้ออกมาให้เข้าใจตามได้โดยง่าย ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ก็ย่อมทำให้ผู้ร่วมงานสามารถเข้าใจโดยชัดแจ้ง ส่วนความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้น จะทำให้ก่อเกิดความศรัทธา มีใจพร้อมที่จะรับความรู้ด้วยความยินดี พร้อมทั้งที่จะร่วมงานกับผู้ที่มีความสมบัติของครูอย่างเต็มใจ และมีความมั่นใจ ทั้งนี้ก็จะทำให้การกระทำใดๆ ที่กระทำอยู่นั้นดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น และเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์ (วิไล ตั้งจิตสมคิด 2557: 131)

รัศมี สีหะนันท์ (2551: 49) ให้ความหมายของความเป็นครูว่า คือบุคคลผู้มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมของสังคมให้กับศิษย์ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ชี้แนะแนวทางในการดำรงชีวิตแก่ศิษย์ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมตามที่พึงปรารถนาของสังคมและครูจะต้องประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไปให้เหมาะสมกับอาชีพที่สังคมยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ยนต์ ชุ่มจิต (2558: 53) กล่าวถึง ลักษณะของผู้มีความเป็นครูว่า ครูแม้จะมีความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพบางอย่าง แต่ครูก็ต้องมีคุณลักษณะความเป็นครูที่คล้ายคลึงกันบ้าง เช่น การมีสติปัญญาไหวพริบดี มีความเมตตากรุณา มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใส จิตใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นและการแสดงออกของนักเรียน และเป็นผู้มีความอดทนต่อคำพูดหรือการกระทำจากสิ่งต่างๆ รวมทั้ง ด้านกระบวนการเรียนการสอนนั้นครูต้องมีความเข้าใจในวุฒิภาวะของนักเรียนหลักจิตวิทยาการเรียนการสอน และมีความรอบรู้ในด้านสังคมที่มีผลต่อการทำงานทั้งในและนอกห้องเรียนอีกด้วย

วรภัตรา เจียมเจริญ (2549: 57) กล่าวถึง การศึกษากับความเป็นครูว่า การที่จะสอนคนอื่นหรือฝึกคนอื่นให้ได้ดีนั้น เราต้องสอนตัวเองให้ได้ก่อน สอนให้ตัวเองเป็นคนมีความเมตตา รู้จักการให้ และเสียสละ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพียงเราสอนตัวเองได้ เราก็จะสามารถสอนคนอื่นได้เช่นกัน และถ้าเราเป็นครู การเป็นครูของเราจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง ตระหนักเสมอว่าหน้าที่ของครูคือสอนลูกศิษย์ของตนให้มีความรู้ พาลูกศิษย์ลงเรือข้ามฟาก และส่งให้ถึงฝั่งจนประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป ความเป็นครู คือ การมีบุคลิกลักษณะเฉพาะของผู้เป็นครู ซึ่งเกิดจากการรวมคุณสมบัติและทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความจริงใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความประพฤติที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้ มีความรู้ และทักษะในวิชาชีพ มีความอดทนและเสียสละต่อการทำหน้าที่ของตน

1.2 ความสำคัญของความเป็นครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2558: 53) กล่าวถึง ความสำคัญของความเป็นครูว่า ผู้ที่เป็นครูนั้นเป็นผู้ปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ และพัฒนาเยาวชนให้มีความเจริญในทุกๆ ด้าน ยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้ามากเพียงใดก็ย่อมต้องการครูที่มีความรู้ความสามารถมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ครูเป็นบุคลากรที่รู้เท่าทันคนและเท่าทันโลกด้านต่างๆ สามารถนำความรู้ความสามารถในตนมาพัฒนาเยาวชนให้เกิดความเจริญงอกงามเพื่อเป็นกำลังของชาติบ้านเมืองต่อไป

วรภัตรา เจียมเจริญ (2549: 54) ให้ความคิดเห็นของสำคัญของความเป็นครูว่า ครูมีบทบาทเป็นผู้สอน แต่ต้องเป็นผู้สอนพร้อมๆ กับการเป็นผู้ให้ ครูจะต้องมีความเสียสละ ต้องเป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งใดๆ ตอบแทน เพราะครูเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของลูกศิษย์ตน เมื่อใดที่ลูกศิษย์ เรียนจบ ประสบความสำเร็จในชีวิต มีหน้าที่การงานที่มั่นคง นั่นก็คือสิ่งตอบแทนที่น่าภูมิใจของครู

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 4) กล่าวถึง ความสำคัญของบทบาทความเป็นครู คือ ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้ทำหน้าที่ด้านการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในด้านศีลธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ เก่ง และเป็นคนดีในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 10-11) กล่าวถึงสิ่งที่สำคัญสำหรับความเป็นครู ในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ

1. มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอน
2. มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี ใจดี บุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา อดทน และเป็นคนช่างสังเกต
3. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น การให้ความอบอุ่น สัมผัสด้วยความอ่อนโยน มีท่าทางเป็นมิตร มีสายตาเอื้ออาทร พูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน
4. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัดประสบการณ์ หรือการแก้ปัญหาของเด็ก

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของความเป็นครู คือ การเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู ในการสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครูจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความรักต่อเด็ก ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความอดทน เป็นคนช่างสังเกต เพื่อให้การพัฒนาตนและผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังได้

1.3 บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2557: 133 อ้างอิงจาก ชีรศักดิ์ อัครบวร 2545: 32-35) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู ในการแยกตามความหมายของภาษาอังกฤษ TEACHERS อธิบายได้ว่า

- T คือ Teaching and Training หมายถึง การสั่งสอนและการฝึกอบรม
- E คือ Ethics Instruction หมายถึง การอบรมคุณธรรมและจริยธรรม
- A คือ Action Research หมายถึง การค้นคว้าวิจัยหรือการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ
- C คือ Cultural Heritage หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม
- H คือ Human Relationship หมายถึง การสร้างมนุษยสัมพันธ์
- E คือ Extra Jobs หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่พิเศษต่างๆ
- R คือ Reporting and Counseling หมายถึง การรายงานผลและการแนะแนว
- S คือ Student Activities หมายถึง การจัดกิจกรรมนักเรียน

การสั่งสอนและการฝึกอบรม (Teaching and Training) หมายถึง การกิจประการแรกสุดและสำคัญที่สุดของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ การสั่งสอนวิชาความรู้และการฝึกฝนวิทยาการให้กับศิษย์ ไม่ว่าหลักสูตรหรือปรัชญาการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรผู้เป็นครูก็ต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเล่าเรียน คุณภาพที่เด่นที่สุดของครูก็คือการสอน ครูที่สอนดี รู้วิธีฝึกฝนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชาที่เรียนย่อมเป็นครูที่ได้รับการนับถือ การสอนที่ดีนั้น (Gilbert Highet. อ้างอิงจาก ซีรคักดี อัครบวร 2545: 32) กล่าวว่าการสอนที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

1. ต้องมีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างลึกซึ้ง แม่นยำเนื้อหา
2. ต้องมีอารมณ์ขัน สอนได้สนุกสนานไม่น่าเบื่อ
3. ต้องมีความแม่นยำ และมีความมั่นใจในการสอน
4. สอนด้วยความรักและเมตตาต่อนักเรียน ไม่ข่มขู่บังคับกรรโชก
5. ต้องมีความอดทนและอดกลั้นต่อความไม่รู้ของนักเรียน
6. ต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการและความสนใจของนักเรียน
7. ต้องรู้จักยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

การอบรมคุณธรรมและจริยธรรม (Ethics Instruction) หมายถึง การกิจของครูที่นอกจากสั่งสอนและฝึกฝนวิทยาการให้แก่ศิษย์แล้วนั้น การกิจสำคัญอีกประการที่มนุษย์มีพฤติกรรมต่างจากสัตว์ ครูเป็นผู้อบรมกตีสังคม กฎเกณฑ์ของสังคม ตลอดจนกิริยามารยาทที่สังคมพึงประสงค์ให้ศิษย์ โดยทั่วไปการอบรมจริยธรรมนั้นมีหลักการสำคัญคือ ครูต้องสั่งสอนสิ่งที่ควรกระทำ สิ่งที่ควรปฏิบัติให้ก่อน ครูต้องปฏิบัติให้ดูให้เข้าใจวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ถูกที่ควรแล้วให้ศิษย์ได้ปฏิบัติได้ฝึกฝนจนได้รับรู้ผลจากการปฏิบัติดีนั้น ให้มีประสบการณ์ตรงว่าการประพฤติดีนั้นทำให้มีความสุขได้อย่างไร

การค้นคว้าวิจัยหรือการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ (Action Research) หมายถึง ครูมีหน้าที่ต้องแสวงหาคำตอบในสภาพการทางการศึกษาทุกๆ ด้านของนักเรียน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาตัวศิษย์ ครูจึงต้องศึกษาค้นคว้าและวิจัย งานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับห้องเรียน โรงเรียน และตัวนักเรียน ตลอดจนความเข้าใจของครูเองในสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัติ ครูจึงต้องแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบและพัฒนาตนเองอยู่เสมอโดยการลงมือกระทำ

การถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้กับเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมต่อจากพ่อแม่และครอบครัว หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกของสังคมนี้ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดี เช่น การใช้ภาษา กิริยามารยาททางสังคม เช่น วัฒนธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการจราจร การมีวินัยต่างๆ เป็นต้น หน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้จึงเป็นงานส่วนหนึ่งในการสร้างสังคมหรือสร้างชาติของครูเพื่อเยาวชนรุ่นต่อไปนั่นเอง

การสร้างมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) หมายถึง งานในหน้าที่ครูที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปในสังคมเป็นอย่างมาก ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อร่วมงาน หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นๆ และประชากรในชุมชน ที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องด้วย ครูต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแต่ละกลุ่มบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติหน้าที่พิเศษต่างๆ (Extra Jobs) หมายถึง หน้าที่อื่นๆ ของครู ที่อยู่นอกเหนือจากหน้าที่สอน อบรม และพัฒนาลูกศิษย์แล้ว ครูจะมีงานบางอย่างที่หัวหน้าหน่วยงานมอบหมายงานที่จะสนับสนุนการศึกษา เช่น งานธุรการ งานบรรณารักษ์ งานการปกครอง งานอาหาร งานตามระเบียบราชการ การตรวจเวรยาม การทำงานนอกสถานที่ ฯลฯ ซึ่งงานต่างๆ เหล่านี้บางลักษณะงานก็จำเป็นต้องใช้ความสามารถพิเศษบางประการของครู ครูจึงจำเป็นต้องศึกษา ฝึกฝนความสามารถพิเศษบางอย่างไว้ด้วย เช่น งานคอมพิวเตอร์ ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น

การรายงานผลและการแนะแนว (Reporting and Counseling) หมายถึง ครูต้องรายงานผลการพัฒนาการของศิษย์ทุกๆ ด้านต่อผู้ปกครองและผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวัดและประเมินผล ทั้งสามารถรายงานผลได้อย่างถูกต้องทั้งด้านการศึกษาเล่าเรียน ความประพฤติ สุขภาพอนามัย และลักษณะนิสัยของนักเรียน นอกจากการรายงานผลซึ่งเป็นระเบียบปฏิบัติแล้ว ครูยังต้องเป็นผู้ช่วยร่วมแก้ไขและป้องกันไม่ให้นักศิษย์ล้มเหลวในการศึกษาและพัฒนาการด้านต่างๆ โดยการเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทั้งกับตัวศิษย์และผู้ปกครองด้วย ทั้งการรายงานผลและแนะแนวต้องทำสม่ำเสมอและตรงเวลา

การจัดกิจกรรมนักเรียน (Student Activities) หมายถึง ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการต่างๆ ของศิษย์ การจะพัฒนาให้ศิษย์มีประสบการณ์ที่เหมาะสมนั้นครูต้องเป็นผู้จัดสภาพการณ์หรือกิจกรรมให้เหมาะสมนั่นเอง กิจกรรมนักเรียนที่ครูต้องจัดมีตั้งแต่กิจกรรมในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ศิษย์มีโอกาสนำสิ่งที่เรียนในห้องเรียนไปใช้ และกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์โลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสำเร็จในชีวิต

จากความหมายข้างต้น จะพบว่าบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของความเป็นครูนั้นก็คือผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ศิษย์ โดยมีใช้จะทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้ที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานอื่นๆ หลายด้าน เป็นภารกิจที่ต้องกระทำให้เสร็จสมบูรณ์โดยคำนึงถึงหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ในการทำหน้าที่ของตน

1.4 คุณลักษณะของความเป็นครู

บุคลิกภาพที่สำคัญของครู

การที่ครูมีบุคลิกภาพที่ดี ไม่ได้หมายความว่า จะต้องมีความสวยงามในรูปลักษณ์เท่านั้น หากแต่จะต้องมีองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งครูทุกคนสามารถฝึกฝนให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพได้ดี และบุคลิกภาพที่ดีย่อมประสบผลสำเร็จในอาชีพแล้วส่วนหนึ่ง บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญสำหรับครูเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพอจำแนกได้เป็น 4 ด้าน (วิไล ตั้งจิตสมคิด 2557: 148)

1. บุคลิกภาพทางกายภาพ เป็นบุคลิกภาพที่สังเกตเห็นได้ และเป็นสิ่งที่ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปเป็นความประทับใจครั้งแรกที่เกิดกับผู้พบเห็น บุคลิกภาพทางกายภาพทั่วไป มีดังนี้

1.1 รูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณ บุคลิกภาพส่วนนี้เป็นมาโดยกำเนิด อาจจะแก้ไขได้ยาก แต่ก็สามารถที่จะปรับปรุงและพัฒนาได้ตามความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างลักษณะจะเป็นอย่างไร ผู้เป็นครูที่สำคัญต้องมีความแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคภัย ไม่ใช้สิ่งเสพติดที่จะทำให้ร่างกายทรุดโทรม

1.2 การแต่งกาย ในด้านบุคลิกภาพการแต่งกายของครูนั้น นับเป็นสิ่งแรกที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปมองเห็น ทั้งนี้จึงส่งผลต่อการสร้างเจตคติที่ดีต่อตัวครู การเลือกใช้เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมต่อบุคลิกภาพของครูจึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.2.1 แต่งกายให้เหมาะสมกับสถานที่และความนิยมของสังคมในโอกาสต่างๆ เช่น ศาสนสถาน สถานที่ราชการ และงานกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

1.2.2 แต่งกายให้เหมาะสมกับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ ต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานภาพ และต้องไม่เกินความจำเป็น

1.2.3 ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย ทั้งเสื้อผ้าและรองเท้าไม่จำเป็นต้องมีราคาสูงนัก แต่จะต้องมีความสะอาดอยู่เสมอ

1.2.4 สวมเสื้อผ้าให้เหมาะกับรูปทรงและเรียบร้อยอยู่เสมอ

1.2.5 การใช้เครื่องประดับที่มีค่า ครูไม่ควรใช้ของมีค่าแพงเกินความจำเป็น

2. บุคลิกภาพทางสังคม เป็นบุคลิกที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้เช่นเดียวกับบุคลิกภาพทางร่างกาย เพียงแต่บุคลิกภาพทางสังคมนั้นอาจมีผลจากบุคลิกภาพภายในของบุคคลนั้นๆ ซึ่งเป็นแรงขับที่สำคัญ โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ได้แก่ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

3. บุคลิกภาพทางอารมณ์ เป็นบุคลิกภาพภายในที่อาจแสดงออกมาให้เห็นหรือไม่ก็ได้ บุคลิกภาพทางอารมณ์ของครู ได้แก่

3.1 อารมณ์ขัน จากผลการวิจัยทั้งของนักการศึกษาไทยและต่างประเทศเห็นตรงกันว่า อารมณ์ขันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของครูที่ผู้เรียนเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอารมณ์ขันเป็นศิลปะของการสอนประเภทหนึ่ง การมีอารมณ์ขันนั้น จะช่วยให้บรรยากาศการสอนมีความ

สนุกสนาน นอกจากนี้ยังช่วยครูให้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และสร้างความสนิทสนมกับผู้อื่นได้ง่าย

3.2 อารมณ์ดี เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่ทำให้ครูเป็นคนน่ารัก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน มีความกล้า และวางใจที่จะเข้ามาพบปะเพื่อพูดคุยหรือปรึกษาปัญหาต่างๆ ของตน

3.3 อารมณ์เย็น เป็นบุคลิกภาพที่ช่วยทำให้ครูเป็นผู้นำคบค้าสมาคมด้วย ช่วยให้ครูมีความอดทนในการสั่งสอนศิษย์ ไม่ด่วนตัดสินใจในการแก้ปัญหา การดูด่าว่ากล่าวศิษย์จะเป็นไปโดยมีเหตุผลสมควร ช่วยให้ครูพูดจาไพเราะและสุภาพอยู่เสมอ

3.4 ความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีจะได้เปรียบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่การงาน ความมั่นคงทางอารมณ์เป็นบุคลิกภาพที่สำคัญที่สุดของทุกอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่เป็นครู

4. บุคลิกภาพทางสติปัญญา เป็นเรื่องของเชาวน์ปัญญา ความแตกต่างของแต่ละคนที่เกิดจากพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จะมีสติปัญญาจะดีเพียงใด เฉลียวฉลาดมากหรือน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสมองเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการศึกษา และสิ่งแวดล้อมก็ จะสามารถช่วยพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสติปัญญาของคนได้ไม่น้อย

บุคลิกภาพทางด้านสติปัญญาของครูนั้น ขึ้นอยู่กับตัวครูแต่ละคนว่าจะเลือกกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างไร หากครูมีทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Action Research) รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ส่วนการแสวงหาความรู้ คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ครูจึงต้องรู้จักนำเวลาที่ว่างมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสติปัญญาของตน ได้แก่ การอ่านหนังสือ เล่นกีฬา ฟังเพลง ท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ พิพิธภัณฑ์ หรือชมการจัดนิทรรศการต่างๆ เป็นต้น

บุคลิกภาพมีความสำคัญทั้งในด้านส่วนตัวและด้านอาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูนั้น ความมีบุคลิกภาพที่ดีย่อมเป็นที่ชื่นชมของลูกศิษย์ ของผู้ปกครอง และส่งผลให้ครูสามารถสร้างสัมพันธภาพกับสังคมได้อย่างง่าย เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้คนที่พบเห็นเกิดความเชื่อถือ ซึ่งนับเป็นบุคลิกภาพภายนอกที่ดี และในขณะที่เดียวกันอาชีพครูจะต้องเป็นแม่แบบให้แก่สังคม ดังนั้นผู้เป็นครูจะต้องมีบุคลิกภาพภายในที่งดงามด้วยเช่นกัน

การพัฒนาบุคลิกภาพของครู

การพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง การวิเคราะห์บุคลิกภาพของแต่ละคนว่าเหมาะสมเพียงใดแล้วพยายามปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังขาดหรือบกพร่องให้เหมาะสมหรือเป็นไปได้ในลักษณะที่ตนปรารถนา สำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของครูนั้นคือ การแก้ไข ปรับปรุงและฝึกฝนบุคลิกภาพทางด้านกายภาพ บุคลิกภาพด้านอารมณ์ บุคลิกภาพทางด้านสังคม และบุคลิกภาพทางด้านสติปัญญาของครูให้เหมาะสมในการประกอบวิชาชีพครู (วิไล ตั้งจิตสมคิด 2557: 150) ซึ่งมีแนวคิดของกระบวนการในการพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนี้

กระบวนการในการพัฒนาบุคลิกภาพ มี 4 ขั้นตอน คือ (ธีรศักดิ์ อัครบรร
2545: 99-100)

1. การวิเคราะห์ตนเอง (Self Analysis) เป็นการสำรวจตรวจสอบตัวของตัวเองว่ามี
ส่วนใดดีหรือบกพร่อง หรือมีอะไรบางอย่างที่ยังไม่เหมาะสมกับหน้าที่การงานที่ทำ วิธีการตรวจสอบหรือ
วิเคราะห์ตนเองที่ได้ผลมากกว่าวิธีอื่น คือ การให้บุคคลที่ใกล้ชิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา
และต้องยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้ก็สามารถวิเคราะห์ตัวของตัวเองได้
โดยใช้วิธีพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ

2. การปรับปรุงตนเอง (Self Improvement) เมื่อรู้ข้อบกพร่องแล้วว่าอะไรไม่เหมาะสม
อย่างไร ก็พยายามเลิกพฤติกรรมนั้นเสีย บุคลิกภาพที่ไม่ดีบางอย่างเกิดจากนิสัยที่ไม่ดี บางอย่าง
เกิดจากการเรียนรู้ที่ผิด บางอย่างเกิดจากการกดดันทางจิตใจ ฉะนั้นต้องหาให้พบสาเหตุอยู่ที่ใด
แล้วพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

3. การฝึกฝนตนเอง (Self Training) การนำเอาสิ่งที่ได้ปรับปรุงตนเองแล้วมากระทำ
หรือแสดงออกเป็นประจำเพื่อให้เป็นนิสัย การฝึกตนเองจะทำได้สำเร็จได้ต้องอาศัยความตั้งใจเป็น
สาระสำคัญ

4. การประเมินผลตนเอง (Self Evaluation) การสำรวจตรวจสอบขั้นสุดท้ายหลังจาก
ได้กระทำตามขั้นตอนที่ได้วางแผน หรือตั้งใจไว้แล้ว การประเมินผลทางบุคลิกภาพควรให้ผู้อื่นเป็นผู้
ประเมินด้วยจะทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น

มาตรฐานวิชาชีพครูในการปฏิบัติตน

มาตรฐานในการปฏิบัติตนของครูนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจาก คุณธรรมของวิชาชีพครู โดย
หัวใจสำคัญของคุณธรรมของวิชาชีพครูมี 3 ประการ คือ ต้องมีความซื่อสัตย์ รักปรารถนาดี และ
ห่วงใยนักเรียนอย่างจริงใจ การวางตนให้เป็นที่นับถือของผู้อื่น ไม่อวดอ้างความสามารถของตนและ
ต้องมีความรับผิดชอบต่ออาชีพของตน การที่ครูผู้ใดจะมีคุณธรรมได้ก็จะต้องรู้จักและทำความเข้าใจ
ในวิชาชีพครูให้ชัดเจนก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2529: 5) ในการส่งเสริม
ครูให้เกิดจิตสำนึกในด้านการมีคุณธรรม สถาบันผลิตครูก็ต้องมีส่วนผลักดันในการสร้างจิตสำนึกที่ดี
ให้เกิดขึ้นในหลักสูตร ให้ผู้ที่เข้าสู่อำชีพครูได้มองเห็นเหตุถึงผล ความเหมาะสมที่ควรจะมีกับการ
วางตัวในอาชีพเป็นหลัก โดยไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล วัตถุนิยม ตำแหน่ง และผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่
ได้มานอกจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาถูกกำหนดในมาตรฐานวิชาชีพครู ดังต่อไปนี้
(สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2537. 153)

มาตรฐานวิชาชีพครูในการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณวิชาชีพครู) มาตรฐานวิชาชีพครูใน
การปฏิบัติตนหรือที่เรียกว่าจรรยาบรรณวิชาชีพครู คือ กฎแห่งความประพฤติสำหรับผู้ประกอบ
วิชาชีพครู ซึ่งองค์กรวิชาชีพครูเป็นผู้กำหนด และเป็นหลักการปฏิบัติในวิชาชีพที่ครูทุกคนต้องถือ
ปฏิบัติโดยเคร่งครัด สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพครูแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่

ควบคุมสอดส่องจรรยาของครูตาม พระราชบัญญัติครู 2488 ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยจรรยา มารยาทและวินัย ตามระเบียบประเพณีของครู ครั้นสุดท้าย และประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2539 มีข้อกำหนดไว้ใน จรรยาบรรณทั้ง 9 ข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (พิทยาพล เสนาไชย. 2542: 23-31)

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอภาค หมายถึง การแสดงออกของการกระทำที่ดี ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความมีจิตใจที่ดีงาม เชื่อถือความถูกต้องของบุคคล มีความรัก และความเมตตา ด้วยแสดงออกถึงความปรารถนาถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่น มีความคิด และไตร่ตรองถึงผลแล้ว จึงแสดงออกด้วยความจริงใจ ครูจึงต้องมีความรัก ความเมตตาศิษย์อยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการแสดงออกของครูต่อศิษย์เป็นไปด้วยความสุภาพ ความเอื้ออาทร ส่งผลดีต่อศิษย์ให้ดีขึ้นทุกๆ ด้าน ครูต้องรักและเมตตาต่อศิษย์ โดยให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์อย่างเท่าเทียม โดยตอบสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจของศิษย์อย่างจริงใจ รวมถึงการเคารพ การยอมรับ การเห็นอกเห็นใจ การเชื่อถือ และการชื่นชมยินดี อันเป็นผลสู่การพัฒนาทุกด้านอย่างเท่าเทียม โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

1.1 สร้างความรู้สึกอย่างเป็นมิตร ครูต้องเป็นที่พึ่งและไว้วางใจของศิษย์ทุกคน โดย ให้ความช่วยเหลือศิษย์ รับฟังปัญหาของศิษย์ สนทนาไต่ถามทุกข์สุขของศิษย์ ให้ความเป็นกันเองกับศิษย์ และร่วมทำกิจกรรมกับศิษย์ตามความเหมาะสม

1.2 ตอบสนองต่อข้อเสนอ เป็นการตอบรับการร้องขอและการกระทำของศิษย์ในทางสร้างสรรค์ตามความต้องการ สภาพปัญหา และตามศักยภาพของศิษย์ทุกคน เช่น สนใจในคำถามและตอบคำถามของศิษย์ทุกคน รวมถึงให้ความสำคัญกับการรับนัยหมายของศิษย์ในทางที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ และการให้โอกาสศิษย์แต่ละคนได้แสดงออกตามความสามารถของตน

1.3 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาของศิษย์ทุกคน ตามความถนัด ความสนใจ และเต็มศักยภาพของศิษย์ เช่น จัดกิจกรรมหลากหลายตามสภาพความแตกต่างของศิษย์ มอบหมายงานตามความถนัด เพื่อให้แต่ละคนประสบความสำเร็จเป็นระยะๆ อยู่เสมอ โดยแนะแนวทางที่ถูกต้อง ด้วยการให้คำปรึกษาให้แก่ศิษย์ เพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง เพื่อหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหาต่อไป

1.4 แสดงผลงานที่ศิษย์ภาคภูมิใจ ทั้งในและนอกสถานที่ศึกษา เช่น การตรวจผลงานของศิษย์ทุกคนอย่างสม่ำเสมอ แสดงผลงานของศิษย์ในห้องเรียน นำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานของศิษย์ที่ประสบความสำเร็จสู่สังคมภายนอก

2. ครูต้องสั่งสอน ฝึกฝน อบรม ศิษย์เพื่อสร้างเสริมทักษะความรู้ และนิสัยที่ดีงาม ถูกต้องให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถอย่างบริสุทธิ์ใจ ซึ่งหมายถึง ครูจะต้องมีความความมุ่งมั่นในการพัฒนาศิษย์ให้เจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ โดยถือว่าความรับผิดชอบของครูจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อศิษย์ได้แสดงออกถึงผลแห่งการพัฒนานั้นแล้ว ครูจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศักยภาพของศิษย์ทุกคน เลือกกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมและหลากหลาย ตรงกับการพัฒนาตามศักยภาพ

นั้นๆ ดำเนินการให้ศิษย์ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดผลอย่างชัดเจน รวมถึงกระตุ้นให้ศิษย์ทุกคนได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญของศิษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยการดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดและเลือกกิจกรรมการจัดเรียงการสอนที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริง ด้วยการให้ศิษย์มีความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน ตลอดจนร่วมกับศิษย์ในการประเมินผลของการเรียน และการเพิ่มพูนการเรียนรู้ภายหลังการสอน ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์ทุกคนได้มีการพัฒนาต่อไปอย่างมีศักยภาพ โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

2.1 สังสอน ผูกฝน อบรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อพัฒนาศิษย์ ได้แก่ การเอาใจใส่ สังสอน อบรมศิษย์จนเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ทำการสอนอย่างเต็มเวลา อุทิศเวลาเพื่อพัฒนาศิษย์ตามความจำเป็นเหมาะสม รวมถึงไม่ละทิ้งชั้นเรียนหรือขาดการสอนโดยไร้ความจำเป็น และไม่เบียดบังเวลาของศิษย์เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 สังสอน ผูกฝน อบรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างเต็มศักยภาพ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายในการพัฒนา ด้วยการเลือกกิจกรรมที่นำสู่ผลจริง ประเมิน ปรับปรุง ให้ได้ผลจริง โดยเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายในการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของศิษย์ ให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง สอนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ และทำด้วยความเต็มใจ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่

2.3 สังสอน ผูกฝน อบรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างบริสุทธิ์ใจ ได้แก่ สังสอนศิษย์โดยไม่ปิดบัง อำพราง หรือบิดเบือนความรู้ มอบหมายงานสั่งงาน และตรวจผลงานอย่างยุติธรรม รวมถึงอบรมสั่งสอนศิษย์ด้วยความเท่าเทียมไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

3. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงออกที่ดีมีจริยธรรมด้วยการแสดงตนเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนยึดถือและนำไปปฏิบัติตามเสมอ การแสดงตนเป็นตัวอย่างนี้ถือว่าครูเป็นผู้นำในการพัฒนาศิษย์อย่างแท้จริง การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี คือ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอของครูที่ศิษย์สามารถสังเกตรับรู้ได้เอง และเป็นการแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูงตามค่านิยมของ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

3.1 ตระหนักรู้เสมอว่าในการแสดงออกถึงพฤติกรรมของครูจะมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของศิษย์อยู่เสมอ ได้แก่ การระมัดระวังในคำพูด และการกระทำของตนเอง ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธ หรืออาการไม่พอใจต่อหน้าศิษย์ และทำตนให้มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ

3.2 พุดจาด้วยความสุภาพและสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับศิษย์และสังคม ด้วยการพูดชมเชยให้กำลังใจศิษย์ด้วยความจริงใจ ไม่พูดคำหยาบ ก้าวร้าว นินทา หรือส่อเสียด

3.3 กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ได้แก่ ปฏิบัติตนให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี รักษาสุขภาพของตนให้แข็งแรง แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ แสดงกริยามารยาทที่สุภาพ เรียบร้อย รู้จักตรงต่อเวลา รวมถึงแสดงออกซึ่งนิสัยที่ดีในควมมีวินัย ซื่อสัตย์ อดทน สามัคคี ประหยัด รักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสมบัติอยู่เสมอ

4. ครูจะต้องไม่ประพฤติดนเป็นการขัดขวางต่อความเจริญทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคมของศิษย์ หมายถึง การแสดงออกใดๆ ของครูก็ตามย่อมมีผลทางบวกหรือทางลบ ต่อความเจริญเติบโตของศิษย์ เมื่อครูต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาของศิษย์ในทุกๆ ด้าน จึงต้องพิจารณาเลือกเฉพาะการแสดงออกที่มีผลแต่ทางบวก ฟังละเว้นและระงับการแสดงออกใดๆ ที่มีผลนำไปสู่พฤติกรรมในทางลบ ซึ่งการไม่กระทำตนเพื่อขัดขวางหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อความก้าวหน้าของศิษย์นั้น ได้แก่ การกระทำอื่นใดที่นำไปสู่การลดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา การตอบสนองต่อศิษย์ในการให้รางวัลหรือลงโทษ และการเพิ่มพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

4.1 ละเว้นการกระทำที่ทำให้ศิษย์เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของศิษย์ เช่น ไม่นำปมด้อยของศิษย์มาล้อเลียน ไม่ประจานศิษย์ ไม่พูดจาหรือกระทำการใดๆ ที่เป็นการซ้ำเติมปัญหาหรือข้อบกพร่องของศิษย์ ไม่นำความเครียดมาระบายต่อศิษย์ ไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือท่าสีหน้าท่าทาง ไม่เปรียบเทียบฐานะความเป็นอยู่ของศิษย์ ไม่ลงโทษศิษย์เกินกว่าเหตุ

4.2 ละเว้นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และร่างกายของศิษย์ เช่น ไม่ทำร้ายร่างกายศิษย์ ไม่ลงโทษศิษย์เกินกว่าระเบียบกำหนด ไม่จัดหรือปล่อยปะละเลยให้สภาพแวดล้อมเป็นอันตรายต่อศิษย์ ไม่ใช่ศิษย์ทำงานเกินกำลังความสามารถ

4.3 ละเว้นการกระทำที่สกัดกั้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมของศิษย์ เช่น ไม่ตัดสินคำตอบถูกผิดโดยยึดคำตอบของครู ไม่ดูต่ำซ้ำเติมศิษย์ที่เรียนช้า ไม่ขัดขวางโอกาสให้ศิษย์ได้แสดงออกทางสร้างสรรค์ ไม่ตั้งฉายาในทางลบให้แก่ศิษย์

5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาผลประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ หมายถึง การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในวิชาชีพแสวงหาประโยชน์สุดตนโดยมิชอบ ย่อมทำให้เกิดความละเอียงในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความไม่เสมอภาคนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาในบุคคลและวิชาชีพนั้น ดังนั้น ครูจึงต้องไม่ใช่ศิษย์ให้ไปแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบหรือแสวงหาประโยชน์ในสิ่งที่ไม่ควรได้จากศิษย์ การไม่ใช่ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์โดยมิชอบให้แก่ตน และการไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ได้แก่ การไม่กระทำสิ่งใดๆ จากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบตามปกติของครูที่จะได้มาซึ่งผลตอบแทนเกินสิทธิที่พึงมีพึงได้ โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

5.1 ไม่รับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างอันมิควรจากศิษย์ เช่น ไม่บังคับหรือสร้างเงื่อนไขให้ศิษย์มาเรียนพิเศษเพื่อหารายได้ ไม่ตัดสินผลงานหรือผลการเรียนโดยมีสิ่งแลกเปลี่ยน และ ไม่หารายได้จากการนำสินค้ามาขายให้ศิษย์

5.2 ไม่หาผลประโยชน์ให้กับตนโดยใช้ศิษย์เป็นเครื่องมือ ในทางมิชอบด้วยกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือขัดต่อความรู้สึกของสังคม เช่น ไม่ใช้หรือจ้างวานศิษย์ไปทำสิ่งผิดกฎหมาย ไม่ใช้แรงงานศิษย์เพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่นำผลงานของศิษย์ไปแสวงหากำไรส่วนตน

6. ครูควรพัฒนาตนเองทั้งทางด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอยู่เสมอ หมายถึง เมื่อวิทยาการและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่เสมอ ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอยู่เสมอ ซึ่งเป็นการใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง สังคม จนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ได้ โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

6.1 ใส่ใจศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิชาชีพอยู่เสมอ เช่น หาความรู้จากเอกสาร ตำรา และสื่อต่างๆ อยู่เสมอ จัดทำและเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ตามโอกาส เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ฟังการบรรยายหรืออภิปรายทางวิชาการ

6.2 มีความรอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมายแนวทางพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การอาชีพ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เช่น นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ติดตามข่าวสารเหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม อยู่เสมอ เพื่อวางแผนพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

6.3 การแสดงออกทางกาย กริยา วาจา อย่างสง่างาม และเหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น ไวต่อความรู้สึกของสังคม รักษาสุขภาพ ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนอยู่เสมอ และแต่งกายให้สะอาดเหมาะสมกับกาลเทศะ

7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพครู หมายถึง ความรักและเชื่อมั่นในอาชีพของตนยอมทำให้ทำงานอย่างมีความสุขและมุ่งมั่น อันจะส่งผลให้อาชีพนั้นเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ดังนั้นครูย่อมรักและศรัทธาในอาชีพของตนและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครูด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้การแสดงออกด้วยความชื่นชมและเชื่อมั่นในอาชีพครู ด้วยความตระหนักว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติมีความสำคัญ และจำเป็นต่อสังคม ครูมีความภูมิใจและเต็มใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมในการสนับสนุนองค์กรวิชาชีพครู และปกป้องเกียรติของวิชาชีพตน โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

7.1 ภูมิใจ ชื่นชม เชื้อมั่น ในความเป็นครู ว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม เช่น แสดงตนว่าเป็นครูอย่างสมภาคภูมิ ชื่นชมในเกียรติจากรางวัลที่ได้รับ และรักษาผลการปฏิบัติไว้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชยเพื่อนครูที่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับการสอน และสามารถเผยแพร่ผลสำเร็จของตนเองและเพื่อนครูให้เป็นที่ประจักษ์ได้

7.2 เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพครู และให้การสนับสนุนหรือเข้าร่วมหรือเป็นผู้นำในกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครู เช่น ร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น ปฏิบัติตามข้อกำหนดขององค์กร

7.3 ปกป้องเกียรติและองค์กรวิชาชีพของครู เช่น ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของครู องค์กรวิชาชีพ และทำการชี้แจงความเข้าใจให้ถูกต้องเมื่อมีผู้เข้าใจผิดเกี่ยวกับวิชาชีพครู

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ หมายถึง สมาชิกของสังคมใดคนหนึ่งกำลังกันพัฒนาสังคมนั้น และช่วยเหลือสังคมโดยรวม ในสังคมวิชาชีพครู ผู้ประกอบวิชาชีพครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมมือด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถ อันจะส่งผลให้เกิดพลังและศักยภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู ในการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การแนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแก่เพื่อนครูทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และการปฏิบัติงานตามโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน แนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงาน โดยการให้คำปรึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

8.1 ให้ความร่วมมือแนะนำ ปรึกษา แก่เพื่อนครูตามโอกาส และความเหมาะสม เช่น ให้คำปรึกษาการจัดทำผลงานทางวิชาการ ให้คำแนะนำการผลิตสื่อการเรียนการสอน

8.2 ให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ สิ่งของแก่เพื่อนครูตามโอกาส และความเหมาะสม เช่น ร่วมงานกุศล ช่วยทรัพย์เมื่อเพื่อนครูเดือดร้อน ตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8.3 เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนรวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เช่น แนะนำแนวทางป้องกันยาเสพติด ร่วมกิจกรรมตามประเพณีของชุมชน

9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย หมายถึง การพัฒนาคนให้มีภูมิปัญญา และรู้จักเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ในฐานะที่ครูเป็นบุคลากรสำคัญทางการศึกษา ครูจึงควรเป็นผู้นำในการอนุรักษ์พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งการเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย คือ การริเริ่มดำเนินกิจกรรม สนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ เลือกรสร ปฏิบัติตน และเผยแพร่ศิลปะ ประเพณี ดนตรี กีฬา การละเล่น อาหาร เครื่องแต่งกาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การดำรงชีวิตตนและสังคม โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สำคัญ มีดังนี้

9.1 รวบรวมข้อมูลและเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่เหมาะสมมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เชิญบุคคลในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นำศิษย์ไปศึกษาในแหล่งวิทยาการชุมชน

9.2 เป็นผู้นำในการวางแผน ดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ พัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม เช่น ฝึกการเล่นท้องถิ่นให้แก่ศิษย์ จัดตั้งชมรมสนใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำพิพิธภัณฑ์ในสถานศึกษา

9.3 สนับสนุนส่งเสริม เผยแพร่ และร่วมกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น อนุรักษ์การใช้สินค้าพื้นเมือง เผยแพร่การแสดงศิลปพื้นบ้าน ร่วมงานประเพณีท้องถิ่น

9.4 ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก และความเชื่อ เพื่อนำผลการศึกษาวิเคราะห์มาใช้ในการเรียนการสอน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก

2.1 ความหมายของจิตสำนึก

พจนานุกรมออกฟอร์ด (Oxford Advanced Learner 's Dictionary.1995. อ้างอิงจาก กนกพร คุณรัชตะไพโรจน์ 2546: 7) กล่าวว่า จิตสำนึก คือ ความตระหนัก ความเอาใจใส่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่แท้ต่อสิ่งที่บุคคลนั้นสนใจ โดยความคิดหรือความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้จะถูกควบคุมด้วยจิตใจของตนเอง

เลฟทอน (Lefton. 1994. อ้างอิงจาก น้าพล ปรงประทีน.2546: 9) กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำ เป็นการตระหนักหรือการมีสติในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในสภาพแวดล้อมรอบตัวและการตอบสนองต่อกระบวนการภายในจิตใจของตนเอง

ภานุ วังโส (2549: 56) กล่าวว่า จิตสำนึก คือ ส่วนที่เป็นความรู้ในอารมณ์ที่เกิดขึ้น 6 ทาง ประกอบด้วย ทางตา ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางจิต ซึ่งแต่ละอย่างแสดงความแตกต่างของการรับรู้ เข้าใจความตามที่เป็นจริงที่แตกต่างในการเกิดทุกข์หรือการทำให้ทุกข์น้อยลง และเมื่อทุกข์น้อยลงแล้วความจริงของชีวิตก็จะปรากฏ การเข้าใจชีวิตอย่างถ่องแท้ก็จะเกิดขึ้น

พัชรา ปัทมสิงห์ (2550:12) กล่าวถึง จิตสำนึก หมายถึง สภาวะที่เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้งของบุคคล สามารถเห็นได้จากการกระทำที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ในด้านของความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ทางสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีผลกระทบต่อตนเอง และสังคมโดยรวม ซึ่งมีผลต่อคนส่วนใหญ่ จิตสำนึกที่ดีในตัวบุคคลจะส่งผลให้มีการแสดงออกที่ดีหรือพฤติกรรม การปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนแนวทางแก้ไขสภาวะการณั้้นให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวมได้

ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์ (2552: 33) กล่าวว่า จิตสำนึก (Consciousness) หรือ ความตระหนัก (Awareness) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและตัดสินใจเลือกสนองตอบต่อสิ่งนั้น ในทางที่ถูกต้อง ตามกฎระเบียบ กฎหมาย กฎระเบียบของสังคม และจารีตประเพณี

สาธิตา สำนราญรมย์ (2553: 9-10) กล่าวว่า จิตสำนึก หมายถึง สภาวะที่เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างทางความคิดที่ลึกซึ้งของบุคคล ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมและพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว สภาพแวดล้อมที่แต่ละบุคคลเจริญเติบโต โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยจิตสำนึกของแต่ละบุคคลสามารถเห็นได้จากการกระทำนั้นๆ ที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลและสังคมเดียวกัน ทั้งในด้านของความรู้สึกที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม ซึ่งมีผลต่อคนส่วนใหญ่ที่ส่งผลให้เกิดการแสดงออกที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้

จากการให้ความหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า จิตสำนึก (Consciousness) คือ เป็นสภาพที่รู้ตัวว่าคือใคร อยู่ที่ไหน ต้องการอะไร หรือกำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด เมื่อแสดงพฤติกรรมอะไรออกไปก็แสดงออกไปตามหลักเหตุและผล แสดงตาม แรงผลักดันจากภายนอก สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นจริง (Principle of Reality) จิตสำนึกเป็นระดับเหตุผลภายในใจ ที่ส่งผลต่อการแสดงออกในพฤติกรรมต่างๆ โดยเลือกแล้วว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร เป็นการระลึกได้เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของตัวเราในโครงสร้างสังคม ดังที่เราจะได้ยินบ่อยๆ ว่า จิตสำนึกแห่งความเป็นครู จิตสำนึกของพลเมือง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกของการเป็นคนดี จิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกจึงเกี่ยวโยงกับคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคลนั่นเอง การที่บุคคลจะมีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่ดี จำต้องมีการอบรมสั่งสอนหรือซึมซับประสบการณ์ จากครอบครัว หรือสังคมรอบตัว และผ่านการกระทำจนเป็นการกระทำที่ดีหรือจิตสำนึกนั่นเอง

2.2 ความสำคัญของจิตสำนึก

มีผู้ได้ให้ความหมายในความสำคัญของจิตสำนึกไว้ดังต่อไปนี้

ไมตรา (Mitra. 1998: 39) กล่าวถึง ความสำคัญของจิตสำนึก ต่อการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการไว้ดังนี้

1. ทำให้รู้ถึงความต้องการของตนเอง
2. สามารถเลือกจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะตอบสนองความต้องการได้
3. สามารถวางแผนการปฏิบัติให้ไปสู่จุดมุ่งหมายได้
4. สามารถจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายและการปฏิบัติ
5. เริ่มลงมือปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม

6. สามารถควบคุมในขณะที่กำลังดำเนินไป และสามารถใช้สะท้อนกลับข้อมูล เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2541: 20) กล่าวถึง ความหน้าที่ของจิตสำนึก คือ เป็นสิ่งที่ทำหน้าที่ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ หากปราศจากความเชื่อประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนมีอยู่นั้น ก็จะอยู่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมา แต่หากว่าประเมินค่าแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งนั้น แสดงว่าจิตสำนึกถึงสิ่งนั้น ๆ ของบุคคลได้เกิดขึ้นแล้ว จิตสำนึกของบุคคลเป็นภาวะที่จิตใจก่อนการแสดงออกเชิงพฤติกรรมทางกายภาพของบุคคล การมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งหนึ่งไม่ทำให้คนต้องแสดงออกตามจิตสำนึกเสมอไป ซึ่งพฤติกรรมแสดงออกใด ๆ ของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจาก 1) ทศนคติ 2) บรรทัดฐานของสังคม 3) นิสัย และ 4) ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการทำพฤติกรรมนั้น

นวลละออง แสงสุข (2553: 13) กล่าวถึง ปัญหาของการขาดจิตสำนึก ส่งผลต่อสภาพจิตใจของตนและสังคมรอบข้างได้ ซึ่งการขาดจิตสำนึกเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ความไม่รู้ ขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ เมื่อไม่รู้ก็จะไม่เกิดปัญญา ทำให้ยึดติดกับเงินทองหลงในอำนาจ ลาภยศ ประการที่สอง ความไม่รัก อันเกิดจากความห่างเหินของครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน ที่ไร้ซึ่งความเสียสละ ต่างคนต่างอยู่ไม่มีเวลาให้แกกัน เมื่อต่างไม่มีเวลาให้แกกันจึงไม่สามารถเติมเต็มความรู้สึกทางจิตใจต่อกันได้ ความจริงใจจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน และประการที่สาม ความไม่อดทน การไม่รักคนอื่นรักแต่ตนเอง โดยมองตนเองเป็นตัวตั้งที่จะไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิด ชอบหาทางลัด ไม่ชอบทำงานหนัก ชอบงานสบาย ไม่อดทนต่อความผิดพลาดของผู้อื่น ถ้าไม่รู้จักที่จะป้องกันการให้ด้วยความสำคัญกับจิตสำนึก ก็จะทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจมากขึ้นเรื่อยไป

จากการให้ความหมายของความสำคัญของจิตสำนึก สามารถสรุปได้ว่า การมีจิตสำนึกนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้การแสดงออกพฤติกรรมใด ๆ เกิดการใช้ความคิดพิจารณาถึงความถูกต้อง ความสมควร ความเหมาะสม และความตระหนักในผลที่ตามมา ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย สามารถเลือกคิด ตัดสินใจอย่างมีความมุ่งหมายในการกระทำและยอมรับสิ่งที่จะได้รับผลจากการทำพฤติกรรมลงไป

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีของจิตสำนึก

จากความหมายของจิตสำนึกจะเห็นได้ว่า จิตสำนึกเป็นภาวะทางจิตใจ ความคิด ความรู้สึกในการที่จะควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับจิตสำนึก ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เพราะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของบุคลิกภาพที่จะสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควรด้วย Ego และ Superego ของบุคคลนั้น การประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องนั้นเป็นคุณลักษณะของการมีจริยธรรมที่ดี ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกที่ดี

การที่จะเกิดจิตสำนึกได้นั้น เป็นขั้นตอนหนึ่งสามารถพัฒนาทางความคิดและจิตใจ เพื่อให้เกิดการกระทำที่แสดงถึงการมีจิตสำนึกที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสติสัมปชัญญะที่รู้ตนเอง ตลอดเวลาว่ากำลังคิดอะไรทำอะไร สามารถกำหนดจิตใจให้ประพฤติในสิ่งที่ดีงาม นอกจากนี้การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และต่อวิชาชีพในทางบวกจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นความสำคัญในคุณค่าของตนเอง และวิชาชีพจะสามารถส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้ (ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์. 2546: 48)

โดยแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีจิตวิเคราะห์สามารถแบ่งจิตสำนึกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. จิตสำนึก (Conscious) เป็นส่วนของจิตใจที่คนเรารู้สึกนึกคิดอยู่ในแต่ละขณะ
2. จิตกอนสำนึก (Preconscious) เป็นส่วนของจิตใจที่ตามปกติแล้วเราจะไม่ได้ตระหนักถึง แต่หากใช้ความตั้งใจก็จะขึ้นมาสู่จิตสำนึกได้ เช่น การพยายามนึกถึงเหตุการณ์บางอย่างในอดีต

3. จิตใต้สำนึก (Unconscious) เป็นที่เก็บความคิดและความรู้สึกที่ถูกเก็บกดทั้งหลาย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้บางครั้งถูกส่งออกมายังจิตสำนึก โดยต้องผ่านการตรวจสอบของจิตถึงรู้สำนึกก่อน จิตไร้สำนึกจะเป็นส่วนของสัญชาตญาณทั้งหลาย ความพึงพอใจ ความปรารถนาต่างๆ โดยมันไม่สนใจเรื่องของเวลา เหตุผลหรือความขัดแย้ง

กล่าวได้ว่าจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกกระตุ้นให้มนุษย์ทำพฤติกรรมต่างๆ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นบางประเภทถูกกระตุ้นโดยจิตสำนึกอย่างเดียว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์กระทำด้วยความระมัดระวัง เช่น การพูด การคิด การกระทำไปแล้วมีสติระลึกได้ทันทีว่าควรหรือไม่ควร เมื่อระลึกได้ว่าไม่ควรก็จะเปลี่ยนคำพูด วิธีคิดและการกระทำเสียใหม่ ส่วนจิตใต้สำนึกจะเป็นตัวกระตุ้นให้ปฏิบัติพฤติกรรมทั่วไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่ไร้เหตุผลและผิดปกติ

ตามแนวคิดของ ซอลโซ (Solso. 1991. อ้างอิงจาก ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์. 2546: 48) ไม่ได้มองว่าจิตสำนึกนั้นมีเพียงระดับเดียวเท่านั้น แต่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้อีกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับของการรับรู้ความรู้สึก เป็นระดับการมีจิตสำนึกที่เป็นการตอบสนองความรู้สึก มีการตระหนักเกี่ยวกับสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2. ระดับความตั้งใจ เป็นระดับการมีจิตสำนึกที่เป็นภาวะของการตื่นตัว มีสมาธิควบคุมหรือตั้งใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดูการตอบสนองของตนเองและมีการปฏิบัติด้วยความระมัดระวังว่ากำลังทำอะไรทำด้วยความตั้งใจ

3. ภาวะมีจิตสำนึกเต็มที่ เป็นระดับการมีจิตสำนึกที่มุ่งเน้นสิ่งที่กำลังทำด้วยความสามารถมากกว่าระดับอื่น แสดงออกอย่างเต็มที่ มีการรับรู้ที่เราทำอะไร มีความต้องการสิ่งนั้นอย่างเต็มที่ มีคุณภาพในผลการกระทำ และสามารถที่จะทำสิ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย จิตสำนึกระดับนี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่ต้องการอย่างมีสำนึก

แนวความคิดเกี่ยวกับระดับจิตสำนึกของ ไมตรา (Mitra.1998: 20) ได้สร้างโมเดลของจิตสำนึกที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแสดงความรู้สึกออกมาได้ ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่

1. การตระหนักรู้แบบผิวเผิน เป็นระดับแรกของจิตสำนึก เป็นเพียงการตระหนักในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ในการจำข้อมูลข่าวสารได้เพียงช่วงสั้นๆ จากการได้รับการกระตุ้นจากสถานการณ์

2. จิตสำนึกเบื้องต้น เป็นระดับที่สูงขึ้นกว่าการตระหนักรู้แบบผิวเผิน สามารถพูดกับตนเองและจินตนาการได้ในใจในสิ่งที่ตระหนักได้ ย้อนจำสิ่งที่เคยรับรู้หรือเคยปฏิบัติ และข้อมูลข่าวสารได้มา สามารถแสดงความรู้สึกและรับรู้ความรู้สึกของตนเองที่แสดงออกมาได้ว่าเป็นอย่างไร

3. การตระหนักรู้แบบสะท้อนกลับ เป็นขั้นสูงสุดของจิตสำนึก ที่บุคคลสามารถตระหนักรู้ว่าคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไรและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผลที่เกิดขึ้นมาจะเป็นอย่างไร โดยมี การคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรองถึงเหตุผล จนสามารถตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ในขั้นนี้จำเป็นว่ายังต้องมีการตระหนักรู้ในตนเองให้มีจิตสำนึกที่ดีได้

ทฤษฎีของจิตสำนึก (Theory of Consciousness)

ทฤษฎีของจิตสำนึก มี 3 ทฤษฎี ดังนี้ (Chalmer.1996: 17-19; 2004: 631-638 อ้างอิงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 32)

1. หลักการของการเกาะติดกับโครงสร้าง (The Principle of Structural Coherence)

หลักการของการเกาะติดกับโครงสร้างของจิตสำนึกและโครงสร้างของความรู้ คือ กระบวนการที่เฉพาะเจาะจงเป็นมากกว่าการเรียนรู้คิดที่สร้างจากประสบการณ์ โดยเฉพาะเนื้อหาสาระของความรู้จะถูกเข้าใจเป็นข้อมูลข่าวสาร สามารถเข้าถึงระบบศูนย์กลางในการควบคุมพฤติกรรม

ความรู้ (Knowledge) คือ ความนึกคิดที่ทำงานอย่างคลุ่มเครือ แต่จิตสำนึกมีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่คุ้นเคย การค้นพบจิตสำนึก คือ การค้นพบความรู้และประสบการณ์ที่มีความสอดคล้องกันโดยตรงระหว่างจิตสำนึกและความรู้ โดยมีข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน เพราะข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของการประมวลผลข้อมูลข่าวสารของความรู้ เป็นการสัมผัสรับรู้ของความคิด ความรู้สึก และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกันของแต่ละประสบการณ์ เป็นการพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะและประมวลผลข้อมูลข่าวสาร เป็นโครงสร้างแบบสามมิติเชื่อมต่อกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และประสบการณ์

2. หลักการของความคงที่ขององค์ประกอบ (The Principle of Organizational Invariance)

หลักการของความคงที่ขององค์ประกอบ คือ การสำเนาประสบการณ์อย่างมีคุณภาพเพื่อให้มีประสบการณ์เดียวกันเพิ่มมากขึ้น เป็นการสร้างระบบของการทำงานของจิตสำนึก 2 ระบบคือ

2.1 การทำงานอย่างมีจิตสำนึกในประสบการณ์เดียวกัน หรือประสบการณ์ที่เหมือนกัน

2.2 การทำงานของจิตสำนึกในประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

เพื่อให้องค์ประกอบมีความคงที่ โดยทั่วไปองค์ประกอบของสิ่งนั้นจำเป็นต้องถูกสะท้อนออกมาจากการประมวลผล แต่องค์ประกอบในการประมวลผลยังคงมีค่าคงที่ และระบบเป็นอิสระอย่างสิ้นเชิง ยกเว้นจะมีผลกระทบต่อการประมวลผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นตรรกะ โดยเหตุนี้ไม่มีทางที่ระบบจะมีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุขององค์ประกอบ เพราะการทำงานของจิตสำนึกมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ระบบทำงานที่ดี และมีแนวโน้มที่จะแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3. ทฤษฎีสองทิศทางของข้อสนเทศ (The Double-Aspect Theory of Information)

เบทีสัน (Bateson.1972; citing Chalmers.1996:17 อ้างอิงจาก ชฎาภา ประเสริฐทรง. 2554: 33) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารทางกายภาพ คือ ความแตกต่างของหลักการสองทิศทางระหว่างข้อมูลข่าวสารทั่วไปทางกายภาพ และข้อมูลข่าวสารพิเศษหรือประสบการณ์ กล่าวคือ เราสามารถค้นพบช่องว่างของข้อมูลข่าวสารที่ฝังอยู่ในการประมวลผลทางกายภาพ และในประสบการณ์ของจิตสำนึก หลักการนี้สนับสนุนการพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

3.1 การพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เพื่อเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของจิตสำนึกโดยค้นหาความสอดคล้องและความแตกต่างของสาเหตุ

3.2 เพื่อต้องการค้นพบคุณสมบัติขั้นพื้นฐานขององค์ประกอบสำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารไปยังประสบการณ์

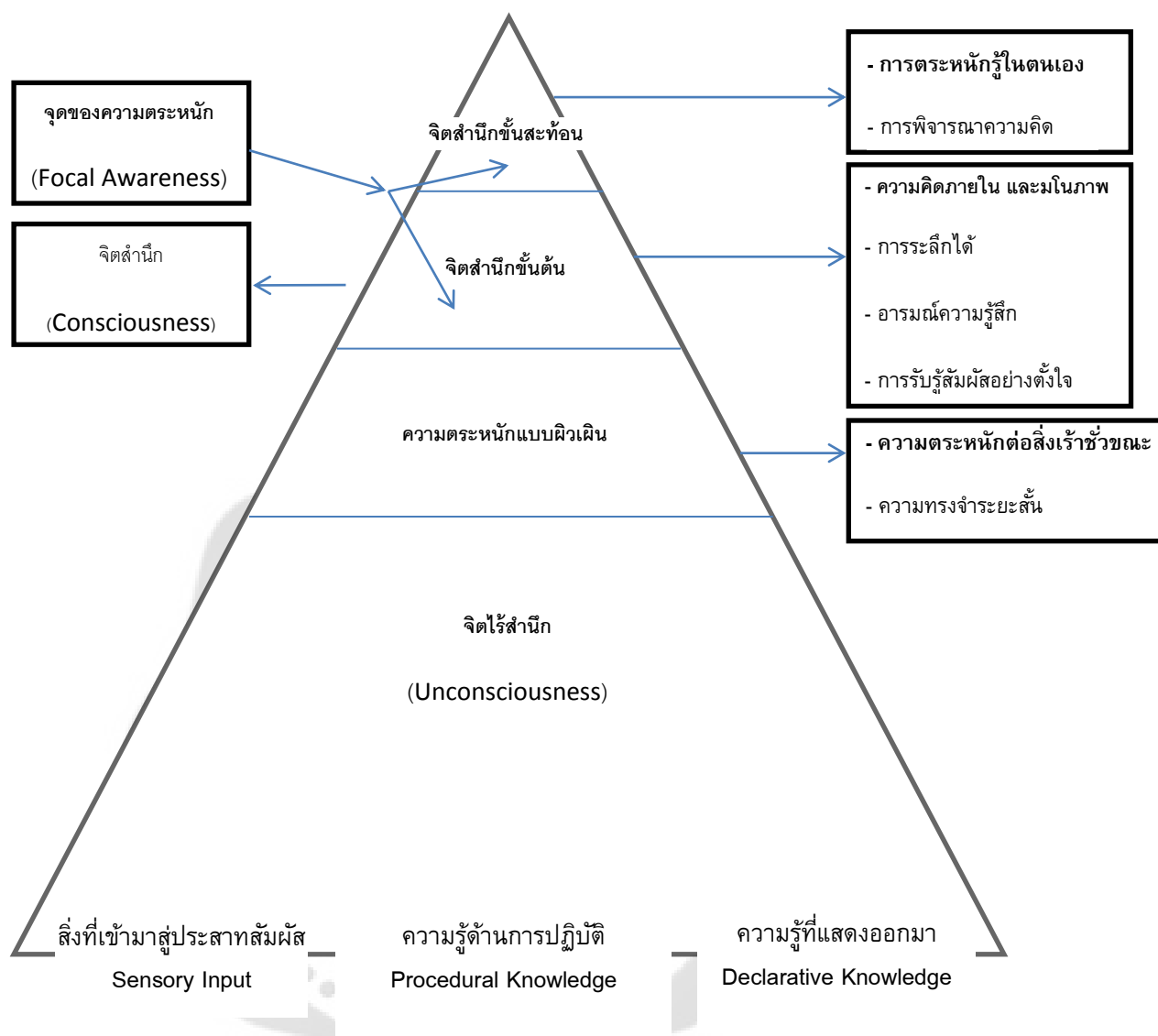
3.3 การพิจารณาการเกาะเกี่ยวกันของโครงสร้างภายในช่องว่างของข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์การรู้คิด เกี่ยวข้องกับการพิจารณาประสบการณ์ของจิตสำนึก ที่สามารถอธิบายการทำงานได้เป็นอย่างดีของประสบการณ์ของตนเองในการอธิบายถึงข้อมูลข่าวสารที่ฝังอยู่ในการประมวลผลของการรู้คิด

จากแนวคิดทฤษฎีของจิตสำนึก ทั้ง 3 ทฤษฎี จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลข่าวสาร หรือโครงสร้างของความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลของจิตสำนึก ประสบการณ์ที่พบก็มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคล และจิตสำนึกเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด การสัมผัสรับรู้จากประสบการณ์และสามารถคงจิตสำนึกนั้นไว้ได้ด้วยการเก็บประสบการณ์นั้นอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการทำงานของจิตสำนึกในการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมของบุคคล

ระดับชั้นของจิตสำนึก (Level of Consciousness)

คิลสตรอม (Farthing.1992: 11-16; citing Kihlstrom. 1984 อ้างอิงจาก ชฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 34) ได้แบ่งระดับจิตสำนึกโดยมีพื้นฐานมาจากการทบทวนความคิด เป็นการคิดอย่างใคร่ครวญ ซึ่งเรียกว่ารูปแบบระดับชั้นของจิตสำนึก ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 รูปแบบระดับชั้นของจิตสำนึก ของ คิลสตรอม (Farthing. 1992: 11-16; citing Kihlstrom. 1984 อ้างอิงจาก ชฎาภา ประเสริฐทรง 2554: 34)

จากภาพประกอบ 2 ภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดแนวคิดทั้งหมดของ 3 ระดับชั้นของจิตสำนึก จากชั้นความตระหนักแบบผิวเผิน ไปสู่จิตสำนึกชั้นต้น และสามารถเพิ่มระดับจนถึงจิตสำนึกชั้นสะท้อนได้

ระดับชั้นของจิตสำนึก (Farthing. 1992: 12-16 อ้างอิงจาก ชฎาภา ประเสริฐทรง. 2554: 34) มีรายละเอียดขององค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้

1. ความตระหนักรูปแบบผิวเผิน (Peripheral Awareness) เป็นจิตสำนึกขั้นต่ำสุดของรูปแบบระดับของจิตสำนึก ในขั้นนี้ไม่จัดว่าเป็นความตระหนักรูปแบบชัดเจน จิตสำนึกในขั้นความตระหนักรูปแบบผิวเผิน มี 2 องค์ประกอบคือ

1.1 ความจำระยะสั้น (Short-Term Memory) เป็นความจำที่เกิดจากการรับรู้สิ่งเร้า หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเหตุการณ์เหล่านั้นยังคงอยู่ในความทรงจำเพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น หรือเป็นความจำชั่วคราว ที่เรากำลังจดจ่ออยู่ บางครั้งเรียกความจำนี้ว่า ความจำขณะทำงาน (Working Memory) เพราะเป็นความจำในสิ่งที่เรากำลังใช้อยู่ (Active Stage) ซึ่งสามารถทำให้เกิดความตระหนักได้บ้างในขณะ

1.2 ความตระหนักต่อสิ่งเร้าชั่วขณะ (Stimuli Vaguely Aware) เป็นการรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงชั่วขณะหนึ่ง เช่น ในขณะที่เราขับรถไปตามท้องถนน สิ่งที่เราเรามองเห็นได้แก่ รถ ถนน วัตถุต่างๆ เสียงที่ได้ยิน เป็นต้น แต่เราไม่ได้ใส่ใจกับสิ่งเร้านั้น

2. จิตสำนึกขั้นต้น (Primary Consciousness) เป็นขั้นของความตระหนักต่อสิ่งต่างๆ มีความตระหนักรูปแบบชัดเจน เป็นความโน้มเอียงของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความคิด การรับรู้ความรู้สึก ความจำ การพูดภายในและโมนภาพ ที่ทำให้บุคคลเกิดความคิด ความรู้สึก เป็นการพูดกับความคิดของตนเองที่มีต่อภาพเหตุการณ์ต่างๆ จิตสำนึกขั้นต้น มี 4 องค์ประกอบ คือ

2.1 การรับรู้สัมผัสอย่างตั้งใจ (Attended Sensory Percepts)

ความตั้งใจ (Attend) คือ สภาพจิตใจที่มีความปรารถนาและจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีความชัดเจนและแจ่มชัดมากกว่าสิ่งอื่นใดในขณะเดียวกัน และอยู่ภายใต้การควบคุมของความคิดเป็นระดับความเข้มและเป็นส่วนประกอบสำคัญของจิตสำนึก และยังมีความหมายรวมถึงการยกเลิกความสนใจจากสิ่งอื่น ๆ ไปยังสิ่งที่เราสนใจ การรับรู้สิ่งใดก็ตาม ถ้าหากมีความสนใจหรือตั้งใจที่จะรับรู้ ย่อมรับรู้สิ่งนั้นได้ก่อน เช่น บางครั้งเราได้ยินเสียงพูดคุยกแต่ไม่รับรู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เพราะเราไม่ได้สนใจหรือตั้งใจฟัง เป็นต้น ฉะนั้นความตั้งใจจึงจัดเป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญและมองเห็นได้ชัดเจนจากการรับรู้ในขณะใดขณะหนึ่ง ส่วนการรับรู้สัมผัส (Sensory Perception) เป็นกระบวนการแปลความหมายจากสิ่งที่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ไปสัมผัสกับสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งบุคคลจะต้องมีประสบการณ์ในอดีตที่เคยเกิดขึ้นว่า การรับรู้สิ่งนั้นคืออะไร และมีความหมายอย่างไร การรับรู้เป็นการเลือก (Perception is Selective) เพราะในขณะใดขณะหนึ่ง บุคคลไม่ได้รับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างแต่เลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้าบางสิ่งบางอย่าง เช่น ตามองเห็น หูได้ยิน ลิ้นได้รับรส ผิวหนังได้รับสัมผัส เป็นต้น

2.2 อารมณ์ความรู้สึก (Emotional Feeling) หมายถึง ประสบการณ์ทางอารมณ์ที่แสดงออกมาเป็นความรู้สึก สามารถบอกเป็นความรู้สึกได้ เช่น ตื่นเต้น ชื่นชอบ เป็นต้น การเกิดอารมณ์ความรู้สึกจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายควบคู่ไปกับปฏิกิริยาทางด้านจิตใจด้วย เช่น เมื่อรู้สึกตื่นเต้น จะมีชีพจรเต้นเร็วขึ้น เหงื่อออกตามร่างกาย ใจสั่น มือสั่น พูดเสียงสั่น เป็นต้น

2.3 การระลึกได้ (Recalled Memories) หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างเหตุการณ์ต่างๆ จากความจำโดยไม่มีเหตุการณ์นั้นปรากฏในขณะนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการฟื้นความจำของบุคคลที่เคยประสบเหตุการณ์ในอดีต ด้วยการเรียกสิ่งที่อยู่ในความจำเก่าให้กลับคืนมาด้วยการนึก

2.4 การพูดภายในและมโนภาพ (Inner Speech and Mental Images) หมายถึง การพูดกับตนเองภายในใจที่เป็นผลมาจากการรับรู้ประสบการณ์ ของประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง แล้วเกิดเป็นภาพความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการรับรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นจินตนาการถึงลักษณะ รูปร่าง การแสดงออก และผลที่จะเกิดขึ้นตามมาของสิ่งนั้นๆ

3. จิตสำนึกขั้นสะท้อน (Reflective Consciousness) เป็นการแสดงความคิดออกจากตัวเราต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นการถามตนเองเมื่อเผชิญประสบการณ์หรือสิ่งเร้า เช่น ฉันคิดและรู้สึกอย่างไร และทำไมจึงคิดและรู้สึกเช่นนั้น เกี่ยวกับประสบการณ์นั้น ซึ่งเป็นประสบการณ์ของจิตสำนึก จิตสำนึกขั้นสะท้อน เป็นการแสดงความคิดออกจากตัวบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าต่างๆ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ การประเมินการกระทำและการวางแผนการกระทำของบุคคลในอนาคต ซึ่งจิตสำนึกขั้นสะท้อน มี 2 องค์ประกอบ คือ

3.1 การทบทวนความคิด (Introspection) เป็นการสังเกตความคิดภายในของตนเองซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เป็นการรายงานถึงความรู้สึกที่ได้รับจากการกระตุ้นจากสิ่งเร้า เช่น ความเครียด ความตื่นเต้น ความเบื่อหน่าย ความพอใจ ความไม่พอใจ เป็นต้น อาจกล่าวว่าการพิจารณาความคิดแห่งตน เป็นการคิดพิจารณาอย่างใคร่ครวญ โดยการมองดูภายในจิตใจของเรา อาจเปรียบได้กับการมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจะเลือกสรรอย่างมีเป้าหมายโดยได้รับการกระตุ้นจากภายนอก เช่น ตัวเรากำลังคิดอะไร กำลังรับรู้อะไร กำลังรู้สึกอะไร และกำลังหาคำตอบให้กับตนเองด้วยการพิจารณาความคิดของตนเอง

3.2 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกและเจตคติ เป็นสภาวะทางจิตที่ไม่สามารถแยกออกมาเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งได้ การตระหนักรู้ในตนเองเกิดจากเจตคติที่มีต่อสิ่งเร้า ได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคมและสิ่งต่างๆ ที่มีแนวโน้มที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบ โดยเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้การตระหนักรู้ ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาของจิตสำนึกได้อย่างเด่นชัด เป็นการแสดงถึงความรู้ของบุคคลหรือการแสดงความรู้สึกตอบสนองต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

2.4 การวัดจิตสำนึก

การวัดจิตสำนึกเป็นการวัดทางจิตวิทยาซึ่งเป็นการกำหนดจำนวนให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการวัดทางจิตวิทยาก็คือ การวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามเกณฑ์จัดอันดับความมากน้อยของพฤติกรรม หาระยะความแตกต่างตลอดจนลักษณะของพฤติกรรม วิธีการวัดทางจิตวิทยาแบ่งออกเป็น 2 วิธีคือ วิธีอัตนัย (Subjective Method) และวิธีปรนัย (Objective Method) (สาริตา สารามุขย์. 2553: 12-14)

1. วิธีอัตนัยเป็นการวัดโดยกำหนดปริมาณโดยอาศัยความรู้สึกเป็นเกณฑ์ การวัดโดยวิธีอัตนัยจึงแตกต่างกับวิธีปรนัย วิธีปรนัยมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนมีตัวเลขที่เหมือนกัน ส่วนวิธีอัตนัยคำตอบขึ้นอยู่กับความรู้สึกของผู้ตอบไม่มีการถือว่าตอบผิดหรือตอบถูก การวัดด้วยวิธีอัตนัยมีดังนี้

1.1 การวัดความไวในความรู้สึก เป็นการวัดความไวที่มีต้องสิ่งเร้า ซึ่งมีระดับความเข้มข้นต่างกัน เช่น เสียง แสง แต่ละคนจะมีความรู้สึกแตกต่างกันบางคนมีความรู้สึกมากแม้จะมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อย เช่น มีเสียงรบกวนก็ทำให้ง่วงนอนไม่หลับ แต่บางคนก็ชินกับเสียงรบกวนจนไม่รู้สึกละไร

1.2 การวัดความสนใจ เป็นแบบทดสอบความสนใจในอาชีพ ตัวอย่างแบบทดสอบความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ (Kuder.1969: 70) เป็นการบอกถึงพฤติกรรมที่เขายากทำมากที่สุด และพฤติกรรมที่อยากทำน้อยที่สุด และจัดประเภทกิจกรรมอาชีพซึ่งการวัดในลักษณะนี้ใช้เป็นการแนะแนวอาชีพในโรงเรียน

1.3 การวัดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตน (Self-Concept) เป็นการวัดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนลักษณะใด เป็นคนเก่งหรือไม่เก่งหากออกมาในด้านบวกก็เป็นคนเก่ง ถ้าหากเป็นด้านลบก็ไม่เก่ง เป็นลักษณะแบบสำรวจเกี่ยวกับตนเองในการปรับตัวและให้รับรู้ตนเองได้ถูกต้องขึ้น

1.4 การวัดค่านิยม ค่าความนิยมเป็นพฤติกรรม เป็นความคิดที่เราเห็นสำคัญต่อสิ่งหนึ่ง และพร้อมที่จะปฏิบัติตาม เช่น เราเห็นค่านิยมของการทำงานแปลว่าเราให้ความสำคัญกับงานมาก บางคนเห็นค่านิยมของการศึกษาต่อในระดับสูงๆ ก็มุ่งที่จะเรียนต่อไปเรื่อยๆ เราวัดค่านิยมของคนโดยดูจากการเลือกทำในแบบทดสอบ ถ้าเลือกกระทำมากก็แสดงว่ามีค่านิยมในด้านนั้น โดยอาจจะสร้างสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ตัดสินใจเลือกตามความรู้สึก

1.5 การวัดบุคลิกภาพ เป็นการวัดแบบสำรวจตน เช่น แบบสำรวจบุคลิกภาพ MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) ซึ่งมีข้อความ 566 ข้อ แสดงถึงการครอบคลุมพฤติกรรมในหลายๆ ด้าน การวัดด้านบุคลิกภาพมีปัญหาในด้านความน่าเชื่อถือของแบบทดสอบเพราะวัดจากคำบอกเล่าของผู้ถูกวัด

1.6 การวัดการรับรู้ของบุคคล การวัดในลักษณะนี้เป็นการประเมินพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกรับรู้ตามความรู้สึกของผู้รับรู้ เช่น ในการประเมินความรู้สึกเกี่ยวกับแม่ของตนเองว่ามี

คุณลักษณะอย่างไร หรือครูประเมินนักเรียนว่าเป็นคนอย่างไร เป็นการวัดพฤติกรรมของคนหนึ่ง โดยความรู้สึกรู้สึกของอีกคนหนึ่ง

2. วิธีปรนัย เป็นการวัดโดยให้ตัวเลขกับพฤติกรรมตามหลักเกณฑ์ภายนอกที่แน่นอน ไม่ว่าจะกำหนดโดยใครก็เหมือนกัน การวัดโดยวิธีปรนัยแบ่งเป็น 4 วิธี คือ

2.1 การวัดความถี่ เป็นการนับจำนวนครั้งที่บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์หนึ่ง เช่น ครูชมนักเรียนกี่ครั้ง นักเรียนตอบผิดกี่ครั้ง การวัดความถี่สามารถนำมาใช้ในการทดลอง เช่น การทดลองเสนอสิ่งที่ต้องการให้จำเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งก็ทดสอบดู และนำคำตอบที่ถูกต้องมาแปลงเป็นสัดส่วนของความถูกต้อง ซึ่งเป็นการวัดปริมาณในการจำ

2.2 การวัดเวลา การวัดเวลานั้นเป็นการวัดเวลาในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น การตั้งคำถามดูว่านักเรียนจะตอบถูกเวลาผ่านไปกี่นาที การใช้เวลาน้อยในการตอบสนองแสดงถึงความไวในการตัดสินใจ การวัดเวลาจะควบคู่ไปกับความถี่จึงจะได้ข้อที่เที่ยงตรง

2.3 การวัดความเข้มของพฤติกรรม เช่น เสียง แสง สามารถวัดโดยใช้เครื่องวัดความดังของเสียง ความเข้มของแสง และน้ำก็วัดเป็นซีซี เป็นลิตร ส่วนพฤติกรรมของร่างกายก็สามารถวัดได้ เช่น ความแรงของการเต้นของหัวใจ เป็นต้น

2.4 การวัดระยะทาง ระยะทางเป็นดัชนีแสดงออกถึงพฤติกรรมของอาการกลัว เช่น กลัวผีทำให้เราหลีกเลี่ยงจากความมืด แม้ในด้านจิตวิทยาสังคม ความใกล้ชิดแสดงถึงความสนิทสนม ความห่างแสดงถึงความหมางเมิน

การวัดผลในทางจิตวิทยามีหลายวิธี ควรวัดตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้และจะได้ผลตามความมุ่งหมายมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับความเข้าใจในวิธีการวัดได้ดีเพียงใด ดังนั้นผู้วัดควรมีความรู้ถึงจุดหมายว่าต้องการวัดอะไร แบบและวิธีการเลือกแบบทดสอบมาใช้ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย ส่วนเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับการวัดผลนั้นควรนำแบบทดสอบชนิดใดไปใช้ให้พิจารณาตามแต่โอกาส เช่น การทดสอบ (Test) การสังเกต (Observation) การใช้แบบสอบถาม แบบตรวจสอบ แบบสำรวจ (Questionnaire Checklist and Inventory) การสัมภาษณ์ (Interview) การศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) การทดสอบเชิงจิตวิทยา (Psychological Testing) การบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Record) และสังคมมิติ (Sociometry)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู

3.1 ความหมายของจิตสำนึกความเป็นครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556: 113) กล่าวถึง จิตสำนึกของความเป็นครู ว่าเป็นการพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นครู สิ่งแรกที่จะต้องมามี คือ คุรุธรรม คือ ธรรมสำหรับครู ในการปฏิบัติหน้าที่ของครู โดยจะต้องตระหนักถึงหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ เป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้มีความดี เป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้พัฒนา และเป็นผู้ทุ่มเท

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2549: 23) ได้กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติตนในตำแหน่งของผู้สอนในหน่วยงานการศึกษา สายงานของผู้สอนซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการทำหน้าที่หลักด้านการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผู้สอนจะต้องมีสิ่งที่ควรให้ความสำคัญในหน้าที่ ได้แก่ มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงาม

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549: 16-18) ได้ทำการศึกษาและประเมินสมรรถนะครู เพื่อใช้เป็นหลักพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลในการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่างๆ อาทิเช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์และพัฒนางานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การบริการที่ดี เป็นความตั้งใจในการให้บริการให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการการพัฒนาตนเอง เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และการทำงานเป็นทีม เป็นการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์ (2548: ออนไลน์) กล่าวถึง จิตสำนึกของความเป็นครู ว่า เป็นจุดเริ่มต้นอยู่กับการสร้างศรัทธาคือศรัทธาต่อตนเอง ต้องเชื่อและศรัทธาในความรู้ความสามารถของตนเองว่าจะเป็นครูที่ดีได้ เป็นตัวอย่างให้กับสังคมได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และวิเคราะห์คัดสรรความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถสร้างภาพลักษณ์ของครูที่ดีได้ ประการที่สองคือ ศรัทธาต่ออาชีพครู รักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่เป็นครู ประการที่สามคือ ศรัทธาต่อองค์กรรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษาและองค์กรวิชาชีพครู ประพฤติและปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ถ้าครูทุกคน และครูของครูทุกคนมีความศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นจิตสำนึกและวิญญาณของความเป็นครู และสิ่งที่ดีที่เป็นแบบอย่างของสังคมได้ก็จะขยายและถ่ายทอดไปสู่เยาวชนชั่วลูกชั่วหลาน เสมือนกับผู้นับถือศาสนาไม่ว่าศาสนาใดจุดเริ่มก็อยู่ที่ความศรัทธา เมื่อศรัทธาก็ประกาศตนเป็นผู้นับถือศาสนานั้น และปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของศาสนา คัมภีร์หรือพระธรรมวินัยต่อไป เมื่อครูศรัทธาต่อวิชาชีพครูจะทำให้เกิดพลังแห่งความมุ่งมั่นสร้างสรรค์วิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง

โชคชัย ชยธวัช (2547: 139-142) กล่าวถึง จิตสำนึกเกี่ยวกับการเป็นครู ว่า ครูต้องนึกถึงความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตาปราณี ความเสียสละวางตัวให้เหมาะสมกับที่เป็นครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น โดยไม่มองถึงประโยชน์ส่วนตน ถ้าหากผู้ที่เป็นครูหวังแต่ประโยชน์ส่วนตน จะทำให้กลายเป็นคนที่ขาดน้ำใจ ละโมบเห็นแก่ตัว ซึ่งถ้าไม่มีการวางตัวอย่างเหมาะสมจะเป็นเหตุในการทำลายความเป็นครูที่ควรแก่ความเคารพนับถือ ความผูกพันใจต่อผู้อื่นหรือทำงานของตนให้บรรลุผลสำเร็จที่แท้จริงได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 103) ทำการเสนอแนวทางในการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ โดยการมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาให้เกิดความตระหนักถึงการทำหน้าที่สำคัญของผู้ทำหน้าที่ครูและเป็นแนวทางในปฏิบัติตนด้วยการพัฒนาให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การพัฒนานวัตกรรม และเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาให้มีจิตวิทยาในการดูแลช่วยเหลือพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและศักยภาพ และการเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และค้นคว้าเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2544: 1-2) กล่าวถึง จิตสำนึกของความเป็นครู ว่า เป็นสิ่งกระตุ้นจิตสำนึกของครูให้กระทำในสิ่งที่ดีงามตามบทบาทหน้าที่และเกียรติแห่งวิชาชีพครูของตน ครูต้องมีอุดมการณ์และวิญญานความเป็นครู โดยรู้ถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูตลอดเวลาและปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างมีสติ

จากความหมายดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้อาจสรุปได้ว่า จิตสำนึกความเป็นครู หมายถึง การที่บุคคลที่ประกอบอาชีพผู้สอน มีการรู้คิดที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพของตน ทำให้บุคคลสามารถควบคุม กำกับ และตัดสินใจแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่

3.2 ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู

มีผู้ได้ให้ความหมายในความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครูไว้ดังต่อไปนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (2553: 11) กล่าวถึง ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู ว่า เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างศาสตร์ของวิชาชีพกับชีวิตและจิตใจ โดยมีหลักการสำคัญคือการผสมผสานความรู้และความรัก คือความรู้ทั้งในตนเองและความรู้จากสิ่งแวดล้อม ความรักต่อองค์กร เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความตระหนัก และความรับผิดชอบในการกิจ สร้างทักษะชีวิต ปรับปรุงพฤติกรรมสุขภาพ มีจิตสำนึกต่อความเป็นครูหรือต่อวิชาชีพของตน

นวลละออง แสงสุข (2553: 13) กล่าวถึง การมีจิตสำนึกของครู เป็นการกระตุ้นหรือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมด้วยความรู้ ความรัก ความอดทน ซึ่งความรู้หรือเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ จะต้องเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อที่จะรู้เท่าทันโลกและสังคม โดยการเรียนรู้ไม่ได้ทำเพื่อตนเองแต่เป็นการนำความรู้ไปช่วยตนเองและผู้อื่น ด้านความรัก จะต้องรู้จักรักทั้งตนเองรักผู้อื่นและใส่ใจความความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักให้ ยอมรับและปฏิเสธในจุดที่พอดี ความรักส่งผลจะส่งผลให้รู้จักการมองโลกในแง่ดี มีทัศนคติทางบวกในการดำเนินชีวิต เข้าใจและให้ออกาสผู้อื่น ความอดทน ฝึกให้อดทนต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสิ่งเย้ายวนในทางเสื่อม ทำงานร่วมกับผู้อื่นที่คิดเห็นแตกต่างกับเราได้ รู้จักการทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ปรับตัวให้เข้ากับ

สภาพแวดล้อม นึกถึงส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ทอดถอยมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถควบคุมสติ
สมาธิ ในการประพฤติปฏิบัติได้เป็นปกติ

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2548: ออนไลน์) กล่าวถึง ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู
ว่า ครูที่มีจิตสำนึกของความเป็นครูนั้น จะเป็นตัวกระตุ้นให้สังคมได้เห็นในความสามารถของครู และ
กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมถึงให้ความศรัทธาแก่อาชีพครู

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความ
ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครู เพื่อให้ครูเกิดความรัก ความศรัทธาในการ
ทำหน้าที่ครู ย่อมส่งผลให้เกิดผลดีต่อตนเอง ต่อสังคม และสามารถนำมาพัฒนาในการควบคุมสติ
เพื่อสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพต่อไป

3.3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู

จากการวิจัยในครั้งนี้ยังไม่พบว่ามีผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องของจิตสำนึกความเป็น
ครูโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ (In-Depth Interviews) จากครูผู้
มีความรู้และประสบการณ์เป็นจำนวน 10 ท่าน เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสรุปเป็นข้อมูลและ
ยืนยันองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกของความเป็นครู ตามความสรุปจากการสัมภาษณ์
(ภาคผนวก จ) ซึ่งจากการนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
พบว่า จิตสำนึกความเป็นครูแบ่งเป็นองค์ประกอบได้ 3 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบด้านการสะท้อนคิด
(Conception of Reflection) 2) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) และ 3) องค์ประกอบด้าน
คุณธรรม (Morality) โดยอธิบายได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการสะท้อนคิด (Conception of Reflection) เป็นการรับรู้
ความสามารถตนเองในการแสดงพฤติกรรมเมื่อพบเจอสิ่งที่ตนกำลังกระทำ กำลังตั้งเป้าหมายว่า จะ
ทำอย่างไรกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ และจะปฏิบัติต่อไปอย่างไร ซึ่ง การสะท้อนคิดในการวิจัยครั้งนี้จัดเป็น
องค์ประกอบหนึ่งของจิตสำนึกความเป็นครู ได้มีผู้อธิบายและให้ความหมายไว้ ดังคำกล่าวของ
สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2554: 50) ได้อธิบายถึงความคิดและความรู้สึกว่าเป็นการรับรู้เกี่ยวกับ
ตนเอง เป้าหมาย ความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นการกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมสิ่ง
ที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก จะกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ในขณะที่เดียวกันการกระทำ
ของบุคคลก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการสนองตอบทางอารมณ์ของเขา
ลักษณะของร่างกายและระบบการรับรู้และระบบประสาทมีผลต่อพฤติกรรม และศักยภาพของบุคคล
เช่นเดียวกับระบบการรับรู้และโครงสร้างของสมองก็ปรับเปลี่ยนได้โดยประสบการณ์ทางพฤติกรรม
เช่นกัน ส่วน ฌีวดี จันทร์ฟอง (2549: 63) ได้สรุปความหมายของการตระหนักรู้ในตนเองว่า เป็น
ความสามารถของบุคคลที่รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง รับรู้ว่าการอารมณ์ความรู้สึกนั้นเกิดมา
จากสาเหตุใด สามารถเข้าใจความคิด ความสนใจ ความต้องการ ความปรารถนาของตน มีสติรู้ตัว
อยู่ตลอดเวลา สามารถที่จะประเมินตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง ยอมรับสภาพ จุดเด่น จุดด้อย

ของตนเองได้ มีความมั่นใจตนเอง รวมทั้งสามารถรู้ว่าผู้อื่น หรือสังคมมีความคิดเกี่ยวกับตนอย่างไร และจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ผู้อื่นและสังคมพอใจ นอกจากนี้ ชนะจิต เกตุอุไร (2549: 8-9) ที่ได้ อธิบายความถึงความคิดความรู้สึกว่าคือ ความรู้และอารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่ม หรือภาวะการณ์ใดๆ ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดของบุคคล โดย เมื่อ บุคคลมีความคิดร่วมกับสิ่งเร้าแล้วบุคคลก็จะมีความคิดต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือทางลบชัดเจนขึ้น และส่งผลต่อความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีความคิดทางบวกต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีความคิดในทางลบ สอดคล้องกับการอธิบายของ ปรีดา เบ็ญการ และคณะ (2548: 20) ที่ได้กล่าวถึงของสภาวะทางอารมณ์ความรู้สึกว่า สภาวะทางอารมณ์ความรู้สึกมีผลต่อ บุคคลในการตัดสินใจความสามารถของตนเองโดยคาดว่าตนเองสามารถทำงานได้สำเร็จ เมื่อภาวะ ทางร่างกายเป็นไม่อยู่ในความเครียด การลดภาวะกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึกจะช่วยเพิ่มการรับรู้ ความสามารถของตนและเพิ่มผลการปฏิบัติงาน สำหรับ อารี พันธุ์มณี (2546: 103 อ้างอิงใน Howard Gardner. 1993) กล่าวถึงความรู้สึกว่า เป็นความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ของตนเองอย่างถ่องแท้ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ควบคุมอารมณ์และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ อย่างเหมาะสมและการศึกษาของ และการศึกษาของ วิลาสลักษณ์ ชวัลลีย์ (2548: 31-32) ได้สรุป เกี่ยวกับกระบวนการรู้คิดและความรู้สึกได้ว่า กระบวนการรู้คิดในการรับรู้ความสามารถของตนจะมี ผลกระทบต่อแบบแผนการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือบั่นทอนการปฏิบัติงานได้ บุคคลจะตีความ สถานการณ์และคาดการณ์ในอนาคตอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีความเชื่อในความสามารถของตน อย่างไร คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมองสถานการณ์ที่เขาพบว่าเป็นโอกาสใน ความสำเร็จ ส่วนคนที่ตัดสินตนเองว่าด้อยความสามารถจะตีความตามสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนว่า เป็นความเสี่ยงและจะทำลายแรงจูงใจในตนเองในการปฏิบัติงานด้วย ซึ่งทั้งนี้เมื่อเกิดการรับรู้ผ่าน การคิดของตนแล้วจะมีผลต่อความรู้สึกว่าตนเองจะสามารถที่จะตีความเหตุการณ์ที่อาจให้ความรู้สึก ทางบวกหรือลบได้ รู้ว่าตนจะจัดการสภาวะทางอารมณ์โดยการส่งเสริมการกระทำที่มีประสิทธิผล เพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้ และรู้ว่าจะสามารถทำ ให้สภาวะทางอารมณ์ของตนที่ดีให้ดีขึ้นได้หรือไม่

กล่าวโดยสรุป การสะท้อนคิด คือ การรับรู้ความสามารถตนเองในการแสดงพฤติกรรม ใดๆ เมื่อพบเจอสิ่งที่ตนกำลังกระทำ กำลังตั้งเป้าหมายว่าจะทำอย่างไรกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ และจะ ปฏิบัติต่อไปอย่างไร ซึ่งเมื่อเกิดความคิดเหล่านี้แล้วจะส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกที่จะตอบสนอง ความคิดเพื่อกำหนดพฤติกรรมของการกระทำนั้นตามความรู้สึกของตนเองในทางบวกหรือทางลบ จากการศึกษาค้นคว้าขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูด้านการสะท้อนคิดสามารถ แบ่งการศึกษาค้นคว้าหัวข้อในการบ่งชี้ในสิ่งที่เป็นความคิดความรู้สึกของจิตสำนึกความเป็นครูได้ เป็น 4 ประเด็น ได้ดังนี้

1. ความมุ่งมั่นในหน้าที่ เป็นการที่ผู้สอนมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ของ ตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยการแสดงออกด้วยพฤติกรรมของความพยายาม ความอดทน ความทุ่มเท ดังการอธิบายของ กุลยา ก่อสุวรรณ (2549: 33 อ้างอิงใน Deci & Ryan. 1992: 38) ได้

เสนอว่า แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจ กระทำกิจกรรมใดๆ จากความต้องการของตนเอง โดยตนเองเป็นคนเลือก ส่วนการศึกษาของ เวิร์ด (Ward. 1988: 78) ให้ความหมายของ ความมุ่งมั่นในการดำรงชีวิตในตนเอง ไว้ว่า เป็นสิ่งที่จะกำหนดเป้าหมายชีวิต และความสามารถที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จที่ตั้งไว้ได้ รวมถึงเป็นความสามารถในการจัดการตนเอง ตัดสินใจกระทำการใดโดยมีอิสระ พึ่งพาตนเอง เชื่อในความสามารถตนเอง ควบคุมตนเอง มุ่งมั่นในชีวิต ตั้งเป้าหมายของตน เลือกที่จะเรียนรู้ แก้ปัญหา และรับผิดชอบในชีวิตตน สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟิลด์และฮอฟแมน (Field; & Hoffman. 1994) ที่กล่าวว่า ความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองว่า เป็นการที่บุคคลสามารถตั้งเป้าหมายและทำสิ่งต่างๆ จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งถ้าบุคคลจะทำเช่นนั้นได้ต้องมีความรู้และความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคลได้ก่อน เช่น การตั้งเป้าหมาย การควบคุมตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง จึงจะสามารถควบคุมและดูแลตนเองจนประสบความสำเร็จได้ และการศึกษาของ จุฑา บุรีภักดี (2547: 52-53) อธิบายเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในหน้าที่ของครูว่า ครูต้องมีความตั้งใจในงานที่รับผิดชอบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตน รู้จักขยัน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ ในแก่การสอนและพัฒนาศิษย์

กล่าวโดยสรุป ความมุ่งมั่นในหน้าที่ จึงเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งขององค์ประกอบด้านการสะท้อนคิดของจิตสำนึกความเป็นครู ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ผู้สอนมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยการแสดงออกด้วยพฤติกรรมของความพยายาม ความอดทน ความทุ่มเท ไม่ย่อท้อ และเห็นคุณค่าของผลสำเร็จที่จะเกิดจากการกระทำนั้นได้

2. ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความเชื่อมั่น ความชื่นชม ความยินดีในตนเอง ให้เกียรติกับตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ มีความสามารถ และมีทัศนคติในแง่บวกกับการใช้ชีวิตหรือการทำงาน ดังคำกล่าวใน โปรแกรมซอร์ (SOAR Program. 2003: 2) ให้ความหมายของ ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความคิดและความรู้สึกของบุคคล ทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นและมีคุณค่าในตนเอง มีความชื่นชมยินดีในตนเอง มีทัศนคติทางบวก ทำให้บุคคลรู้สึกปลอดภัยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการยอมรับตนเองและผู้อื่นตลอดจนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ส่วน ยังและฮอฟแมน (Young; & Hoffmann. 2003: 55) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง มีการประเมินคุณค่าของตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้ กิลรอยด์ (Gilroy 2004: 5) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็น ความคิด ความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในเชิงบวก เช่น ความรู้ความสามารถ จุดเด่นจุดด้อย สัมพันธภาพกับผู้อื่น ศักยภาพของตนเอง เป็นต้น จะส่งผลให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สำหรับ พรณราย ทรัพย์ะประภา (2549: 293 อ้างอิงจาก แบนดูรา Bandura. 1997: 11) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกของแต่ละคนที่มีต่อตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถ มีความสำเร็จ มีความนับถือตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง เคารพตนเอง และภาคภูมิใจในตนเอง และคำกล่าวของ ชลลดา ทวีคุณ (2556: 129) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของงาน โดยบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม

และมีความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาและรับผิดชอบปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นคนที่ผู้อื่นรักและรักผู้อื่น เป็นบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา (2556: 2) ที่กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองหรือมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งพิจารณาจากการประเมินคุณค่าตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่าในตนเอง รวมทั้งความสามารถในการยอมรับการเห็นคุณค่าที่ผู้อื่นมีต่อตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความนับถือตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคล

กล่าวโดยสรุป ความภาคภูมิใจในตนเอง จึงเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งขององค์ประกอบด้านการสะท้อนคิดของจิตสำนึกความเป็นครู ซึ่งเป็นความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ในเชิงบวกต่อวิชาชีพ ว่าวิชาชีพครูเป็นที่ยอมรับของสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยกย่อง และรู้สึกยินดีที่ได้ประกอบวิชาชีพนี้

3. ความพร้อมในการสอน เป็นความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระในเรื่องที่จะสอนอย่างแม่นยำ ชัดเจน ถูกต้อง สามารถออกแบบ เลือกรูปวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาตนในด้านการสอนอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของ สันติ บุญภิรมย์ (2557: 4) กล่าวถึงเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการสอนว่า ครูมีอิสระในการสอน สามารถเสนอวิธีการสอนแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาใคร่ครวญแล้วว่าจะมีความเหมาะสมกับผู้เรียน กลุ่ม หรือคน สำหรับการศึกษาของ ชนาธิป พรกุล (2554: 42-43) กล่าวถึงการเป็นครูมืออาชีพไว้ว่า ครูจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องศาสตร์การเรียนรู้และการสอน ผูกพัน พัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในการสอนโดยอาศัยความรู้ด้านจิตวิทยา วิธีการ เทคนิคต่างๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ครูสามารถนำศาสตร์และศิลป์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานอย่างเต็มที่ ส่วน พศิน แดงจวง (2554: 91-100) กล่าวเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมในหน้าที่การสอนของครูว่า ครูต้องมีความสามารถในการเลือกรูปวิธีการสอนแบบใดแบบหนึ่งที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา นั้นๆ หรือใช้กับวัยของผู้เรียนเพื่อเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และนักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างถาวร และทิศนา ขัมมณี (2552: 12) กล่าวถึงการสอนให้ได้ผลดี คือ ครูต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และความคิดรวบยอดที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายได้โดยสะดวก โดยที่กล่าวมา มีความสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชีรศักดิ์ อัครบรร (2545: 40 อ้างอิงใน David N. Assin.1995: 24) กล่าวถึงการเตรียมตัวของครูในด้านการสอน คือ ครูมีความรู้ในเนื้อหาสาระของรายวิชา พร้อมทั้งความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนต่างๆ รวมถึงความสามารถในการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับนักเรียน

กล่าวโดยสรุป การเตรียมความพร้อมในการสอน จึงเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของการสะท้อนคิดของจิตสำนึกความเป็นครู การที่ผู้สอนมีความเข้าใจในสาระการเรียนรู้อย่างชัดเจนแม่นยำ มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี หมั่นค้นคว้าหาความรู้ที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

4. ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ เป็นการมีทักษะในการใช้ความคิด การวางแผนการทำงานอย่างรอบคอบ คิดอย่างเป็นระบบ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณ พิจารณากลับกรอง ไตร่ตรอง ทั้งทางด้านดีหรือโทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นแล้ว ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ดังการกล่าวของ สันติ บุญภิรมณ์ (2557: 123) ที่กล่าวถึงทักษะการคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมองการไกล เป็นความสามารถควบคุมการกระทำของตนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ด้วยการคิดอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ การตัดสินใจ และการแสดงพฤติกรรม การศึกษาของ ชนาธิป พรกุล (2554: 43-44) อธิบายถึงความคิดในการตัดสินใจกับงานของครูคือ การวางแผนอย่างรอบคอบ มีระบบ มีเหตุผลในการตัดสินใจในการทำงาน ซึ่งบางครั้งต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างกะทันหัน โดยสัญญาญาณจะต้องใช้ประสบการณ์ และการคิดที่รวดเร็วในการเลือกวิธีการ หรือคำตอบที่เหมาะสม ส่วน ทิศนา ขัมมณี (2552: 304) ได้อธิบายกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้ความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรอง ทั้งทางด้านคุณหรือโทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิด การเผชิญสถานการณ์ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา สำหรับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 123) อธิบายความคิดรวบยอดในเชิงวิเคราะห์ไว้ว่า ครูสามารถมองและกำหนดความเด่นชัดของรายละเอียดในการวางแผนการสอนอย่างชัดเจนว่าต้องการที่จะเน้นคุณลักษณะใดที่สำคัญ สามารถลดหรือเพิ่มคุณลักษณะที่สำคัญเข้าไปหรือลดจำนวนคุณลักษณะที่มีมากเกินไปได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และคำกล่าวของ อาร์ พันธ์มณี (2546: 102 อ้างอิงจาก Howard Gardner. 1993) ที่กล่าวถึงการใช้เหตุผลว่า เป็นความสามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุ หาผล คำนวณ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการอธิบายของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542: 4-5) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการคิดแบบนักวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดแบบนักวิเคราะห์เกิดได้จากการฝึกทักษะในการแสวงหาข้อเท็จจริง ดูตรรกะ หาทิศทาง หาเหตุผล และมุ่งแก้ปัญหา

กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านการสะท้อนคิดของจิตสำนึกความเป็นครู ซึ่งเป็นการที่ผู้สอนการที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้ความคิดที่แตกต่าง พิจารณาถึงเหตุและผล และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) เป็นการที่บุคคลรับรู้ในความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดความมั่นใจ และจะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไป ซึ่ง พฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตสำนึกความเป็นครู ได้มีผู้อธิบายและให้ความหมายไว้ ดังคำกล่าวของ นิตยา กัณณิกาภรณ์ (2553: 58 อ้างอิงจาก Banbura. 1977: 191-215) อธิบายว่า พฤติกรรม เป็นองค์ประกอบของบุคคล และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้นต่างเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลที่มีเหตุผลซึ่งกันและกัน โดย แบนด์บูรา (Banbura. 1977) ได้เสนอว่า บุคคลจะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมใดๆ หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ

1) ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง (Efficacy Expectation) เป็นการประมาณความสามารถของบุคคลว่า ตนสามารถทำพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำ สำหรับความสามารถของตนเองในระยะต่อมาแบนดูรา ได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า การรับรู้ในความสามารถของตนเอง (Perceived Self Expectation) แทนความหมายเดิม โดยให้คำจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้ และ 2) ความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (Outcome Expectation) เป็นการรับรู้ที่บุคคลประเมินค่าถึงพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่ปฏิบัติ จะนำไปสู่ผลของการปฏิบัติตามที่คาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นไว้ โดยจะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ

จากสองปัจจัยประกอบนี้ยังส่งผลต่อสภาวะความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลด้วย โดยบุคคลรู้และเข้าใจในความสามารถของตนสูงในสภาพการณ์ที่ถูกให้คุณค่าแก่ความสำเร็จสูงก็จะทำให้เกิดความมั่นใจ มีความต้องการที่จะทำกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จ ส่วนบุคคลที่รู้และเข้าใจในความสามารถของตนเองสูงแต่หวังว่าจะมีการตอบสนองจากสภาวะแวดล้อมต่ำนั้น หรือถ้าบุคคลรู้และเข้าใจในความสามารถของตนเองต่ำแต่ได้รับการให้คุณค่าหรือตอบสนองจากสภาวะแวดล้อมสูง จะเกิดการลดคุณค่าของตนเองและหมดกำลังใจไป แบนดูรา (นิตยา กัณณิกาภรณ์ 2553: 60; อ้างอิงจาก Banbura. 1977: 393-395) อธิบายการเกิดพฤติกรรมในด้านต่างๆ คือ 1) พฤติกรรมการเลือก (Choice behavior) คือ การที่บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำในสภาพการณ์ใดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อในความสามารถของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันบุคคลจะเลือกทำงานนั้น ถ้าเขารู้ว่าเขามีความสามารถพอที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จได้ การรับรู้ในความสามารถตนเองอย่างถูกต้องเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสำเร็จ บุคคลที่จะประเมินความสามารถของตนสูงเกินไป มักเลือกทำกิจกรรมที่เขาไม่สามารถจะทำให้สำเร็จได้ และเมื่อประสบความล้มเหลวก็จะส่งผลให้เกิดความเครียด ความผิดหวัง และรู้สึกว่าความล้มเหลวนี้เป็นสิ่งเลวร้ายไม่สามารถแก้ไขได้ และหากประเมินความสามารถของตนเองต่ำเกินไปก็จะทำให้เขาจำกัดตัวเอง ทำให้ขาดประสบการณ์ใหม่ๆ ดังนั้นการประเมินความสามารถของตนเองนั้น การเลือกกระทำกิจกรรมใดๆ ก็จะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง 2) การใช้ความพยายามและความพากเพียร (Effort expenditure and persistence) คือ การรับรู้ในความสามารถของตนเอง เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะใช้ความพยายามมากเพียงใด และจะยังคงพากเพียรที่จะทำกิจกรรมไปนานเท่าไร เมื่อได้เผชิญกับอุปสรรคต่างๆ หรือประสบการณ์ที่ไม่น่าพอใจ บุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเองสูง จะยังคงมีความพยายามและพากเพียรในการทำงานมากกว่าบุคคลที่รับรู้ในความสามารถของตนต่ำ และการใช้ความสามารถของตนมุ่งมั่นในการทำงานเต็มที่ตลอดเวลานั้น ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานสูง มีความแตกต่างระหว่างความสามารถที่ใช้ในการเรียนรู้กับช่วงทักษะของการเรียนรู้ คนที่รับรู้ในความสามารถของตนเองสูงอาจรู้สึกว่าการจำเป็นมีน้อยที่ต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้ แต่เมื่อนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ก็จะใช้ความพยายามน้อยกว่า 3) รูปแบบการคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์ (Thought and emotion reaction) คือ

บุคคลที่รับรู้ในความสามารถของตนเองต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อตนเองในทางลบ เช่น ไม่มีความสุข หวาดหวั่น มีความเครียดสูง กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างไม่เต็มความสามารถ ซึ่งส่งผลให้บุคคลประสบความล้มเหลวในการกระทำมากขึ้น ส่วนบุคคลซึ่งรับรู้ในความสามารถของตนเองสูงจะมีความพยายามและเอาใจใส่ในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ มาก และเมื่อพบกับอุปสรรค บุคคลจะกระตุ้นตนเองให้ใช้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการคิดแก้ปัญหาที่ยาก คนที่รับรู้ในความสามารถของตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะพิจารณาว่า ความล้มเหลวเกิดจากการที่เขายังไม่พยายามไม่เพียงพอ แต่คนที่มีความท้อแท้พอๆ กัน แต่เชื่อในความสามารถของตนเองต่ำจะเห็นว่าความล้มเหลวเกิดจากการที่ตนเองไร้ความสามารถ และ 4) เป็นผู้กำหนดที่เกิดขึ้นมากกว่าเป็นการทำนายพฤติกรรม (Human as producer rather than) คือ การกระทำพฤติกรรมและยอมรับผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมของตน จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่มีลักษณะท้าทาย และใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุเป้าหมาย แม้จะประสบความล้มเหลวในบางครั้ง เขาจะไม่ท้อถอยและอ้างเรื่องของโชคชะตา แต่จะให้เหตุผลของความล้มเหลวที่เกิดขึ้นว่า เป็นสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อไป ซึ่งต่างจากบุคคลที่รับรู้ในความสามารถของตนเองต่ำ มักไม่ลงมือกระทำอย่างเต็มที่ แต่จะรอให้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการกระทำเป็นไปตามการรับรู้หรือคำทำนาย และมักหลีกเลี่ยงการกระทำที่ยาก ขาดความพยายาม มีความทะเยอทะยานต่ำ และมีความเครียดสูง

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรม เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล โดยถ้าบุคคลรู้และเข้าใจในความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งสูง ก็จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลไม่สามารถรู้และเข้าใจในความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่ำ จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นต่ำหรืออาจไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลย ซึ่งจากการศึกษาความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูด้านพฤติกรรม สามารถแบ่งการศึกษาค้นคว้าหัวข้อในการบ่งชี้ในสิ่งที่เป็นพฤติกรรมของจิตสำนึกความเป็นครูเป็น 2 ประเด็น ได้ดังนี้

1. ความสามารถในการสอน เป็นการใช้ทักษะการถ่ายทอดจนเกิดความชำนาญ สามารถลำดับขั้นตอนในการสอน ผูกฝนเพิ่มพูนทักษะหรือวิธีใหม่ๆ ในการสอน ซึ่งเป็นตามคำกล่าวของ สันติ บุญภิรมย์ (2557: 116) ได้สรุปถึงสมรรถภาพความเป็นครูด้านการสอนคือ เป็นการนำความรู้ในด้านวิธีสอนที่มีอยู่ในตัวของครูออกมาใช้สอนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รวมทั้งการเลือกใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สามารถค้นหาจุดอ่อนของผู้เรียนได้ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติ ส่วน ชนาธิป พรกุล (2554: 43) กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูมืออาชีพในด้านการสอน คือ การรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดี รู้ว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร สนใจและถนัดในเรื่องใด ต้องการอะไร ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ก้าวทันความรู้ และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่

เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิศนา ขัมมณี (2552: 13) ที่กล่าวถึงหลักสำคัญของการสอน ว่า ครูสามารถสามารถเลือกใช้การสอนให้เหมาะกับตัวผู้เรียนและจุดมุ่งหมายได้โดยนำหลักการ แนวคิด วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ รวมทั้งนวัตกรรมการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นประโยชน์ในการสอนของตน

กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการสอน จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านพฤติกรรมของจิตสำนึกความเป็นครู โดยที่ผู้สอนมีทักษะการถ่ายทอดจนเกิดความชำนาญ สามารถลำดับขั้นตอนในการสอน ผูกฝนเพิ่มพูนทักษะหรือวิธีใหม่ๆ ในการสอน ที่สามารถทำให้ผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจ และสนใจที่จะเรียนรู้

2. การเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นการกระทำของผู้สอนทั้งในช่วงเวลาในหน้าที่และนอกเวลาการเรียนการสอน ได้แก่ การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้เวลาที่สุภาพ การควบคุมอารมณ์ การวางตัวอย่างเหมาะสม ดังคำกล่าวของ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2557: 149-150) อธิบายถึงบุคลิกภาพที่ดีและมีความสำคัญสำหรับครูไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลิกภาพทางกายภาพ เป็นบุคลิกภาพที่สังเกตเห็นได้ และเป็นสิ่งที่ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปเป็นความประทับใจครั้งแรกที่เกิดขึ้นกับผู้พบเห็น บุคลิกภาพทางกายภาพทั่วไป เช่น รูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณบุคลิกภาพ การแต่งกายที่เหมาะสม 2) บุคลิกภาพทางสังคม เป็นบุคลิกที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นโดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ได้แก่ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ การใช้ชีวิต เป็นต้น 3) บุคลิกภาพทางอารมณ์ เป็นบุคลิกภาพภายในที่อาจแสดงออกมาให้เห็นหรือไม่ก็ได้ บุคลิกภาพทางอารมณ์ของครู และ 4) บุคลิกภาพทางสติปัญญา เป็นเป็นเรื่องของชาวนั้นปัญญาของครูนั้นขึ้นอยู่กับครูแต่ละคน ที่จะมีการศึกษาและใช้สิ่งแวดล้อมช่วยที่จะพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของสติปัญญาได้ ส่วนคำกล่าวของ ชีรศักดิ์ อัครบวร (2545: 99-100) กล่าวถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของครูแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ตนเอง (Self Analysis) เป็นการสำรวจตรวจสอบตัวของตัวเองว่ามีส่วนใดดีหรือบกพร่อง หรือมีอะไรบ้างที่ยังไม่เหมาะสมกับหน้าที่การงานที่ทำ 2) การปรับปรุงตนเอง (Self Improvement) พยายามเลิกพฤติกรรมที่เกิดจากนิสัยที่ไม่ดี จากการเรียนรู้ที่ผิด บางอย่างเกิดจากการกดดันทางจิตใจ หาให้พบว่าสาเหตุอยู่ที่ใด แล้วพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลง 3) การฝึกฝนตนเอง (Self Training) การนำเอาสิ่งที่ได้ปรับปรุงตนเองแล้วมากระทำ หรือแสดงออกเป็นประจำ เพื่อให้เป็นนิสัย การฝึกตนเองจะทำสำเร็จ และ 4) การประเมินผลตนเอง (Self Evaluation) เป็นการประเมินผลทางบุคลิกภาพควรที่ให้ผู้อื่นเป็นผู้ประเมินด้วยจะทำให้ตนเกิดความมั่นใจมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การเป็นตัวอย่างที่ดี จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านพฤติกรรมของจิตสำนึกความเป็นครู โดยเป็นการแสดงออกของการกระทำผู้สอนทั้งในช่วงเวลาในหน้าที่และนอกเวลาการเรียนการสอน ได้แก่ การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้เวลาที่สุภาพ การควบคุมอารมณ์ การวางตัวอย่างเหมาะสม และการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3. องค์ประกอบด้านคุณธรรม (Morality) เป็นคุณลักษณะของบุคคลซึ่งมีความประพฤติอันดีงาม ซึ่งจะแสดงออกในการกระทำที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ มีสติในการดำเนินชีวิตตน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่ง คุณธรรม ในการวิจัยครั้งนี้จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตสำนึกความ

เป็นครู ได้มีผู้อธิบายและให้ความหมายไว้ ดังคำกล่าวของ สายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ (2554: 19-20) อธิบายเรื่องของคุณธรรมและจตุรรมของคุณธรรมไว้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยการปลูกฝังความคิดอันเป็นรากฐานของการพูด การกระทำ นิสัย บุคลิกลักษณะ โดยมี ความพอเพียง เป็นแกนหลัก บุคคลนั้นก็ต้องลดสิ่งที่เกินในชีวิตหรือลดความโลภ ได้แก่ ความมีวินัยที่จะดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์ไม่คิดคดโกงคนอื่น รู้จักที่จะขยันหมั่นเพียรเพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ มีความอดทนอดกลั้นฝืนความเคยชินที่จะบริโภคตามความโลภ ความอยาก มีความมีสติเพื่อไม่ให้ผล่อทำผิดวินัยที่ตั้งใจไว้ มีความเพียรพยายามที่จะรักษาการปฏิบัติตามวินัยนั้นๆ อย่างจริงจัง รู้จักที่จะเผื่อแผ่แบ่งปันผู้อื่น เสียสละช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่า มีความเมตตา และกตัญญูต่อเพื่อนมนุษย์อื่น ส่วน ทศนีย์ จินาพร (2553: 14) ให้ความหมายของคุณธรรมว่าหมายถึง คุณงามความดีที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแสดงออก และเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตนและส่วนรวม การศึกษาของ อันเด ไชยเผือก (2551: 14) ได้อธิบายความหมายของคุณธรรมว่าคุณธรรมเป็นความดีอันสูงสุดที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงามของคนทั่วไปซึ่งอาจอยู่ในจิตสำนึก ความรู้สึกผิดชอบของบุคคลนั้น อันเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของบุคคลให้แสดงออกมาตามที่ตนปรารถนา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 126) ที่กล่าวถึง คุณธรรม คือ ลักษณะนิสัยของบุคคลที่เอื้อแก่การปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง เช่น ความขยันยังขังใจ ความขยันหมั่นเพียร เกรงกลัวต่อบาป ใฝ่ความดี ซึ่งคุณธรรมยังเป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดสำนึกที่ดีขึ้น โดยต้องอาศัยระยะเวลาและความคุ้นเคยกับบุคคลนั้น ส่วนการศึกษาของ กรรณิกา เมืองแก้ว (2553: 15) ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราชญา กล้าผจญ (2550: 273) ที่กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมต่อผู้อื่นและสังคม ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและการงาน มีความเกรงใจต่อผู้อื่น ละเว้นต่อสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติทั้งหลาย ใฝ่รู้ใฝ่พัฒนา มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต และช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่นและสังคม

กล่าวโดยสรุป คุณธรรม เป็นคุณลักษณะของบุคคลซึ่งมีความประพฤติอันดีงาม ซึ่งจะแสดงออกในการกระทำที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ และมีสติในการดำเนินชีวิตตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความซื่อสัตย์ยุติธรรมไม่คดโกง รู้จักที่จะขยันหมั่นเพียร รู้จักรับผิดชอบ มีความมีสติ อดทนอดกลั้น รู้จักที่จะเผื่อแผ่แบ่งปันผู้อื่น เสียสละช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่า และมีเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งจากการศึกษาความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูในด้านคุณธรรมสามารถแบ่งการศึกษาค้นคว้าหัวข้อในการบ่งชี้ในสิ่งที่เป็นคุณธรรมสำหรับความเป็นครูได้เป็น 3 หัวข้อในการศึกษา ได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นสิ่งที่บุคคลจะกระทำให้สำเร็จตามคำสั่งตามกฎหมาย ตามหลักศีลธรรม คุณธรรม หรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสม เมื่อกล่าวถึงในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครูแล้ว จึงหมายถึงภารกิจที่ผู้เป็นครูต้องกระทำ

ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นความจำเป็นโดยอาศัยหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม กฎหมาย หรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสม ตามคำกล่าวของ เกษร ปิยะทัต (2554: 11) ได้สรุปความหมายและลักษณะของความรับผิดชอบว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน ตรงต่อเวลา อดทนต่ออุปสรรค มีความซื่อสัตย์ เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเอง เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีผลเสียและพร้อมที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม สำหรับการศึกษาของ ทศนีย์ จินาพร (2553: 17) สรุปความหมายของความรับผิดชอบว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร จนกระทั่งงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลาที่กำหนด ส่วน โคเวย์ (Covey, 2004: 74-77) ได้อธิบายถึงความรับผิดชอบ คือ การที่บุคคลมีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของชีวิตตน มีความรับผิดชอบที่เกิดจากความตระหนักว่าตนเองนั้นมีเสรีภาพที่สามารถเลือกตอบสนอง และมีอำนาจในการเลือกนั้นอยู่ในตนเอง การศึกษาของ โกว (Gove, 1965: 705 อ้างอิงจาก ยนต์ ชุ่มจิต 2558: 75) ได้อธิบายความหมายของคำว่า หน้าที่ ไว้หลายนัยเช่นเดียวกัน นัยแรกอธิบายว่า หน้าที่ หมายถึง งานการปฏิบัติ การบริการหรือกิจกรรมที่ต้องกระทำตามคำสั่งให้เกิดผลด้วยความยินดี หรือการปฏิบัติงานตามตำแหน่งงานอาชีพหรืองานวิชาชีพ ส่วนอีกนัยหนึ่งอธิบายว่าเป็นพฤติกรรมที่ได้กำหนดให้กระทำโดยความจำเป็นทางหลักศีลธรรม ความต้องการตามขนบธรรมเนียม หรือความพึงพอใจ โดยอาศัยความรู้สึกที่ถูกต้องและความเหมาะสม สำหรับ ความรับผิดชอบ ได้ให้ความหมายไว้หลายนัยเช่นเดียวกัน นัยแรกอธิบายว่าเป็นคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบ เช่น ความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรม กฎหมาย หรือทางด้านจิตใจ ความเชื่อใจได้ ความเชื่อถือได้ ส่วนอีกนัยหนึ่งอธิบายว่าเป็นบางสิ่งบางอย่างที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะต้องรับผิดชอบ เช่น ความเป็นผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง ซึ่งสอดคล้องกับ กู๊ด (Good, 1973: 498 อ้างอิงจาก ยนต์ ชุ่มจิต 2558: 74) ได้ให้ความหมายของหน้าที่ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องจำยอมกระทำ โดยภาระจำยอมนั้นตามปกติแล้วจะเป็นไปตามหลักศีลธรรม แต่บางครั้งก็เป็นไปตามกฎหมายหรือข้อตกลง สำหรับคำว่า ความรับผิดชอบ นั้นได้ให้ความหมายไว้หลายนัย เช่น นัยแรกอธิบายว่าเป็นหน้าที่ประจำของแต่ละบุคคลเมื่อได้รับมอบหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนอีกนัยหนึ่งอธิบายว่าเป็นการปฏิบัติงานและหน้าที่ โดยเฉพาะ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดตามความสามารถของตน สำหรับ กรกช วิชัย (2551: 5) ให้ความหมายของความรับผิดชอบของครู หมายถึง การมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร ยอมรับภาระกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย พยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแสดงพฤติกรรมโดยการมุ่งมั่นในผลงาน พยายามปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า วางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสมและปฏิบัติงานได้ทันเวลา ใช้เวลาคุ่มค่าและมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน วางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ ปฏิบัติงานตามแผนได้เสร็จและมีประสิทธิภาพ มีความรอบคอบระมัดระวัง

ในการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน ปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้ครบตามความสามารถ และประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของ ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 944) กล่าวถึง บทบาทความรับผิดชอบของครู คือ ภาระที่ผู้เป็นครูต้องรับผิดชอบ ซึ่งมีมากมาย เช่น ภาระที่ต้องพัฒนาเยาวชน ภาระที่ต้องพัฒนาสังคม และภาระที่จะต้องพัฒนา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บทบาทนี้ มักจะใช้ควบคู่กับคำอีกสองคำ คือ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 อธิบายว่า หน้าที่ หมายถึง กิจที่ควรกระทำหรือกิจที่ต้องกระทำ ส่วน ความรับผิดชอบ นั้นอธิบายว่ายอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจที่ได้กระทำไป

กล่าวโดยสรุป ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านคุณธรรมของจิตสำนึกความเป็นครู โดยเป็นการทำสิ่งที่ควรปฏิบัติในการทำหน้าที่ผู้สอนของตน และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ การแนะแนวการศึกษาและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในทางที่เหมาะสมนอกเหนือจากการสอนวิชาการ

2. ความเมตตา กรุณา เป็นการแสดงถึงความรู้สึกที่ปรารถนาดี ห่วงใย ต้องการให้ผู้อื่นมีสภาพจิตใจที่ดีมีความสุข ด้วยการแสดงออกถึงความเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือ ให้ความเข้าใจ และสนับสนุนอย่างเต็มความสามารถของตน โดย อรอนงค์ นิยมธรรม (2555: 17) กล่าวถึงความเมตตา กรุณาว่า เป็นความปรารถนาดีต่อผู้อื่นทั้งที่เป็นคนรู้จัก หรือคนแปลกหน้า มีไมตรีจิตเผื่อแผ่ ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนได้รับประโยชน์ มีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข ไม่คิดเห็นแก่ตัว ไม่ต้องการให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่คิดทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทผูกใจเจ็บ มีความสงสาร เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจในความทุกข์ร้อนของผู้อื่น มีความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ การศึกษาของ สปีเซอร์และฟีท (Sprecher; & Fehr. 2006: 630) ได้ให้คำนิยามของความเมตตา กรุณาไว้ว่า เป็นเจตคติที่มีต่อผู้อื่น คนใกล้ชิด ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึก ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมที่มุ่งเน้นการเอาใจใส่ ความห่วงใย ความสุภาพ การสนับสนุน การช่วยเหลือ และเข้าใจในผู้อื่น โดยเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือ ส่วน กรกชวิชัย (2551: 5) ให้ความหมายของความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และการสงสารคิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งแสดงพฤติกรรมโดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ไม่เห็นด้วยและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและผู้อื่นให้ได้รับความสุขและพ้นทุกข์ มีความสนใจและห่วงใยในการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็กให้ได้รับความสุขและพ้นทุกข์ เป็นกันเองกับผู้เรียนเพื่อให้ และการศึกษาของ ชิริตรา บุญรุ่ง (2549: 11) ได้สรุปความหมายของความเมตตา กรุณาไว้ว่า คือความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ทำให้มีความสุข มีความสงสาร คิดที่จะช่วยผู้อื่น ซึ่งได้กล่าวมาสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ (2550: 107) ได้กล่าวถึงความเมตตา มิตร ไมตรี ว่า เป็นคำหนึ่งคำเดียวกัน เมตตา คือความรักใคร่ ปรารถนาจะให้ เป็นสุข มิตรคือผู้ที่ความเมตตา ปรารถนาสุขประโยชน์ต่อกัน ไมตรี คือความมีเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ผู้ปรารถนาจะปลูกเมตตาให้องงามอยู่ในจิตใจจะเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่เบียดเบียน และไม่มีทุกข์ ผู้เรียนมีความรู้สึกเปิดเผยไว้วางใจและเป็นที่พึ่งของผู้เรียนได้

กล่าวโดยสรุป ความเมตตากรุณา จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านคุณธรรมของจิตสำนึกความเป็นครู โดยเป็นความปรารถนาให้ศิษย์มีความรู้ เจริญก้าวหน้า เป็นคนดีของสังคมดีใจ ภูมิใจกับศิษย์เมื่อศิษย์ได้ดี

3. หิริโอตตปปะ เป็นการกระทำที่ตนเองจะต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ดี มีความรู้สึกละอายต่อการทำสิ่งไม่ดี โดยไม่ปล่อยใจให้ลงทำความไม่ดีไปตามอารมณ์ ซึ่งต้องใช้ความมั่นคงของจิตใจในการจัดการความรู้สึกต่อการกระทำว่าสิ่งใดที่จะทำไปแล้วเกิดความเสื่อมเสียและพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น ซึ่ง สันติ บุญภิรมย์ (2557: 52) ได้อธิบายถึงหลักธรรมในการเกิดความประพฤติที่เหมาะสมของครู ได้แก่ ความเชื่อในทางที่ดี (ศรัทธาผละ) คือ มีความเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เมื่อความเชื่ออันเกิดจากความศรัทธาเกิดขึ้นในจิตใจแล้วจะก่อให้เกิดพลังในการต่อต้านความไม่ดี ความเพียรในทางที่ดี (วิริยะผละ) คือ มีความเพียรในการกระทำแต่ความดี เว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง ก่อให้เกิดพลังขึ้นในจิตใจที่จะทำความดีอย่างต่อเนื่อง ความระลึกได้ (สติผละ) คือ ความรู้สึกตัวหรือเป็นผู้รับรู้อยู่เสมอทั้งกาย วาจา และจิตใจ ไม่ให้กระทำไปในทางที่ชั่วทั้งปวง ความแน่วแน (สมาธิผละ) คือ จิตใจมั่นคง ไม่ตกไปในทางอำนาจของฝ่ายต่ำ ไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน และความรู้แล้ว (ปัญญาผละ) คือ ความรอบรู้ มีศักยภาพในการทำลายโมหะ ความโง่เขลา และความมมงาย กระทำกิจกรรมใดๆ ที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจทางด้านวิชาการพื้นฐาน และผลที่ได้รับเป็นการบรรลุความสำเร็จ ส่วนการศึกษาของ บุญมี แทนแก้ว (2552: 93) อธิบายถึงหลักธรรมผู้มีจริยธรรมที่ควรประพฤติ ได้แก่ มีความละอายแก่ใจตนเอง (หิริ) คือ ในการกระทำไม่ดีไม่งาม พยายามบังคับใจตนเองไม่กล้าไปในอบายมุข ไม่ทำอะไรตามใจตน แม้นอื่นจะไม่รู้หรือไม่เห็น แต่ควรมีความละอายในใจของตนเอง เพราะการที่เราละอายใจตนเองนี้จึงทำให้ไม่กล้าทำความชั่ว ความเสียหายทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เนื่องจากจะเกิดความไม่ดี ความไม่งาม ความเสื่อมเสีย ความเดือดร้อนในใจ ขาดความสุขทางใจ นอกจากนี้ บุญมี แทนแก้ว (2552: 93) ยังอธิบายถึง การมีความเกรงกลัวบาป (โอตตปปะ) ความชั่ว ความไม่ดี โดยเกรงกลัวผลแห่งความชั่วที่ตนทำลงไปนั้น อาจจะได้รับคำตำหนิตีเยนจากสังคม จากเพื่อนฝูง จากสามีหรือภรรยา หรือบางทีถ้าเป็นโทษหนักก็อาจจะได้รับโทษทัณฑ์ตามกฎหมายบ้านเมืองก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ โสริช โพธิ์แก้ว (2544: 6-7) ที่กล่าวถึงการจัดความไม่รู้ในความถูกต้องว่า เมื่อความไม่ถูกต้องครบงำก็จะมองเห็นแต่สิ่งที่ทำให้เขามั่งมี แต่จะมองไม่เห็นความเบียดเบียน ช่มเหง แก่งแย่งที่ปรากฏอยู่ในการงานอาชีพของเขามีผลกระทบต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม การมีสติปัญญาจะทำให้สำนึกอยู่เสมอว่าต้องเป็นคนที่มีจิตใจกว้างขวาง ไม่มุ่งแต่ประโยชน์ของตน ละเลิกอยู่เสมอว่าสิ่งที่ตนดำรงอยู่ได้นั้นเพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลจากสิ่งต่างๆ เป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณตอบแทนการได้รับช่วยเหลือเกื้อกูลนั้น

กล่าวโดยสรุป หิริโอตตปปะ จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบด้านคุณธรรมของจิตสำนึกความเป็นครู โดยมีความเป็นผู้ละอายต่อบาปและการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกอบธุรกิจอื่น การกระทำใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน และการกระทำหน้าที่ในทางมิชอบ

การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู ทำให้ผู้วิจัยมีแนวทางในการคัดเลือกองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู จากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทำอาชีพครูโดยตรง ประกอบกับแนวคิดของทฤษฎีของจิตสำนึก โดยอธิบายความหมายและแสดงตัวชี้วัดองค์ประกอบได้จากตาราง 1 ได้ดังนี้

ตาราง 1 สรุปตัวชี้วัดองค์ประกอบจากโครงสร้างของจิตสำนึกความเป็นครู

ด้าน	องค์ประกอบของ จิตสำนึกความเป็นครู	ตัวชี้วัด
จิตสำนึกความเป็นครู	ด้านการสะท้อนคิด	1. ความมุ่งมั่นในหน้าที่ 2. ความภาคภูมิใจในตนเอง 3. ความพร้อมในการสอน 4. ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ
	พฤติกรรม	1. ความสามารถในการสอน 2. การเป็นตัวอย่างที่ดี
	คุณธรรม	1. ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 2. เมตตากรุณา 3. หิริโอตตปปะ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

4.1 ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

Factor analysis มีชื่อเรียกในภาษาไทย หลายคำ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ตัวประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นต้น สำหรับในการเขียนรายงานครั้งนี้จะใช้คำว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กันติศ ชลสินธุ์ (2545: 40) ให้ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบว่า เป็นวิธีการทางสถิติที่จะช่วยค้นหาลักษณะของตัวแปรหลาย ๆ ตัว ที่มีสหสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นการลดจำนวนตัวแปรให้น้อยลงเพื่อง่ายต่อการเข้าใจ ทำให้สามารถมองเห็นโครงสร้างแบบแผนของตัวแปรในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งจะช่วยอธิบายความหมายและลักษณะของตัวแปร ทำให้สามารถให้คำจำกัดความของตัวแปรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยตัดสินใจว่าควรจะศึกษาตัวแปรด้านใดบ้าง และตัวแปรใดเกี่ยวข้องกับตัวแปรใด

ปฏิพัทธ์ ณะหมอก (2552: 50) ให้ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบว่า เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรชุดหนึ่งว่าเกิดจากตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบรวมอย่างไร เป็นการลดจำนวนตัวแปรให้น้อยลงเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ ทำให้สามารถมองเห็นโครงสร้างและแบบแผนของตัวแปรในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งจะช่วยอธิบายความหมายและลักษณะของตัวแปร และสามารถให้คำจำกัดความของตัวแปรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ชลนิกา อินทร์ปราบ (2554: 49) ให้ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบว่า เป็นวิธีการทางสถิติที่นำมาใช้เพื่อลดจำนวนตัวแปร (Item) ที่มีอยู่หลายตัวแปรให้เหลือตัวแปรจำนวนน้อยลง โดยใช้เทคนิคการจับกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันหรือตัวแปรที่มีความร่วมกัน (Communality) สูงไว้ในกลุ่มเดียวกัน (Factor) ตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์นั้นอาจจะเป็นในทิศทางบวก (ไปในทางเดียวกัน) หรือทิศทางลบ (ไปในทางตรงข้าม) ก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละกลุ่ม จะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

โดยสรุปการวิเคราะห์องค์ประกอบ มีความหมายว่า เทคนิควิธีการทางสถิติที่จะจับกลุ่ม รวมกลุ่ม รวมตัวแปร หรือลดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ตัวแปรภายในองค์ประกอบเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันสูง ส่วนตัวแปรที่ต่างองค์ประกอบจะสัมพันธ์กันน้อยลงไป

4.2 ประเภทของเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เทคนิคของการวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจะใช้ในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่มีความรู้ หรือมีความรู้เล็กน้อยเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อศึกษาโครงสร้างของตัวแปร และลดจำนวนตัวแปรที่มีอยู่เดิมให้มีการรวมกันได้

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจะใช้กรณีที่ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด หรือคาดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมากและควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือคาดว่า มีตัวแปรใดที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ควรจะอยู่ต่างองค์ประกอบกัน อาจกล่าวได้ว่า เมื่อผู้ศึกษาทราบโครงสร้างและความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นอย่างไร ก็จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาตรวจสอบหรือยืนยันความสัมพันธ์ว่าเป็นอย่างที่คาดไว้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์หาความตรงเชิงโครงสร้างนั่นเอง

4.3 วัตถุประสงค์ของเทคนิค Factor Analysis

วัตถุประสงค์ของเทคนิค Factor Analysis มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบรวมที่จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยที่จำนวนองค์ประกอบรวมที่หาได้จะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวแปรนั้น จึงทำให้ทราบว่ามีองค์ประกอบรวมอะไรบ้าง
2. เพื่อต้องการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประกอบว่าองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรแต่ละตัวควรมีน้ำหนักหรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ตรงกับที่คาดคะเนไว้หรือไม่ หรือสรุปได้ว่าเพื่อต้องการทดสอบว่าตัวประกอบแบบนี้ตรงกับโมเดลหรือตรงกับทฤษฎีที่มีอยู่หรือไม่

4.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

พลพงศ์ สุขสว่าง (2556: 15-16) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล (Model Specification) เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการสร้างและพัฒนาโมเดลก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องระบุโมเดลจำเพาะ (Particular Model) ที่ใช้ในการยืนยันหรือตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลที่อยู่ในรูปของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (Variance-Covariance Matrix) ซึ่งการระบุโมเดลจำเพาะนั้น ผู้วิจัยต้องอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือกหรือตัดตัวแปรสังเกตนั้นออกอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 2 การระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model Identification) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างโมเดลการวัดเพื่อกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล (Model Specification) โดยพิจารณาความสมเหตุสมผลของโมเดลกับโปรแกรมที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล โดยมีการระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล โดยโมเดลระบุเกินพอดี (Over-Identified Model) เป็นโมเดลที่มีจำนวนสมการที่คำนวณน้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในโมเดล และจะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ค่าเดียวสำหรับพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าแต่ละตัว มีค่าองศาอิสระเป็นบวก ส่วนโมเดลระบุพอดี (Just-Identified Model) เป็นโมเดลที่มีจำนวนสมการที่คำนวณเท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่า มีค่าองศาอิสระเป็นศูนย์ และโมเดลระบุไม่พอดี (Under-Identified Model) เป็นโมเดลที่มีจำนวนสมการที่คำนวณมากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่า จะไม่สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ เนื่องจากมีค่าองศาอิสระติดลบ ซึ่งโมเดลระบุเกินพอดี (Over-Identified Model) โมเดลระบุพอดี (Just-Identified Model) และโมเดลระบุไม่พอดี (Under-Identified Model) พิจารณาได้จากค่าองศาอิสระ (Degree of Freedom) โดยใช้สูตรคำนวณค่าองศาอิสระ ดังนี้

ถ้า Degree of Freedom มีค่ามากกว่า 0 แสดงว่า โมเดลระบุเกินพอดี (Over-Identified Model)

ถ้า Degree of Freedom มีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่า โมเดลระบุพอดี (Just-Identified Model)

ถ้า Degree of Freedom มีค่าน้อยกว่า 0 แสดงว่า โมเดลระบุไม่พอดี (Under-Identified Model)

ขั้นที่ 3 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Model Estimation) ส่วนใหญ่ใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์แบบการประมาณค่าสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ที่น่ามาศึกษาเป็นการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติพหุนาม (Multivariate Normality) โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นอิสระ การแจกแจงของข้อมูลต้องไม่เบ้และไม่โค้งจนผิดปกติ โดยค่าพารามิเตอร์แบบการประมาณค่าสูงสุดนั้นต้องมีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพ และเป็นอิสระจากมาตรวัด โดยขั้นตอนการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล ดังนี้

3.1 การคำนวณค่าความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 การสุ่มตัวเลขแทนค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรที่ต้องการประมาณค่า 1 พารามิเตอร์ แล้วทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ทุกค่าของโมเดลตามที่ระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียว

3.3 การนำตัวเลขค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณค่าในข้อ 3.2 มาทำการคำนวณย้อนกลับเพื่อหาความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลตามสมมติฐาน

3.4 การคำนวณค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าจากข้อ 3.2 และ 3.3 จนค่าความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของเมทริกซ์มีค่าใกล้เคียงกันแล้วจึงหยุดทำการประมาณค่า

3.5 การรายงานค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าจากข้อ 3.4 ทุกค่า พร้อมทั้งรายงานผลของค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) ค่าสถิติทดสอบที (T-Test) ของพารามิเตอร์แต่ละเส้น ค่าเมทริกซ์ และค่าเศษเหลือมาตรฐาน (Standardized Residuals)

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model Testing) เป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลสมการของโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลทั้ง 3 ส่วน คือ ค่าไค-สแควร์/ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน และค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ดังนี้

- ค่าไค-สแควร์ที่คำนวณได้ ต้องมีค่าน้อยกว่าค่าไค-สแควร์เกณฑ์หรือค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ต้องมีค่าน้อยกว่า 2

- ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน ประกอบด้วย ค่า GFI AGFI TLI NFI ต้องมีค่ามากกว่า 0.95

- ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ประกอบด้วย RMSEA RMR SRMR ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05

4.2 การพิจารณาค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นที่มีความแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ โดยพิจารณาค่าสถิติทดสอบ (T-Test) มีดังนี้

- ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบค่าสัมบูรณ์ของของสถิติทดสอบที่ (T-Test) มากกว่า 1.96

- ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบค่าสัมบูรณ์ของของสถิติทดสอบที่ (T-Test) มากกว่า 2.58

4.3 การพิจารณาความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น โดยปกติจะเน้นที่ความสมเหตุสมผลของทิศทาง กล่าวคือ ทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นควรเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด เช่น ถ้าทฤษฎีกล่าวว่าการที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการเรียนคณิตศาสตร์สูง ก็จะทำให้มีความวิตกกังวลในการเรียนคณิตศาสตร์ลดลง ผลการทดสอบค่าพารามิเตอร์ที่ได้ควรจะมีทิศทางเป็นลบ (-) ในทำนองเดียวกัน ถ้าทฤษฎีกล่าวว่าความสามารถในการเรียนสูงก็จะทำให้มีความสามารถในการเรียนสูงขึ้น ผลการทดสอบค่าพารามิเตอร์ที่ได้ควรจะมีทิศทางเป็นบวก (+) ซึ่งความสมเหตุสมผลของทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้โมเดลตามสมมติฐานมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 5 การปรับโมเดล (Model Modification) เป็นขั้นตอนที่กระทำก็ต่อเมื่อมีค่าพารามิเตอร์บางค่าที่มีค่าที่ (T-Test) ไม่มีความแตกต่างจากศูนย์ ($t < 1.96$) หรือมีทิศทางของค่าพารามิเตอร์ไม่ตรงกับทฤษฎีที่วางไว้ หรือเกิดปัญหาทั้งสองอย่าง ทำให้ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องทำการปรับโมเดล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโมเดลตามสมมติฐานที่กำหนดขึ้นไม่มีความแข็งแรงเพียงพอ ขาดการทบทวนอย่างถี่ถ้วน การทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วยังไม่พบข้อสรุปที่ชัดเจน สำหรับการปรับโมเดลนั้น สามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 การปรับโมเดลสมการในส่วนของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่เกิดจากเครื่องมือที่ใช้ในการวัด จึงสามารถทำการปรับโมเดลได้ทันที โดยไม่มีผลกระทบต่อโครงสร้างของโมเดลตามสมมติฐาน เมื่อปรับโมเดลจนได้ค่าดัชนีการตรวจสอบความสอดคล้อง ได้แก่ 1) ค่าสถิติทดสอบไค-สแควร์มีค่าน้อยกว่าค่าไค-สแควร์เกณฑ์ หรือค่าไคสแควร์-สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่าสอง 2) ค่าตรวจสอบความกลมกลืน (GFI AGFI TLI NFI) มีค่ามากกว่า 0.95 และ 3) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า (RMSEA RMR SRMR) มีค่าน้อยกว่า 0.05 โดยที่ค่าพารามิเตอร์ของโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้างทุกเส้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีทิศทางที่มีความสมเหตุสมผลตามทฤษฎี จึงสรุปได้ว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.2 การปรับโมเดลสมการในส่วนที่เป็นการตัดหรือการเพิ่มการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลการวัด จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาเกิดจากโมเดลตามสมมติฐานที่กำหนดขึ้นไม่มีการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นต้องตั้งสมมติฐานทางเลือกก่อนการวิเคราะห์โมเดล เพื่อทำการคัดเลือกโมเดลที่ดีที่สุด ก่อนที่จะต้องทำการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

กันตติ ชลสินธุ์ (2545: 64-70) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มกรุงธนใต้ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า พบว่า มี 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา คุณธรรมและจริยธรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ และมนุษยสัมพันธ์

พีรภรณ์ สุขไมตรี (2545: 80-81) ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะครูที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของครูดีเด่น: คุณธรรมและความรู้ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า มี 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย มี 11 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบ การมีวินัยของตนเอง การมีใจกว้าง การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีเหตุผล การมีความสามารถในการสอน การมีความรอบรู้ การเอาใจใส่นักเรียน การมีความเสียสละ การมีความประพฤติที่เหมาะสม และการมีมรรยาท และเมื่อทดสอบความคงที่ของแฟคเตอร์ สกอร์ และซัมเมท สเกล พบว่า แฟคเตอร์ สกอร์ และซัมเมท สเกลเมื่อเปรียบเทียบกับค่าของประชากรไม่มีความแตกต่างกันในทุกองค์ประกอบ

สุทัศน์ จอกสถิต (2547: 54-61) ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มศรีนครินทร์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า มี 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา ความมีเหตุผล คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นในงาน ความรู้ความสามารถ และความร่วมมือ

สุชาดา กรเพชรปानी (2548: 201-203) ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของครูดีเด่น: คุณธรรมและความรู้ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า มี 8 องค์ประกอบ

ประกอบด้วย ความเป็นประชาธิปไตย การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาตนและเพื่อนครู มนุษยสัมพันธ์ ความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู คุณธรรมจริยธรรม ผลงานวิชาการ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory factor analysis) พบว่า โมเดลคุณลักษณะของครูยุคใหม่ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 378.36 ค่าความน่าจะเป็น (P-Value) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.98 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.17 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.00

โสภิต แสันทวีสุข (2552: 64-67) ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะของครูคุณภาพตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า มี 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย จรรยาบรรณและบุคลิกภาพความเป็นครู ความสามารถในการค้นคว้าวิจัย มีความสามารถในการประเมินคุณภาพนักเรียน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองและช่วยเหลือสังคม และมีความรู้เชิงเนื้อหาวิชาการและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

สุเทพ ธรรมะตระกูล และ อนุวัติ คุณแก้ว (2555: 60-62) ได้ทำการศึกษาคูณลักษณะของครูยุคใหม่ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า คุณลักษณะของครูยุคใหม่ มี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรม ความสามารถ ทักษะการสอน บุคลิกภาพ และอารมณ์ จากนั้นผู้วิจัยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory factor analysis) พบว่า โมเดลคุณลักษณะของครูยุคใหม่ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 563.22 ค่าความน่าจะเป็น (P-Value) เท่ากับ 0.17 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.94 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.01

รุจันันท์ แก้วตา (2555: 1638-1639) ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า ลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 17 ลักษณะ ประกอบด้วย มีทักษะในการใช้และแปลความหมายข้อมูล การนำตนเองเข้าสู่

การเรียนรู้ การพัฒนาตนและการงาน การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ การมีกลยุทธ์ในการเรียนรู้ การมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม การมีทักษะการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเรียนรู้ได้ การมีความสุขในการเรียนรู้ การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังจบการศึกษา การใช้เครื่องมือในการเรียนรู้ การมีเป้าหมายในชีวิต และการกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) พบว่า ตัวชี้วัดลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1550.57 ค่าความน่าจะเป็น (P-Value) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.00

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากทางทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันตก และภาคกลาง ในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 565,734 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2557: ออนไลน์)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 397 คน (Yamane. 1973 อ้างอิงจาก จักรกฤษณ์ สำราญใจ 2544) เป็นอย่างน้อย แต่ในการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 600 คน โดยในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ คอมเลย์และลี (Comrey; & Lee. 1992 อ้างอิงจาก Robert; & Keith. 1999) ได้เสนอแนะขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีขนาด 500 คน หรือ มากกว่า ถือว่าอยู่ในเกณฑ์การเก็บข้อมูลที่ดี (As Excellent) ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และการประมาณกลุ่มตัวอย่าง โดยทั้งหมดมีขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูในประเทศไทยจากแหล่งข้อมูล เพื่อให้ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน
2. ทำการแบ่งข้อมูลผู้ประกอบวิชาชีพครูโดยแบ่งตามภูมิภาคของประเทศไทยออกเป็น 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันตก และภาคกลาง และทำการแบ่งข้อมูลในแต่ละจังหวัดที่อยู่ในแต่ละภูมิภาคนั้นๆ
3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากเลือกมาภาคละ 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด กรุงเทพมหานคร เชียงราย ตรัง ชลบุรี อุบลราชธานี และกาญจนบุรี

4. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากข้อ 3 ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาค	จังหวัด	เขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
กลาง	กรุงเทพมหานคร	เขตพื้นที่ 1	100
เหนือ	เชียงราย	เขตพื้นที่ 3	100
ใต้	ตรัง	เขตพื้นที่ 1	100
ตะวันออก	ชลบุรี	เขตพื้นที่ 2	100
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อุบลราชธานี	เขตพื้นที่ 4	100
ตะวันตก	กาญจนบุรี	เขตพื้นที่ 3	100

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

1. ขั้นตอนการสร้างและเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบข้อคำถามกึ่งโครงสร้าง และนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในขั้นต่อไป

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) จากเกณฑ์การคัดเลือกเข้าเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์การทำงานที่ครู 10 ปีขึ้นไป และ 2) ได้รับรางวัลเป็นครูผู้มีความประพฤติดีหรือครูดีเด่นจากหน่วยงานต้นสังกัด จำนวน 10 คน เพื่อค้นหาคำตอบที่เกี่ยวกับจิตสำนึกความเป็นครู

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดประเภทของข้อมูล (Category Data) จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.4 จัดกลุ่มองค์ประกอบเชิงชีวิตของจิตสำนึกความเป็นครู โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คัดเลือกองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู สามารถสรุปเป็นข้อมูลองค์ประกอบเชิงชีวิตของจิตสำนึกความเป็นครูได้ 3 ด้าน ดังผลแสดงในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 จิตสำนึกของความเป็นครูที่ได้จากการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูล	การสะท้อนคิด	พฤติกรรม	คุณธรรม
คนที่ 1	✓	✓	✓
คนที่ 2	✓	✓	✓
คนที่ 3	✓	✓	✓
คนที่ 4	✓	✓	✓
คนที่ 5	✓	✓	✓
คนที่ 6	✓	✓	✓
คนที่ 7	✓	✓	✓
คนที่ 8	✓	✓	✓
คนที่ 9	✓	✓	✓
คนที่ 10	✓	✓	✓

1.5 นำข้อมูลในแต่ละด้านมาสร้างเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง และ 9 องค์ประกอบเชิงบ่งชี้

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู และผลจากการศึกษานำร่องสร้างข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู โดยจะมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด เป็นจริง ไม่แน่ใจ ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะได้จำนวน 58 ข้อ

2.4 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ 1) ผศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม 2) ผศ.ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง 3) ดร.อัสตรา ประเสริฐสิน 4) ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา และ 5) ดร.ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ผู้ประกอบวิชาชีพครู จำนวน 100 คน แล้วนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

โดยใช้การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) ในแต่ละด้าน ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.51 ทำให้มีข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 51 ข้อ

2.6 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

2.7 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูฉบับที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขอย่างสมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 600 ชุด โดยคัดเลือกแบบวัดฉบับที่สมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

ตัวอย่างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาข้อคำถามทุกข้ออย่างละเอียด เลือกตอบโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ในแต่ละข้อ ที่ตัวท่านเห็นว่าได้ปฏิบัติตามความเป็นจริงเพียงข้อเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกตอบ ดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านค่อนข้างมาก
จริงพอประมาณ	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง
ไม่ค่อยจริง	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเท่าไรนัก
ไม่จริงเลย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเลย

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	จริง พอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
00	ด้านการสะท้อนคิด แม้ผู้เรียนจะไม่เข้าใจในสิ่งที่ ข้าพเจ้าสอน ข้าพเจ้าจะ พยายามช่วยเหลือให้ผู้เรียน นั้นสามารถเข้าใจได้					
00	ข้าพเจ้าพยายามที่จะสอนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง เต็มที่					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	จริง พอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
00	ด้านพฤติกรรม การสอนของข้าพเจ้ามีลำดับ ขั้นตอนในการสอนอย่าง ชัดเจน					
00	ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลมากกว่า การใช้อารมณ์ในการ ปฏิบัติงาน					
00	ด้านคุณธรรม ข้าพเจ้ายอมเสียสละเวลากับ กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน อย่างเต็มที่					
00	ข้าพเจ้าจะไม่ละทิ้งการทำ หน้าที่ครูเพื่อทำเรื่องส่วนตัว					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู		
ระดับความถี่	คะแนนในข้อความทางบวก	คะแนนในข้อความทางลบ
จริงที่สุด	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
จริงพอประมาณ	3	3
ไม่ค่อยจริง	2	4
ไม่จริงเลย	1	5

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู (วิเชียร เกตุสิงห์ 2538: 8-11)

ระดับคะแนนเฉลี่ยรายข้อ	การแปลความหมาย
1.00 - 2.33	มีจิตสำนึกความเป็นครูอยู่ในระดับต่ำ
2.34 - 3.67	มีจิตสำนึกความเป็นครูอยู่ในระดับปานกลาง
3.68 - 5.00	มีจิตสำนึกความเป็นครูอยู่ในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อนำเครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาทดลองใช้ เพื่อนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้เครื่องมือที่มีความสมบูรณ์ต่อไป
2. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการของโรงเรียนที่เป็นตัวกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้ง นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูฉบับที่สมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยเทคนิคหลักสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method)
2. การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการวัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)
3. การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง โดยการรวบรวมบทสนทนาจากการบันทึกเสียงมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเพื่อทำการอธิบายกระบวนการสร้างอุดมการณ์จิตสำนึกความเป็นครู
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
  - 4.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่
    - 4.2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

4.2.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient correlation)

4.2.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู หาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟาของคลอนบาค (Coefficient Cronbach 's Alpha)

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method)

4.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ซึ่งพิจารณาจากค่าไคสแควร์ (χ^2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู รุ่นใหม่ มีดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)
CFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)
SRMR	แทน	ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual)
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (Squared Multiple Correlation)
SE	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ
FS	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน
SC	แทน	ค่าคะแนนมาตรฐาน
CR	แทน	ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง

CT	แทน	จิตสำนึกความเป็นครู
TAF	แทน	การสะท้อนคิด
TAF1	แทน	ความมุ่งมั่นในหน้าที่
TAF2	แทน	ความภาคภูมิใจในตนเอง
TAF3	แทน	ความพร้อมในการสอน
TAF4	แทน	ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ
BHV	แทน	พฤติกรรม
BHV1	แทน	ความสามารถในการสอน
BHV2	แทน	การเป็นตัวอย่างที่ดี
VIR	แทน	คุณธรรม
VIR1	แทน	ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
VIR2	แทน	เมตตากรุณา
VIR3	แทน	hiriโอตตปปะ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบและจิตสำนึก
ความเป็นครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ระดับของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ดังตาราง 4

ตาราง 4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ (n=600)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	208	34.70
หญิง	392	65.30
2. อายุ ($\bar{x} = 33.33$)		
21-30 ปี	183	30.50
31-40 ปี	375	62.50
41-50 ปี	42	7.00
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	411	68.50
ปริญญาโท	189	31.50
4. ประสบการณ์ทำงาน ($\bar{x} = 7.50$)		
5 ปี	218	36.30
6 ปี	36	6.00
7 ปี	40	6.70
8 ปี	54	9.00
9 ปี	33	5.50
10 ปี	219	36.50

จากตาราง 4 พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ครูรุ่นใหม่ในการเก็บข้อมูลทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.30 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.70 โดยบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ครูรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาคือ อายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.50 และอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.00 ตามลำดับ โดยอายุเฉลี่ยของครูรุ่นใหม่ คิดเป็น 33.33 ปี บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ครูรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.50 และระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 31.50 สำหรับประสบการณ์ทำงานส่วนใหญ่มี ประสบการณ์ทำงาน 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมามีประสบการณ์ทำงาน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.30 ประสบการณ์ทำงาน 8 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.00 ประสบการณ์ทำงาน 7 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.70 ประสบการณ์ทำงาน 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.00 และประสบการณ์ทำงาน 9 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.50 ตามลำดับ โดยประสบการณ์ทำงานเฉลี่ยของครูรุ่นใหม่คิดเป็น 7.50 ปี

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ จำนวน 52 ข้อ ไปวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (บุญเชิด ภิญโญนนต พงษ์ 2545: 98) ได้ข้อคำถามจำนวน 51 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.30-0.63 จากนั้นนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ร่วมขององค์ประกอบ มีขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์และขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ ค่าไคเซอร์-มีเยอร์-โอคิน (Kaiser-Meyer-Olkin: KMO) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์ ได้ค่า KMO เท่ากับ 0.93 ค่า KMO มีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมอย่างมากในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังตาราง 5

ตาราง 5 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น	χ^2	KMO	df	p
Bartlett's Test	10580.15	0.93	1275	.00

จากตาราง 5 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ของจิตสำนึกความเป็นครูจำนวน 51 ตัว ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ นั่นคือ ตัวบ่งชี้ทั้ง 51 ตัว มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2=10580.15$ df=1275 p=.00) เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าความพอเพียงของการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (MSA) เท่ากับ 0.93 แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของจิตสำนึกความเป็นครูทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

ขั้นที่ 2 สกัดองค์ประกอบ ผู้วิจัยเลือกใช้ Principal Components Analysis ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบ เพื่อเก็บไว้ใช้สำหรับการวิเคราะห์ต่อไป กฎที่ดีที่สุดสำหรับการกำหนดจำนวนองค์ประกอบ คือ Eigenvalue>1.00 ค่า Eigenvalue เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความสามารถขององค์ประกอบที่จะอธิบายความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างได้มากน้อยเพียงใด โดยปกติถ้าองค์ประกอบนั้นอธิบายความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างได้น้อยกว่า 1.00 ค่า Eigenvalue ไม่มีประโยชน์ที่จะนำองค์ประกอบนั้นมาใช้ ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าไอเกนขององค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared			Rotation Sums of Squared		
				Loadings			Loadings		
	Total	% of	Cumulativ	Total	% of	Cumulativ	Total	% of	Cumulativ
		Varianc	e %		Varianc	e %		Varianc	e %
		e			e			e	
1	20.21	39.62	39.62	20.21	39.62	39.62	9.60	18.82	18.82
2	3.13	6.14	45.76	3.13	6.14	45.76	9.31	18.26	37.08
3	2.08	4.07	49.83	2.08	4.07	49.83	6.50	12.75	49.83

จากตาราง 6 พบว่า องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มีจำนวน 3 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้มากที่สุดถึงร้อยละ 39.62 ส่วนองค์ประกอบที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.14 และองค์ประกอบที่ 3 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.07 เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) โดยทุกองค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 49.83

ขั้นที่ 3 การเลือกวิธีการหมุนแกนด้วยวิธีมุมฉาก (Orthogonal Rotation) แบบ Varimax หลังการหมุนแกนจะได้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ขั้นที่ 4 การเลือกค่าน้ำหนัก เป็นการแยกว่าข้อคำถามใดควรจะอยู่ในองค์ประกอบใด โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักของข้อคำถามว่ามีค่ามากที่สุดอยู่ที่องค์ประกอบใด จึงจัดให้อยู่ในองค์ประกอบนั้น โดยมีข้อแม้ว่าค่าน้ำหนักควรมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป

ขั้นที่ 5 ตั้งชื่อองค์ประกอบเชิงชีวิตที่วิเคราะห์ได้ใหม่ จากการพิจารณาคำสำคัญในแต่ละข้อคำถามมาจัดกลุ่ม และตั้งชื่อองค์ประกอบชีวิตใหม่ นำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 7

ตาราง 7 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

องค์ประกอบ	องค์ประกอบเชิงชีวิต	ข้อคำถามที่	ค่าน้ำหนัก
การสะท้อนคิด	ความมุ่งมั่นในหน้าที่	1	0.44
		2	0.49
		3	0.56
		4	0.38
		5	0.41
	ความภาคภูมิใจในตนเอง	6	0.20
		7	0.20
		8	0.17
		9	0.03
	ความพร้อมในการสอน	10	0.26
		11	0.33
		12	0.35
		13	0.23
		14	0.35
		15	0.31
		16	0.79
	ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ	17	0.24
		18	0.29
		19	0.47
พฤติกรรม	ความสามารถในการสอน	20	0.68
		21	0.63
		22	0.60
		23	0.39
		24	0.60
		25	0.30
	การเป็นตัวอย่างที่ดี	26	0.60
		27	0.65
		28	0.11
		29	0.24

ตาราง 7 (ต่อ)

องค์ประกอบ	องค์ประกอบเชิงชีวิต	ข้อคำถามที่	ค่าน้ำหนัก
๒		30	0.39
		31	0.41
		34	0.34
		35	0.67
		36	0.64
		37	0.65
		38	0.57
		39	0.57
		40	0.32
		41	0.57
		42	0.64
		43	0.56
		44	0.63
	เมตตากฤณา	45	0.41
		46	0.37
		47	0.63
		48	0.33
	หิริโอตตัมปะ	49	0.32
		50	0.48
		51	0.46

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่ มีข้อคำถามทั้งสิ้น 51 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.03-0.79 มี 3 องค์ประกอบเชิง

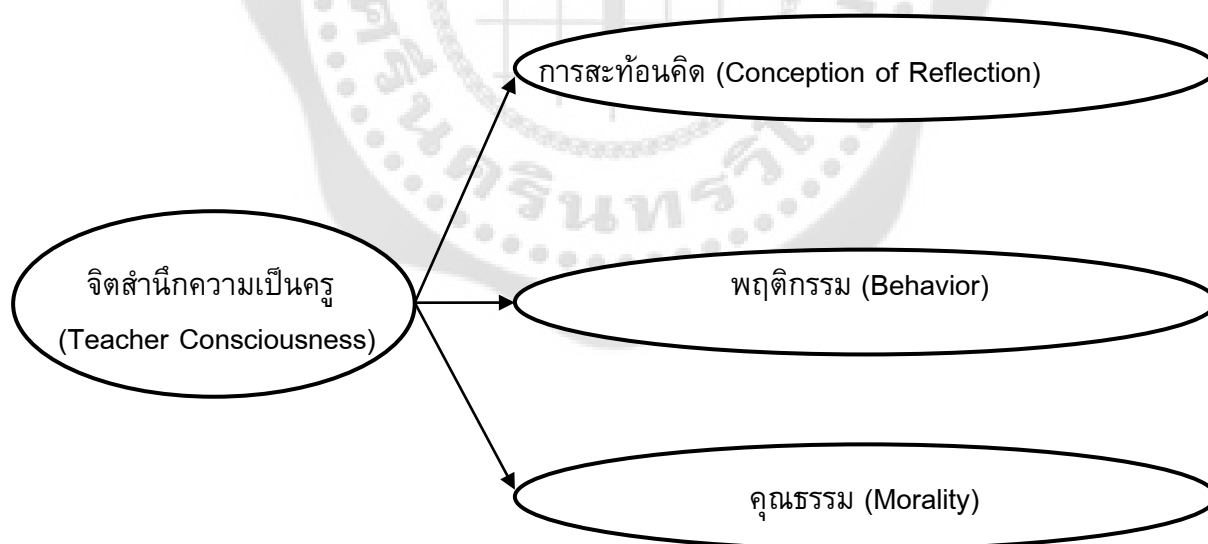
โครงสร้าง เมื่อนำข้อคำถามมาจัดกลุ่มใหม่ สามารถจัดกลุ่มข้อคำถามได้ 9 องค์ประกอบเชิงชีวิตและตั้งชื่อใหม่ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสะท้อนคิด มีข้อคำถามจำนวน 19 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.03-0.79 มี องค์ประกอบชีวิต ดังนี้ ความมุ่งมั่นในหน้าที่ (TAF1) มีจำนวน 5 ข้อ ความภาคภูมิใจในตนเอง (TAF2) มีจำนวน 4 ข้อ ความพร้อมในการสอน (TAF3) มีจำนวน 7 ข้อ และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (TAF4) มีจำนวน 3 ข้อ

องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม มีข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.11-0.68 มี 2 องค์ประกอบชีวิต ดังนี้ ความสามารถในการสอน (BHV1) มีจำนวน 6 ข้อ การเป็นตัวอย่างที่ดี (BHV2) มีจำนวน 7 ข้อ

องค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม มีข้อคำถามจำนวน 19 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.11-0.68 มี 3 องค์ประกอบชีวิต ดังนี้ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1)) มีจำนวน 12 ข้อ เมตตากรุณา มีจำนวน 4 ข้อ (VIR2) และหิริโอตตปปะ (VIR3)) มีจำนวน 3 ข้อ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ทำให้ได้ องค์ประกอบจำนวน 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) พฤติกรรม (Behavior) และคุณธรรม (Morality) สามารถสรุปได้ดังในภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในข้างต้นนั้น มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 51 ตัว เมื่อทำการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีจำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) พฤติกรรม (Behavior) และคุณธรรม (Morality) โดยมีตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่มองค์ประกอบจำนวน 6 ตัว ทำให้ผู้วิจัยเหลือตัวบ่งชี้จำนวน 45 ตัว

เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามตามมิติการวัดขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) (TAF) มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นในหน้าที่ (TAF1) ความภาคภูมิใจในตนเอง (TAF2) ความพร้อมในการสอน (TAF3) และความสามารถในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ (TAF4) องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม (Behavior) (BAV) มีตัวบ่งชี้ 2 ตัว ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน (BAV1) และการเป็นตัวอย่างที่ดี (BAV2) องค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม (Morality) (VIR) มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1) เมตตากรุณา (VIR2) และhiriโอตตปปะ (VIR3) โดยมีการนำเสนอข้อมูลตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ จำนวน 9 ตัว มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

จิตสำนึกความเป็นครู		การสะท้อนคิด				พฤติกรรม		คุณธรรม		
		TAF1	TAF2	TAF3	TAF4	BAV1	BAV2	VIR1	VIR2	VIR3
การสะท้อนคิด	TAF1	1.00								
	TAF2	0.32**	1.00							
	TAF3	0.55**	0.48**	1.00						
	TAF4	0.53**	0.41**	0.80**	1.00					
พฤติกรรม	BAV1	0.53**	0.43**	0.71**	0.76**	1.00				
	BAV2	0.58**	0.35**	0.64**	0.68**	0.77**	1.00			
คุณธรรม	VIR1	0.59**	0.37**	0.64**	0.69**	0.71**	0.77**	1.00		
	VIR2	0.45**	0.28**	0.50**	0.58**	0.51**	0.66**	0.74**	1.00	
	VIR3	0.43**	0.34**	0.42**	0.46**	0.48**	0.57**	0.60**	0.62**	1.00

**p<.01

จากตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.28-0.80 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์รายองค์ประกอบเชิงชีวิตพบว่า ทุกองค์ประกอบเชิงชีวิต ได้แก่ ความมุ่งมั่นในหน้าที่ (TAF1) ความภาคภูมิใจในตนเอง (TAF2) ความพร้อมในการสอน (TAF3) ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (TAF4) ความสามารถในการสอน (BHV1) การเป็นตัวอย่างที่ดี (BHV2) ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1) เมตตากรุณา (VIR2) และ หิริโอตตปปะ (VIR3) มีความสัมพันธ์เชิงบวกซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเมทริกซ์เอกลักษณ์ โดยใช้สถิติทดสอบของบาร์ทเลท (Bartlett's Test) และหาค่าความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) ของตัวบ่งชี้จำนวน 9 ตัว และค่าพิสัยความเพียงพอของการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (MSA) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ที่มีมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ ดังตาราง 9

ตาราง 9 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น	χ^2	KMO	df	p
Bartlett's Test	1863.16	0.90	36	.00

จากตาราง 11 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ของจิตสำนึกความเป็นครูจำนวน 9 ตัว ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ นั่นคือ ตัวบ่งชี้ทั้ง 9 ตัว มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2=1863.16$ $df=36$ $p=.00$) เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าความเพียงพอของการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (MSA) เท่ากับ 0.90 แสดงว่า ตัวบ่งชี้ของจิตสำนึกความเป็นครูทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง

ผู้วิจัยต้องการศึกษาแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีองค์ประกอบเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบเชิงชีวิตว่าอย่างไร ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง โดยการคำนวณค่าดัชนีความเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบชีวิตกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (b) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (CR) ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 10

ตาราง 10 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง และความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

จิตสำนึกความเป็นครู	การสะท้อนคิด		พฤติกรรม		คุณธรรม		CR
	R ²	SE	R ²	SE	R ²	SE	
ความมุ่งมั่นในหน้าที่	1.00	0.09	-	-	-	-	47.00
ความภาคภูมิใจในตนเอง	0.67	0.09	-	-	-	-	21.00
ความพร้อมในการสอน	1.13	0.10	-	-	-	-	60.00
ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ	1.19	0.10	-	-	-	-	67.00
ความสามารถในการสอน	-	-	1.00	0.10	-	-	71.00
การเป็นตัวอย่างที่ดี	-	-	1.09	0.06	-	-	84.00
ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น	-	-	-	-	1.00	0.06	87.00
เมตตากรุณา	-	-	-	-	0.84	0.05	42.00
หิริโอตตปเป	-	-	-	-	0.70	0.05	42.00
ผลการทดสอบความเหมาะสม χ^2 เท่ากับ 24.28, df= 17, p=.11, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMSEA=0.03, SRMR=0.02							

จากตาราง 10 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง และความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มี 3 องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง 9 องค์ประกอบเชิงชี้วัด ดังนั้น องค์ประกอบเชิงโครงสร้างด้านการสะท้อนคิด (TAF) มีองค์ประกอบเชิงชี้วัด ได้แก่ ความมุ่งมั่นในหน้าที่ (TAF1) ความภาคภูมิใจในตนเอง (TAF2) ความพร้อมในการสอน (TAF3) และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (TAF4) องค์ประกอบเชิงโครงสร้างด้านพฤติกรรม มีองค์ประกอบเชิงชี้วัด ได้แก่ ความสามารถในการสอน (BHV1) การเป็นตัวอย่างที่ดี (BHV2) องค์ประกอบเชิงโครงสร้างด้านคุณธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1) เมตตากรุณา (VIR2) และหิริโอตตปเป (VIR3)

แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการทดสอบมีค่า ไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 24.28 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ .11 ดังนั้นค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า แบบวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัย พบว่า ดัชนีความสอดคล้องอื่นๆ ได้แก่ ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่า 0.98 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ดัชนีทั้งสองมีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัย พบว่า ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่า

เท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งค่า RMSEA และ ค่า SRMR มีค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่เหมาะสมมาก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง พบว่า แบบวัดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกด้านมีค่าเป็นบวกอย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า องค์ประกอบชี้วัดทั้ง 9 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบบ่งชี้ที่สำคัญของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

นอกจากนี้ พบว่า แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (CR) เท่ากับ 21.00-87.00 โดยความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าความเชื่อถือได้สูงสุด รองลงมาคือ การเป็นตัวอย่างที่ดี ความสามารถในการสอน ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ความพร้อมในการสอน ความมุ่งมั่นในหน้าที่ เมตตากรุณา หิริโอตตปปะ และความภาคภูมิใจในตนเอง ตามลำดับ

3.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order)

การวิเคราะห์ค่าดัชนีเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ด้วยการประเมินความเหมาะสมของแบบวัด (Assessment of Model Fit) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์ค่าดัชนีเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2	$\chi^2 = 24.28$, $df=17$, $p=.11$ $24.28/17=1.42$
GFI	เข้าใกล้ 1.00	0.98
AGFI	เข้าใกล้ 1.00	0.95
CFI	เข้าใกล้ 1.00	1.00
RMSEA	เข้าใกล้ 0.00	0.03
SRMR	เข้าใกล้ 0.00	0.02

จากตาราง 11 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดจิตสำนึกความเป็นครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 24.28, $df= 17$, $p=.11$, ค่า GFI=0.98, ค่า AGFI=0.95, ค่า RMSEA=0.03, ค่า SRMR=0.02 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่เหมาะสมเป็นอย่างมาก ซึ่งหมายความว่าโมเดลที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบายจิตสำนึก

ความเป็นครูได้ โดยการมีจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มี 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วยการสะท้อนคิด พฤติกรรม และคุณธรรม โดยแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ตามรายละเอียดตาราง 12 และภาพที่ 3

ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ					CR
	R ²	SE	t	FS	SC	
ความมุ่งมั่นในหน้าที่	1.00	-	-	0.11	0.69	0.47
ความภาคภูมิใจในตนเอง	0.67	0.09	7.26	0.04	0.46	0.21
ความพร้อมในการสอน	1.13	0.10	11.66	0.09	0.78	0.60
ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ	1.19	0.10	12.21	0.17	0.82	0.67
ความสามารถในการสอน	1.00	-	-	0.22	0.84	0.71
การเป็นตัวอย่างที่ดี	1.09	0.06	19.43	0.40	0.92	0.84
ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	1.00	-	-	0.52	0.94	0.87
เมตตากรุณา	0.84	0.05	17.61	0.15	0.79	0.42
hiriโอดตัปปะ	0.70	0.05	12.92	0.05	0.65	0.42
องค์ประกอบ						
การสะท้อนคิด	0.65	0.05	12.17	-	0.95	0.90
พฤติกรรม	0.80	0.05	15.95	-	0.96	0.91
คุณธรรม	0.88	0.05	18.60	-	0.94	0.89

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดจิตสำนึกความเป็นครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.46-0.94 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกมาตรฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครูเป็นรายองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) (TAF) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.46-0.82 โดยตัวบ่งชี้ ความมุ่งมั่นในหน้าที่ (TAF1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.69 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบการสะท้อนคิด ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47) ตัวบ่งชี้ ความภาคภูมิใจในตนเอง (TAF2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.46 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบการสะท้อนคิด ในระดับต่ำ (ร้อยละ 21) ตัวบ่งชี้ ความพร้อมในการสอน (TAF3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.78 มี

ความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบการสะท้อนคิด ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60) และตัวบ่งชี้ความสามารถในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ (TAF4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.82 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบการสะท้อนคิด ในระดับสูง (ร้อยละ 67)

องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม (Behavior) (BAV) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.84-0.92 โดยตัวบ่งชี้ความสามารถในการสอน (BAV1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.84 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ พฤติกรรม ในระดับสูง (ร้อยละ 71) และตัวบ่งชี้การเป็นตัวอย่างที่ดี (BAV2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.92 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ พฤติกรรม ในระดับสูง (ร้อยละ 84)

องค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม (Morality) (VIR) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.65-0.94 โดยตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.94 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ คุณธรรม ในระดับสูง (ร้อยละ 87) ตัวบ่งชี้ เมตตากรุณา (VIR2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.79 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ คุณธรรม ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42) และตัวบ่งชี้ หิริโอตตัปปะ (VIR3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.65 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบ คุณธรรม ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42)

เมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ พบว่าองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.94-0.96 โดยองค์ประกอบที่ 1การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) (TAF) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 90) องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม (Behavior) (BAV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.96 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 91) และองค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม (Morality) (VIR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 89)

โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ สามารถนำเสนอด้วยภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลจิตสำนึกความเป็น
ครูรุ่นใหม่ (คะแนนมาตรฐาน)

จากภาพประกอบ 4 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีอิทธิพลเชิงสาเหตุกับพฤติกรรม (BAV) การสะท้อนคิด (TAF) และคุณธรรม (VIR) มีค่าเท่ากับ 0.96 0.95 และ 0.94 ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงโครงสร้างกับองค์ประกอบชี้วัด มีค่าเท่ากับ 0.46-0.94 และพบว่าองค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่มีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์สูงสุดกับองค์ประกอบชี้วัด ได้แก่ คุณธรรม (VIR) กับความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (VIR1) มีค่า 0.94 รองลงมาคือ 1) พฤติกรรม (BAV) กับ การเป็นตัวแบบที่ดี (BAV2) ที่ค่า 0.92 และความสามารถในการสอน (BAV2) มีค่า 0.84 2) การสะท้อนคิด (TAF) และ ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ (TAF4) มีค่า 0.82 3) คุณธรรม (VIR) และเมตตากรุณา (VIR2) มีค่า 0.79 4) การสะท้อนคิด (TAF) และความพร้อมในการสอน (TAF3) มีค่า 0.78 5) การสะท้อนคิด (TAF) และ ความมุ่งมั่นในหน้าที่

จากตาราง 13 จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นครูรุ่นใหม่ พบว่า จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่โดยรวมทั้งสองเพศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยเพศหญิงมีจิตสำนึกความเป็นครูมากกว่าเพศชาย ($\bar{X}=4.61$ SD=0.35, $\bar{X}=4.57$ SD=0.38) ส่วนระดับการศึกษา ครูรุ่นใหม่ที่มีระดับปริญญาโท มีจิตสำนึกความเป็นครูมากกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=4.64$ SD=0.33, $\bar{X}=4.58$ SD=0.37) ส่วนประสบการณ์ทำงาน ครูผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปี มีจิตสำนึกความเป็นครูอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือประสบการณ์ทำงาน 8 ปี 7 ปี 9 ปี 6 ปี และ 5 ปี ตามลำดับ ($\bar{X}=4.67$ SD=0.28, $\bar{X}=4.65$ SD=0.34, $\bar{X}=4.60$ SD=0.44, $\bar{X}=4.56$ SD=0.31, $\bar{X}=4.51$ SD=0.38, $\bar{X}=4.28$ SD=0.13) และสถานที่ทำงาน ครูรุ่นใหม่ที่มีภูมิลำเนาที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจิตสำนึกความเป็นครูมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง ตามลำดับ ($\bar{X}=4.81$ SD=0.24, $\bar{X}=4.70$ SD=0.34, $\bar{X}=4.57$ SD=0.34, $\bar{X}=4.53$ SD=0.41, $\bar{X}=4.51$ SD=0.30, $\bar{X}=4.46$ SD=0.38)

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

จิตสำนึก	$\bar{X}$	SD	แปลผล
การสะท้อนคิด	4.57	0.39	สูง
พฤติกรรม	4.54	0.41	สูง
คุณธรรม	4.67	0.36	สูง
รวม	4.59	0.36	สูง

จากตาราง 14 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครูรุ่นใหม่มีจิตสำนึกความเป็นครูโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.59$ SD=0.36) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยองค์ประกอบด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสะท้อนคิด และด้านพฤติกรรม ตามลำดับ ($\bar{X}=4.67$ SD=0.41, $\bar{X}=4.57$ SD=0.39, $\bar{X}=4.54$ SD=0.41)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่
2. เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่
3. เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่

สมมติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ
2. แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากทางทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันตก และภาคกลาง ในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 565,734 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2557: ออนไลน์)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 397 คน (Yamane. 1973 อ้างอิงใน จักรกฤษณ์ สารัญใจ 2544) เป็นอย่างน้อย แต่ในการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 600 คน โดยในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างของคอมเลย์และลี (Comrey; & Lee.1992 อ้างอิงจาก Robert; & Keith. 1999) ได้เสนอแนะขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีขนาด 500 คน หรือ มากกว่า ถือว่าอยู่ในเกณฑ์การเก็บข้อมูลที่ดี (As Excllent) ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

1. ขั้นตอนการสร้างและเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบข้อคำถามกึ่งโครงสร้าง และนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในขั้นต่อไป

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) จากเกณฑ์การคัดเลือกเข้าเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ครู 10 ปีขึ้นไป และ 2) ได้รับรางวัลเป็นครูผู้มีความประพฤติดีหรือครูดีเด่นจากหน่วยงานต้นสังกัด จำนวน 10 คน เพื่อค้นหาคำตอบที่เกี่ยวกับจิตสำนึกความเป็นครู

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดประเภทของข้อมูล (Category Data) จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.4 จัดกลุ่มองค์ประกอบเชิงชีวิตของจิตสำนึกความเป็นครู โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คัดเลือกองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู สามารถสรุปเป็นข้อมูลองค์ประกอบเชิงชีวิตของจิตสำนึกความเป็นครูได้ 3 ด้าน

1.5 นำข้อมูลในแต่ละด้านมาสร้างเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง และ 9 องค์ประกอบเชิงบ่งชี้

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นครู และผลจากการศึกษานำร่องสร้างข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู โดยจะมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด เป็นจริง ไม่น่าเชื่อ ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะได้ จำนวน 58 ข้อ

2.4 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ 1) ผศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม 2) ผศ.ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง 3) ดร.อัครา ประเสริฐสิน 4) ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา และ 5) ดร.ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ผู้ประกอบวิชาชีพครู จำนวน 100 คน แล้วนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) ในแต่ละด้าน ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.51 ทำให้มีข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 51 ข้อ

2.6 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

2.7 การนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูฉบับที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขอย่างสมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 600 ชุด โดยคัดเลือกแบบวัดฉบับที่สมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อนำเครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูมาทดลองใช้ เพื่อนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้เครื่องมือที่มีความสมบูรณ์ต่อไป
2. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการของโรงเรียนที่เป็นตัวกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้ง นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยนำแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครูฉบับที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยเทคนิคหลักสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method)
2. การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการวัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)
3. การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง โดยการรวบรวมบทสนทนาจากการบันทึกเสียงมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อทำการอธิบายกระบวนการสร้างอุดมการณ์จิตสำนึกความเป็นครู

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

4.2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

4.2.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient correlation)

4.2.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู หาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟาของครอนบาค (Coefficient Cronbach 's Alpha)

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวลูแมกซ์ (Varimax Method)

4.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ซึ่งพิจารณาจากค่าไคสแควร์ (χ^2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีจำนวน 3 องค์ประกอบสามารถอธิบายได้ว่า มีค่าพิสัยของค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 4.07-39.62 และมีความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 49.83 ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ครู พบว่า ครูให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การสะท้อนคิดว่าเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ของครูอย่างเต็มความสามารถ มีความพยายามอดทน ทุ่มเท เห็นคุณค่าในตนเอง และภาคภูมิใจในวิชาชีพครู มีความพร้อมในการสอน เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่จะสอนอย่างชัดเจน และคิดวิเคราะห์ตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอนและการทำงานได้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า การสะท้อนคิด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.41-0.68 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ดังนี้

ข้าพเจ้าให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนโดยไม่ปล่อยปะละเลย (C33) ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (C35) ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าการสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน (C37) ข้าพเจ้าช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เรียนให้มีความรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต (C47) ข้าพเจ้าปรารถนาจะสอนให้ศิษย์ของข้าพเจ้าเป็นคนดีของสังคม (C44) ข้าพเจ้าจะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ (C46) ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจได้ (C24) ข้าพเจ้าจะแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อผู้เรียนกระทำในสิ่งที่ดี (C45) ข้าพเจ้าจะติดตามผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือโดยไม่ละทิ้ง แม้เป็นเรื่องเล็กน้อย (C41) ข้าพเจ้าจะแนะแนวให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถตามความรู้ความถนัดของตน (C38) การจัดการเรียนการสอนของข้าพเจ้ามีการวางแผนสำหรับมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่กับการมีคุณธรรม (C39) ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ของครูด้วยความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนและตนเองอยู่เสมอ (C43) ข้าพเจ้าพยายามที่จะสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (C2) ข้าพเจ้ายินดีจะทุ่มเทกำลังสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (C4) และข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจอย่างเต็มความสามารถของตน (C5)

1.2 องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม (Behavior) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ครู พบว่า พฤติกรรมของครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ครูควรมีความสามารถในการสอน การเตรียมการสอน ทักษะการสอนและการถ่ายทอด สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้ รวมทั้งการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า พฤติกรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.39-0.79 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ ดังนี้ เมื่อพบอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ข้าพเจ้าจะวิเคราะห์ทุกแง่มุมของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (C16) แม้ว่าผู้เรียนจะประสบปัญหาในการเรียนรู้เพียงใด ข้าพเจ้าก็จะหาวิธีการแก้ไขที่หลากหลายให้กับผู้เรียน (C18) เมื่อข้าพเจ้าพบเจอปัญหา ข้าพเจ้าจะพยายามใช้ความสามารถเพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม (C17) ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้วิธีสอนตามลักษณะของผู้เรียน (C20) ข้าพเจ้าสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ (C27) ข้าพเจ้าเลือกใช้ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะสอน (C21) ข้าพเจ้ามีการเตรียมเนื้อหาสาระและวิธีการก่อนทำการสอน (C10) ข้าพเจ้าสามารถสอนเรื่องยากให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างง่าย (C22) ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน (C26) ข้าพเจ้าจะพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระที่จะทำการสอน ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน (C9) ข้าพเจ้าเข้าร่วมอบรมทักษะในการสอนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาทักษะในการสอน (C13) ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อแม้ผู้เรียนจะมีศักยภาพต่ำ (C3) ข้าพเจ้าหมั่นค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพิ่มเติม (C11) ข้าพเจ้าจะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน (C14) ข้าพเจ้าศึกษาเนื้อหาสาระที่จะทำการสอนให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนเริ่มการเรียนการสอน (C12) การสอนของข้าพเจ้ามีลำดับขั้นตอนในการสอนอย่างชัดเจน (C19) ข้าพเจ้านำวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (C15) ข้าพเจ้าใช้ชีวิตตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (C31)

ข้าพเจ้ายอมเสียสละเวลากับกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่ (C32) การปฏิบัติหน้าที่ของข้าพเจ้ามีความเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ครู (C25) ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้คำพูดในการยกตัวอย่างให้เหมาะสมกับบทเรียน (C23) และ ข้าพเจ้าพูดกับทุกคนด้วยวาจาที่สุภาพ (C30)

1.3 องค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม (Morality) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ครู พบว่า คุณธรรม เป็นความรับผิดชอบต่อการทำสิ่งที่ควรปฏิบัติในการทำหน้าที่ผู้สอนของตน และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ การแนะแนวการศึกษาและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในทางที่เหมาะสม รวมถึงมีความเมตตา กรุณา ปรารถนาให้ศิษย์มีความรู้ เจริญก้าวหน้า เป็นคนดีของสังคมดีใจ ภูมิใจกับศิษย์เมื่อศิษย์ได้ดี และการมีหิริโอตตปละ ละอายต่อบาป ละอายต่อการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกอบธุรกิจอื่น หรือการกระทำใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน และการกระทำหน้าที่ในทางมิชอบ จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า คุณธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.32-0.55 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ ดังนี้ แม้ผู้เรียนจะไม่เข้าใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าสอน ข้าพเจ้าจะพยายามช่วยเหลือให้ผู้เรียนนั้นสามารถเข้าใจได้ (C1) ข้าพเจ้าจะมีตระวังในการวางตัวให้เหมาะสมกับความความเป็นครู (C29) ข้าพเจ้ารู้สึกละอายหากจะทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการประกอบอาชีพครู (C50) ข้าพเจ้าไม่เคยหวังผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพครู (C51) เมื่อต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย ข้าพเจ้าจะทำงานตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำงานนั้น (C34) ข้าพเจ้าไม่เคยละทิ้งความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน (C40) ข้าพเจ้าจะไม่ละทิ้งการทำหน้าที่ครูเพื่อทำเรื่องส่วนตัว (C48) และแม้ข้าพเจ้าจะมีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพข้าพเจ้าก็ไม่เคยทำ (C49)

2. โมเดลการวัดจิตสำนึกความเป็นครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสัมบูรณ์ มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 24.28, df= 17, p=.11, ค่า GFI=0.98, ค่า AGFI=0.95, ค่า RMSEA=0.03, ค่า SRMR=0.02 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆ ยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู พบว่า องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.94-0.96 โดยองค์ประกอบที่ 1 การสะท้อนคิด (Conception of Reflection) (TAF) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 90) องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรม (Behavior) (BAV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.96 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 91) และองค์ประกอบที่ 3 คุณธรรม (Morality) (VIR) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 มีความแปรผันร่วมกับจิตสำนึกของความเป็นครูอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 89)

3. การศึกษาจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ พบว่า จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่โดยรวมทั้งสองเพศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยเพศหญิงมีจิตสำนึก ความเป็นครูมากกว่าเพศชาย ($\bar{X}=4.61$ SD=0.35, $\bar{X}=4.57$ SD=0.38) ส่วนระดับการศึกษา ครูรุ่นใหม่ที่มีระดับปริญญาโทมีจิตสำนึกความเป็นครูมากกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=4.64$ SD=0.33, $\bar{X}=4.58$ SD=0.37) ส่วนประสบการณ์ทำงาน ครูผู้ที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปี มีจิตสำนึกความเป็นครูอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ 8 ปี 7 ปี 9 ปี 6 ปี และ 5 ปี ตามลำดับ ($\bar{X}=4.67$ SD=0.28, $\bar{X}=4.65$ SD=0.34, $\bar{X}=4.60$ SD=0.44, $\bar{X}=4.56$ SD=0.31, $\bar{X}=4.51$ SD=0.38, $\bar{X}=4.28$ SD=0.13) และ สถานที่ทำงาน ครูรุ่นใหม่ที่มีปฏิบัติหน้าที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจิตสำนึกความเป็นครูมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง ตามลำดับ ($\bar{X}=4.81$ SD=0.24, $\bar{X}=4.70$ SD=0.34, $\bar{X}=4.57$ SD=0.34, $\bar{X}=4.53$ SD=0.41, $\bar{X}=4.51$ SD=0.30, $\bar{X}=4.46$ SD=0.38)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครูรุ่นใหม่มีจิตสำนึกความเป็นครู โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.59$ SD=0.36) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยองค์ประกอบด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสะท้อนคิด และด้านพฤติกรรม ตามลำดับ ($\bar{X}=4.67$ SD=0.41, $\bar{X}=4.57$ SD=0.39, $\bar{X}=4.54$ SD=0.41)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่

จากการศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูขึ้นมาทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการสะท้อนคิด 2) ด้านพฤติกรรม และ 3) ด้านคุณธรรม

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของโมเดลจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพครูและการศึกษา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู ว่ามีทั้งหมดกี่องค์ประกอบโดยการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) และใช้การหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) โดยมีค่าพิสัยของค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 4.07-39.62 และมีค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ 49.83 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ มีมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยพบว่ามีองค์ประกอบที่ชัดเจนของจิตสำนึกความเป็นครูใหม่นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 ด้านการสะท้อนคิด (Conception of Reflection) องค์ประกอบที่ 2 ด้านพฤติกรรม (Behavior) และ องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม (Morality)

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของจิตสำนึกความเป็นครู คือ องค์ประกอบด้านการสะท้อนคิด องค์ประกอบพฤติกรรม และองค์ประกอบด้านคุณธรรม ในองค์ประกอบที่ 1 ด้านการสะท้อนคิด เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนให้เห็นถึงการสะท้อนคิดของครู ในการมุ่งมั่นตั้งใจ ภาควิชาจิตในวิชาชีพ มีความพร้อมในการสอน ดังคำกล่าวของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2554: 50) ได้อธิบายถึงการสะท้อนคิดว่า เป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย ความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นการกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมสิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก จะกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ซึ่งองค์ประกอบด้านการสะท้อนคิดนี้ แบ่งออกได้เป็น 4 ตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความมุ่งมั่นในหน้าที่ ของผู้สอนที่มีความตั้งใจในการถ่ายทอด ความรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยการแสดงออกด้วยพฤติกรรมของความพยายาม ความอดทน ความทุ่มเท ซึ่งการศึกษาของ จุฑา บุรีภักดี (2547: 52-53) ได้อธิบายเกี่ยวกับความ มุ่งมั่นในหน้าที่ของครูว่า ครูต้องมีความตั้งใจในงานที่รับผิดชอบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตน รู้จัก ขยัน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ ในแก่การสอนและพัฒนาศิษย์ ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความเชื่อมั่น ความชื่นชม ความยินดีในตนเอง ให้เกียรติกับตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ มีความสามารถ และมีทัศนคติในแง่บวกกับการใช้ชีวิตหรือการ ทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา (2556: 2) ที่กล่าวว่า ความภาคภูมิใจใน ตนเอง คือการที่บุคคลมีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเองหรือมีความภาคภูมิใจในตนเอง การประเมิน คุณค่าตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่าในตนเอง รวมทั้ง ความสามารถในการยอมรับการเห็นคุณค่าที่ผู้อื่นมีต่อตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความนับ ถือตนเอง ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความพร้อมในการสอน เป็นความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระในเรื่องที่จะสอน อย่างแม่นยำ ชัดเจน ถูกต้อง สามารถออกแบบ เลือกวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาตนใน ด้านการสอนอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของ ชนาธิป พรกุล (2554: 42-43) ที่กล่าวถึงการเป็นครูมืออาชีพ ไว้ว่า ครูจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องศาสตร์การเรียนรู้และการสอน ผักผ่อน พัฒนาตนเองให้เกิดความ ชำนาญในการสอนโดยอาศัยความรู้ด้านจิตวิทยา วิธีการ เทคนิคต่างๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ครูนำความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานอย่างเต็มที่ และ ตัวบ่งชี้ที่ 4 ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ เป็นการมีทักษะในการใช้ความคิด การวางแผนการ ทำงานอย่างรอบคอบ คิดอย่างเป็นระบบ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณ พิจารณากลั่นกรอง ไตร่ตรอง ทั้งทางด้านดีหรือโทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นแล้ว ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจและการ แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 123) ที่อธิบายความคิดรวบยอดในเชิงวิเคราะห์ของครูไว้ว่า ครูสามารถมองและกำหนดความ เด่นชัดของรายละเอียดในการวางแผนการสอนอย่างชัดเจนว่าต้องการที่จะเน้นคุณลักษณะใดที่สำคัญ สามารถลดหรือเพิ่มคุณลักษณะที่สำคัญเข้าไปหรือลดจำนวนคุณลักษณะที่มีมากเกินไปได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม จากเอกสารที่ เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูด้านการสะท้อนคิดมีตัวบ่งชี้ที่

สำคัญ คือ ความมุ่งมั่นในหน้าที่ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความพร้อมในการสอน และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจ

ในองค์ประกอบที่ 2 ด้านพฤติกรรม เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการแสดงออกของครู กล่าวคือการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลโดยถ้าบุคคลรู้และเข้าใจความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งสูง ก็จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลรับรู้ในความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่ำ จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นต่ำหรืออาจไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลย โดยเป็นดังคำอธิบายของ นิตยา กัณณิกาภรณ์ (2553: 58 อ้างอิงจาก Banbura. 1977: 191-215) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคล เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้ และความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (Outcome Expectation) เป็นการรับรู้ที่บุคคลประเมินค่าถึงพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่ปฏิบัติ จะนำไปสู่ผลของการปฏิบัติตามที่คาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นไว้ โดยจะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ ซึ่งองค์ประกอบด้านพฤติกรรมนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการสอน เป็นการใช้ทักษะการถ่ายทอดจนเกิดความชำนาญ สามารถลำดับขั้นตอนในการสอน ผูกพันเพิ่มพูนทักษะหรือวิธีใหม่ๆ ในการสอน ที่สามารถทำให้ผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจ และสนใจที่จะเรียนรู้ ดังคำกล่าวของ สันติ บุญภิรมย์ (2557: 116) ที่กล่าวถึงสมรรถภาพความเป็นครูด้านการสอนคือ เป็นการนำความรู้ในด้านวิธีสอนที่มีอยู่ในตัวของครูออกมาใช้สอนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รวมทั้งการเลือกใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สามารถค้นหาจุดอ่อนของผู้เรียนได้ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติ และตัวบ่งชี้ที่ 2 การเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นการกระทำของผู้สอนทั้งในช่วงเวลาในหน้าที่และนอกเวลาการเรียนการสอน ได้แก่ การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้วาจาที่สุภาพ การควบคุมอารมณ์ การวางตัวอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่ดีและมีความสำคัญสำหรับครู ดังคำกล่าวของ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2557: 149-150) ที่อธิบายถึงบุคลิกภาพที่ดีและมีความสำคัญสำหรับครูประกอบด้วย บุคลิกภาพทางกายภาพ บุคลิกภาพทางสังคม บุคลิกภาพทางอารมณ์ และบุคลิกภาพทางสติปัญญา สรุปได้ว่าองค์ประกอบ ของจิตสำนึกความเป็นครูด้านพฤติกรรมมีตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ความสามารถในการสอน และการเป็นตัวอย่างที่ดี

ส่วนในองค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม เป็นคุณลักษณะของบุคคลซึ่งมีความประพฤติอันดีงาม ซึ่งจะแสดงออกในการกระทำที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ มีสติในการดำเนินชีวิตตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ปราชาญา กล้าผจญ (2550: 273) ที่กล่าวถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมต่อผู้อื่นและสังคม ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ เช่น การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและการงาน มีความเกรงใจต่อผู้อื่น ละเว้นต่อสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติทั้งหลาย ใฝ่รู้ใฝ่พัฒนา มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต และช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่นและสังคม ซึ่งองค์ประกอบด้าน

คุณธรรมนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็น การทำสิ่งที่ควรปฏิบัติในการทำหน้าที่ผู้สอนของตน และการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการทำหน้าที่ อบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ การแนะแนวการศึกษาและการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ในทางที่เหมาะสมนอกเหนือจากการสอนวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของ ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 944) กล่าวถึง บทบาทความรับผิดชอบของครู คือ ภาระที่ผู้เป็นครูต้อง รับผิดชอบ ซึ่งมีมากมาย เช่น ภาระที่ต้องพัฒนาเยาวชน ภาระที่ต้องพัฒนาสังคม และภาระที่จะต้อง พัฒนา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บทบาท นี้ มักจะใช้ควบคู่กับคำอีกสองคำ คือ หน้าที่ และความ รับผิดชอบ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 อธิบายว่า หน้าที่ หมายถึง กิจที่ควรกระทำหรือกิจที่ต้องกระทำ ส่วน ความรับผิดชอบ นั้นอธิบายว่ายอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีใน กิจที่ได้กระทำไป ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความเมตตากรุณา เป็นความปรารถนาให้ศิษย์มีความรู้ เจริญก้าวหน้า เป็นคนดีของสังคมดีใจ ภูมิใจกับศิษย์เมื่อศิษย์ได้ดี เช่นเดียวกับการการศึกษาของ กร กช วิชัย (2551: 5) ให้ความหมายของความเมตตากรุณาของครู คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ ผู้อื่นเป็นสุข และการสงสารคิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งแสดงพฤติกรรมโดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ไม่นิ่งดูตายและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ แนะนำเอาใจ ใส่ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและผู้อื่นให้ได้รับความสุขและพ้นทุกข์ มีความสนใจและห่วงใยในการ เรียนและความประพฤติของผู้เรียน เป็นกันเองกับผู้เรียน แนะนำเอาใจใส่ช่วยเหลือเด็กให้ได้รับ ความสุขและพ้นทุกข์ได้ ตัวบ่งชี้ที่ 3 หิริโอตตปปะ คือเป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบและการกระทำสิ่ง ที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกอบธุรกิจอื่น การกระทำใดๆ เพื่อหา ผลประโยชน์ส่วนตน และการกระทำหน้าที่ในทางมิชอบ เช่นเดียวกับคำอธิบายของ สันติ บุญภิรมย์ (2557: 52) ได้อธิบายถึงหลักธรรมในการเกิดความประพฤติที่เหมาะสมของครู ได้แก่ มีความเชื่อ ในทางที่ดี มีความเพียรในการกระทำแต่ความดี มีสติรู้สึกตัวหรือรับรู้อยู่เสมอว่าจะไม่กระทำไป ในทางที่ไม่ดี มีจิตใจมั่นคงไม่ตกไปในทางอำนาจของฝ่ายต่ำ และมีความรอบรู้ในการทำลายโมหะ ความโง่เขลา และความมกมายทั้งหลาย จากเอกสารที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของ จิตสำนึกความเป็นครูด้านคุณธรรมมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ความ เมตตากรุณา และหิริโอตตปปะ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลจิตสำนึกของความเป็นครูรุ่นใหม่ ด้วยการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ อันดับที่สอง (Second Order) ผลปรากฏว่าโมเดลของจิตสำนึกของความเป็นครูในครั้งแรก ไม่ กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ ด้วยการลากเส้น ความสัมพันธ์ระหว่างของความคลาดเคลื่อนของคะแนน แบบวัดองค์ประกอบย่อย และทำการ วิเคราะห์ทดสอบความกลมกลืนของโมเดลอีกครั้ง จนได้คะแนน ของแบบวัดสอดคล้องกลมกลืน กับโมเดลจิตสำนึกของความเป็นครู จนสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด จิตสำนึกของความเป็นครู

สำหรับโมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 24.28 df= 17, p=.11 ซึ่งมีค่าไค-สแควร์เกณฑ์ (24.28/17) เท่ากับ 1.42 ซึ่งค่าไค-สแควร์เกณฑ์มีค่าต่ำกว่า 2 แสดงว่า โมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับพูลพงศ์ สุขสว่าง (2556: 15-16) กล่าวว่า ค่าไค-สแควร์เกณฑ์ต้องมีค่าน้อยกว่า 2 และเมื่อพิจารณาในดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน พบว่า ค่า GFI=0.98 และ ค่า AGFI=0.95 ซึ่งค่า GFI และ AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงให้เห็นว่า จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังคำกล่าวของ พูลพงศ์ สุขสว่าง (2556: 15-16) กล่าวว่า ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน ประกอบด้วย ค่า GFI และค่า AGFI ต้องมีค่ามากกว่า 0.95 ขึ้นไป ถึงจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วน RMSEA=0.03, ค่า SRMR=0.02 ซึ่งค่าความคลาดเคลื่อนมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงให้เห็นว่า โมเดลจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ พูลพงศ์ สุขสว่าง (2556: 15-16) กล่าวว่า ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ประกอบด้วย RMSEA RMR SRMR ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถสรุปได้ว่า โมเดลที่สร้างขึ้นนั้นสามารถอธิบาย จิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี การวิเคราะห์ดังกล่าว เป็นวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดจิตสำนึกของความเป็นครู เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะค่าสถิติที่ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมานี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2549: 16-18) ที่ได้ศึกษาหลักพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลในการ สร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่างๆ อาทิเช่น การ มุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์และพัฒนางานให้มี คุณภาพอย่างต่อเนื่อง การบริการที่ดี เป็นความตั้งใจในการให้บริการให้มีประสิทธิภาพเพื่อ ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ การพัฒนาตนเอง เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตาม ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และ การทำงานเป็นทีม เป็นการให้ ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม ให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับ บุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

หากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 2 ด้านพฤติกรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.96 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการแสดงออกของครู มีความสำคัญต่อจิตสำนึกความเป็นครูเนื่องจากการแสดงออกของ ครูเป็นการแสดงถึงความรู้ความสามารถ ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ประการ คือ ความสามารถในการสอน และการเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูจะต้องมี โดยถ้ารู้และเข้าใจใน ความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งสูง ก็จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นสูง ด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลรับรู้ในความสามารถของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่ำ จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นต่ำหรืออาจไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลย โดยที่ นิตยา กัณณิกภรณ์ (2553: 58 อ้างอิงจาก Banbura. 1977: 191-215) อธิบายว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำที่จะเลือก

กระทำพฤติกรรมที่มีลักษณะทำลายและใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุเป้าหมาย แม้จะประสบความล้มเหลวในบางครั้ง เขาจะไม่ท้อถอยและอ้างเรื่องของโชคชะตา แต่จะให้เหตุผลของความล้มเหลวที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อไป ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักรองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสะท้อนคิด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 ซึ่ง สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2554: 50) ได้กล่าวถึงการสะท้อนคิดว่า การสะท้อนคิดเป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย ความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นการกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมสิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก ซึ่งจะกำหนดว่าจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ในขณะที่เดียวกันการกระทำของบุคคลก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการสนองตอบทางอารมณ์ของเขา ลักษณะของร่างกายและระบบการรับรู้และระบบประสาทมีผลต่อพฤติกรรมและศักยภาพของบุคคล และลำดับสุดท้ายคือ องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.94 ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของ เณริมพงศ์ มีสมนัย และคณะ (2554: 32-34) ที่กล่าวว่า การจะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับตัวบุคคลนั้น เพื่อให้คุณธรรมจริยธรรมหล่อหลอมบุคคลให้เกิดพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความสำเร็จในการทำงานได้ โดยจะส่งผลให้ก่อเกิดความมุ่งมั่น มีความวิริยะ เกิดความอดุสาหะ พร้อมจะทุ่มเทให้กับการทำงาน นอกจากนี้จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตน ซึ่งในการทำหน้าที่จะไม่ละเมิดต่อกฎข้อบังคับทางสังคม สร้างความขัดแย้งต่อผู้อื่น และขัดแย้งต่อสิ่งต่าง ๆ โดยการปฏิบัติงานหรือหน้าที่ให้ลุล่วง ไม่หวั่นไหว เลี่ยง เลือกปฏิบัติ ใช้อำนาจในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ผลประโยชน์แก่ญาติมิตร หรือแสวงหาประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติหน้าที่ของตน และการส่งเสริมในด้านคุณธรรมจึงย่อมส่งผลให้ก่อเกิดการทำงานอย่างมีสุข ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ไม่กระทำการใดให้เกิดความเสียหายหรือเกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงในหน้าที่การงาน และการรู้จักคำนึงถึงศักดิ์ศรีต่อตนเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครูต่อไป

3. การศึกษาจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่ พบว่า จิตสำนึกความเป็นครูเมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสถานที่ทำงาน พบว่า ครูรุ่นใหม่มีจิตสำนึกความเป็นครูโดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูถูกหล่อหลอมความเป็นครูตั้งแต่เป็นนักศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู และมีประสบการณ์ในการสอน จึงทำให้มีจิตสำนึกความเป็นครูที่ดี ตามแนวคิดของ สาธิตา สำนามมย์ (2553: 9-10) ที่กล่าวถึง การเกิดจิตสำนึกว่า เกิดจากการหล่อหลอมจากประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคล จากพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมที่แต่ละบุคคลเจริญเติบโต โดยจิตสำนึกของแต่ละบุคคลสามารถเห็นได้จากการกระทำนั้นๆ ที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลและสังคมเดียวกัน ทั้งในด้านของความรู้สึกที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม ซึ่งมีผลต่อคนส่วนใหญ่ที่ส่งผลให้เกิดการแสดงออกที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้

หากพิจารณาในด้านองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูทุกด้าน คือ ด้านการสะท้อนคิด ด้านพฤติกรรม และด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.57$, $\bar{X}=4.54$, $\bar{X}=4.67$) โดยด้านคุณธรรม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ครูรุ่นใหม่มีจิตสำนึกความเป็นครูด้านคุณธรรมสูงสุด ทั้งนี้เนื่องมาจากคุณธรรมเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีความประพฤติอันดีงาม ซึ่งจะแสดงออกในการกระทำที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ และมีสติในการดำเนินชีวิตตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความซื่อสัตย์ยุติธรรมไม่คดโกง รู้จักที่จะขยันหมั่นเพียร รู้จักรับผิดชอบ มีความมีสติ อดทนอดกลั้น รู้จักที่จะเผื่อแผ่แบ่งปันผู้อื่น เสียสละช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่า และมีเมตตาต่อผู้อื่น ตรงกับคำอธิบายของ สายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ (2554: 19-20) อธิบายเรื่องของคุณธรรมและจตุรรวมของคุณธรรมไว้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นการปลูกฝังรากฐานของการพูด การกระทำ นิสัย บุคลิกลักษณะ โดยมี ความพอเพียง เป็นแกนหลัก บุคคลนั้นก็จะต้องลดสิ่งที่เกินในชีวิตหรือลดความโลภ ได้แก่ ความมีวินัยที่จะดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์ไม่คดโกงคนอื่น รู้จักที่จะขยันหมั่นเพียรเพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ มีความอดทนอดกลั้นฝืนความเคยชินที่จะบริโภคตามความโลภ ความอยาก มีความมีสติเพื่อไม่ให้เผลอทำผิดวินัยที่ตั้งใจไว้ มีความเพียรพยายามที่จะรักษาการปฏิบัติตามวินัยนั้นๆ อย่างจริงจัง รู้จักที่จะเผื่อแผ่แบ่งปันผู้อื่น เสียสละช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสกว่า มีความเมตตา และกตัญญูต่อเพื่อนมนุษย์อื่น

จากการศึกษาจิตสำนึกความเป็นครูดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จิตสำนึกความเป็นครู เป็นการที่บุคคลที่ประกอบอาชีพผู้สอน มีการรู้คิดที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับอาชีพของตน ทำให้บุคคลสามารถควบคุม กำกับ และตัดสินใจแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ ซึ่งจากการวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ การสะท้อนคิด พฤติกรรม และคุณธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะในงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นครูควรพัฒนาในทุกๆ องค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านการสะท้อนคิด ด้านพฤติกรรม และด้านคุณธรรม ซึ่งการนำไปองค์ประกอบทั้ง 3 ไปพัฒนาพร้อมๆ กันจะสามารถทำให้เข้าถึงบริบทและสร้างเสริมของจิตสำนึกความเป็นครูได้อย่างครบถ้วนที่สุด

1.2 การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นครู ควรนำกิจกรรมในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา หรือใช้กิจกรรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อนำมาเสริมสร้างทัศนคติการมีจิตสำนึกของความเป็นครูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีจิตสำนึกของความเป็นครู

2.2 ควรมีการเก็บข้อมูลเปรียบเทียบจากประสบการณ์การทำงานของครูที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกของความเป็นครูว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ควรนำการใช้โปรแกรมพัฒนาเพื่อเข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาเข้ามาช่วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กนกพร คุณรัชตะไพโรจน์. (2546). จิตสำนึกของมัคคุเทศก์ต่อการนำเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษามัคคุเทศก์อาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรกช วิชัย. (2551). การพัฒนาแบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา และความยุติธรรมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรรณิกา เมืองแก้ว 2553 คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ ของโรงเรียนवासुเทวี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กันติศ ชลสินธุ์. (2545). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู ของครูกลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2549). ผลการใช้การอบรมครูเพื่อส่งเสริมความรู้และเจตคติทางบวกต่อการสอน ความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองให้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกษร ปิยะทัต. (2554). การศึกษาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2553). รายงานการสัมมนาโครงการจิตตปัญญาศึกษา คณะครุศาสตร์: การจัดการศึกษาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรภัทธา เจียมเจริญ. (2549). ความเป็นคนความเป็นครู. กรุงเทพฯ: กริดส์ ดีไซน์ แอนด์ คอมมูนิเคชั่น
- จักรกฤษณ์ สรรพชัย. (2544). การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2557, จาก http://www.jakkrit.lpru.ac.th/pdf/27_11_44/9.pdf
- จุฑา บุรีภักดี. (2547). มนุษย์สัมพันธ์สำหรับครู: ครูที่ดีจำเป็นต้องมีมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย และคณะ. (2554). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนะจิต เกตุอุไร. (2549). ความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่มีต่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ปีการศึกษา 2548. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชฎาภา ประเสริฐทรง. (2554). ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มพฤติกรรมกรรฐ์คิดเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันโรคเอดส์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์.
- ชลลดา ทวีคุณ. (2556). เทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชลนิกา อินทร์ปราบ. (2554). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของโรงพยาบาลดังุดใจโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (สาขาศาสตร์). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2556). การเห็นคุณค่าในตนเอง. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2558, จาก <http://ns2.ph.mahidol.ac.th/phklib/knowledgefiles/Selfteem.pdf>
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). ทรรศนะแนวคิด แนวทางในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 24 (1): 4-5.
- โชคชัย ชยธวัช. (2547). ครูพันธุ์ใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: วรณสาสน์.
- ณัฏฐา จันทร์ฟอง. (2549). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทองพั้งค์ พงษ์วารินทร์. (2552). จิตสำนึกคุณภาพ อาวุธสำคัญเพื่อความอยู่รอด. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: ไอดีซี อินโฟ ดิสทริบิวเตอร์ เซ็นเตอร์.
- ทัศนีย์ จิราพร. (2553). รายงานการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิสนา แคมมณี (2552). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ธีรศักดิ์ อัครบรร. (2545). ความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ: ก. พลพิมพ์.
- ธีรตรา บุญรุ่ง (2549). คู่มือพัฒนาความเมตตาภรณ์ของเด็กรวมวัย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล บุณนิม. (2545). จากภูมิปัญญาครูไทยสู่การพัฒนาครู. วารสารวิทยาสาร. 100(12)

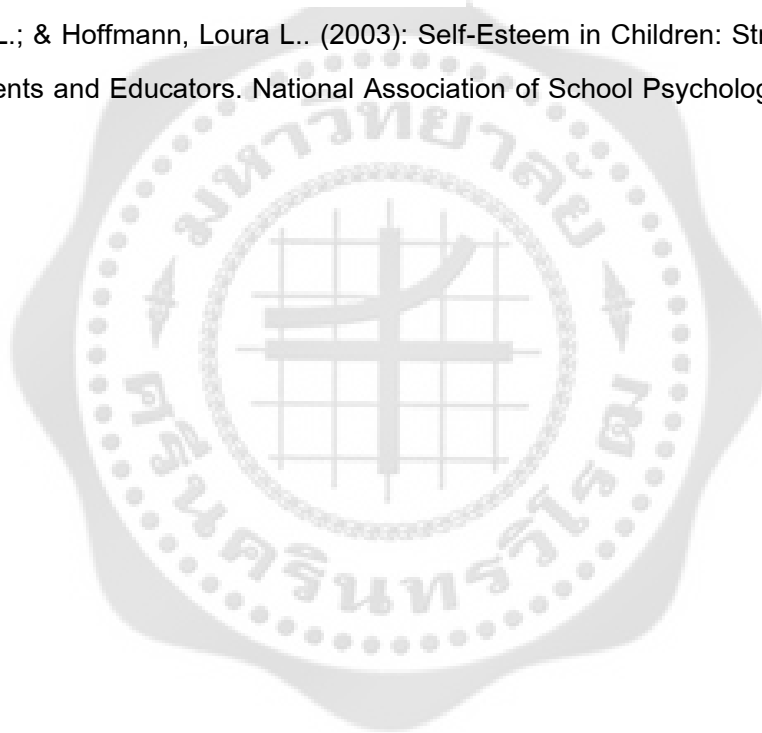
- นวลละออ แสงสุข. (2553). จิตสำนึกสาธารณะในเยาวชน:กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัย
รามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหงมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 13(2): 13.
- นิตยา กัณณิกามารณ์. (2553). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตาม
จรรยาบรรณวิชาชีพข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การ
วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. (2550). เส้นทาง...ครู. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนาพรินติ้ง.
- นำพล ประุประทิน. (2546). จิตสำนึกทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการตำรวจ นคร
บาล. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2552). จริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2550). คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ปฏิพัทธ์ ณะหมอก. (2552). การวิเคราะห์องค์ประกอบลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาสาขา
ช่างอุตสาหกรรม สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยและ
ประเมินผลการศึกษา). เชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปรีดา เบญจการและคณะ. (2548). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตลักษณะและพฤติกรรม: การสังเคราะห์
ปรินญาณพนธ์ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสาร
พฤติกรรมศาสตร์. 11(1): 121.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พจนานุกรมไทย. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม
2556, จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- พศิน แดงจวง. (2554). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็คที
เอช.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2541). ข้าราชการไทย “ความสำนึกและอุดมการณ์”. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา ปัทมสิงห์. (2550). จิตสำนึกของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการชำระคืน
เงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณราย ทพยะประภา. (2549). จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยาพล เสนาไชย. (2542). การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครู ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ.
กษ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พีรภรณ์ สุขไมตรี. (2545). การเปรียบเทียบแฟคเตอร์ สกอร์ และซัมเมท สเกล ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ภาณุ วังโส. (2549). เกินกว่าพรอยด์จะจินตนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: My Bangkok Publishing House.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รัศมี สีหะนันท์. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การศึกษาเพื่อพัฒนา). อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุจน์ท์ แก้วตา. (2555). การพัฒนาตัวชี้วัดลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 1638-1639.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2548). วิชาทฤษฎีและการวิจัยพัฒนาการทางจิต. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. ขาวสารการวิจัยการศึกษา. 1(4): 8-11.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2557). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริพันธ์ เวชสิทธิ์. (2546). การพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อสร้างจิตสำนึกคุณภาพ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (อาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2550). ชีวิตนี้สำคัญนัก. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2548). ครูของครูกับครูอาชีพ. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2557, จาก http://www.moe.go.th/moe/th/cms_group/detail.php?NewsID=34&Key=aca_article
- สันติ บุญภิรมย์ (2557). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2549). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปี 2549-2551. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวง.

- สาธิตา สำราญมย์. (2553). การพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ. (2554). การพัฒนาหลักสูตรสำหรับโรงเรียนปฐมวัยในการสร้างทักษะนิสัยแห่งปัญญาของเด็กไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริวรรณ ศรีพล และคณะ. (2556). พื้นฐานวิชาชีพศึกษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 14-45.
- สุขวสา ยอดกมล. (2552). รู้ครูรู้นักเรียน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาดา กรเพชรปานิ. (2548). คุณลักษณะที่สำคัญของครูดีเด่น: คุณธรรมและความรู้. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา. 201-203.
- สุทัศน์ จอกสสิต. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูกลุ่มเขตศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุเทพ ธรรมะตระกูล และ อนุวัติ คุณแก้ว. (2555). การศึกษาคุณลักษณะของครูยุคใหม่. เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- โสภิต แสนทวีสุข. (2552). องค์ประกอบคุณลักษณะของครูคุณภาพตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2544). การปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษาแนวพุทธ. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). รายงานการวิจัยประเมินผลงานพัฒนาบุคลากร :การเตรียมผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตำแหน่งผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การเรียนรู้บูรณาการ: ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: อู่การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). การเรียนรู้บูรณาการ: ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: อู่การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). คุณธรรมและจิตสำนึกของข้าราชการครู. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อู่การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549). มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยะฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: อู่การพิมพ์.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2529). *คุณธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2537). *แนวทางการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). จำนวนครู/อาจารย์ (แบบจัดชั้นเรียน) จำแนกตามสังกัด ทวีราชอาณาจักร ปีการศึกษา 2549-2557. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries06.html>
- อรอนงค์ นิยมธรรม. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อันเด ไชยเผือก. (2551). *คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนมารีวิทย จังหวัดชลบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารี พันธุ์มณี (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ไยใหม่ เอ็ดดูเคท.
- Covey, Stephen R. (2004). *The 8Habit : Effectiveness to Greatness*.
- Davis, Brent. (2005). *Teacher as 'Consciousness of the Collective' Complexity and Education*. Retrieved December 30, 2015, from <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/complicity/article/view/8732/705>
- Field, S. & Hoffman, A. (1994). Development of a model for self-determination. *Career Development for Exceptional Individuals*, Vol. 17(2), pp. 159-169.
- Gilroy, Donna. (2004). Self-Esteem. *Community Health & Care Partnership*.
- Kuder, F. (1969). A note on the comparability of occupational scores from different interest inventories. *Measurement and Evaluation in Guidance*. 91-100.
- Mitra, A. (1998). *Fundamentals of Quality Control and Improvement*. New Jersey : Prentice Hall, Inc. *Place-Consciousness in Teacher Education*. *Journal of Research in Rural Education*. From <http://jrre.vhost.psu.edu/wp-content/uploads/2014/02/23-7.pdf>
- Robert, F Hessong et al. (1999). *Sample Size in Factor Analysis*. *Psychological Methods*. Retrieved December 30, 2015, from <http://psychology.ucdavis.edu/labs/Widaman/mypdfs/wid096.pdf>

- Saheb Ali, H.N. (2014). *Quality Consciousness And Culture In Teacher Education. Review of Literature Impact Factor*. Retrieved December 30, 2015, from <http://reviewsofliterature.org/UploadArticle/128.pdf>
- Solso, R.L. (1991). *Cognitive Psychology (4th ed)*. Boston: Allyn and Bacor. Retrieved December 30, 2015, from <http://psycnet.apa.org/journals/amp/54/7/462/>
- Sprecher, Susan & Fehr, Beverley. (2006). *Enhancement of Mood and Selb-esteem as a Result of Giving and Receiving Compassionate Love*. *Social Psychology*. 630.
- SOAR Program. (2003). *Developing Self Esteem and a Positive Attitude*. Retrieved Ap 2015, From www.uidaho.edu/.../303%20Self%20Image%20LP.ashx
- Ward. (1988). When Category Learning is Holistic. *Memory and Cognition*. 16(No.1).
- Young, Ellie L.; & Hoffmann, Loura L.. (2003): *Self-Esteem in Children: Strategies for Parents and Educators*. National Association of School Psychologists. 55.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

- 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม อาจารย์ประจำภาควิชาแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- 2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3 อาจารย์ ดร.อัสตรา ประเสริฐสิน สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 4 อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัย
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 5 ดร.ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง รองคณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

ที่ ศธ 0519.12/ 13๒๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มีนาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เนื่องด้วย นายภควัต ศรียารัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติ
ให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่” โดยมี อาจารย์
ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้
บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.สุพรรณ วงษ์ทิม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณา ให้บุคคลที่เหมาะสมในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นายภควัต ศรียารัตน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชฎา โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 165 0308

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ   บัณฑิตวิทยาลัย งานบริหารและธุรการ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ 1911

วันที่ 4 มีนาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นายภควัต ศรียารัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติ
ให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่” โดยมี อาจารย์
ดร.พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้
บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด ทั้งนี้ สอบถาม
ข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 165 0308

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นายภควัต ศรียารัตน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ   บัณฑิตวิทยาลัย งานบริหารและธุรการ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ 1319

วันที่ 4 มีนาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นายภควัต ศรียารัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติ ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่” โดยมี อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.อัครา ประเสริฐสิน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด ทั้งนี้ สอบถาม ข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 165 0308

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายภควัต ศรียารัตน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ   บัณฑิตวิทยาลัย งานบริหารและธุรการ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ 13 ๒0

วันที่ 4 มีนาคม 2559

เรื่อง   ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน   คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นายภควัต ศรียารัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่” โดยมี อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด ทั้งนี้ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 165 0308

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายภควัต ศรียารัตน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ดุชนันท์ โยเหลา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุชนันท์ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/ 1356

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๗ มีนาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เนื่องด้วย นายภควัต ศรียารัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติ
ให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูรุ่นใหม่” โดยมี อาจารย์
ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้
บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียน อาจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ ปลากัดทอง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นายภควัต ศรียารัตน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขภักดิ์ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 165 0308

ภาคผนวก ค

การตรวจคุณภาพของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู
2. ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู
3. การสกัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู
4. ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูภายหลังการหมุนแกนองค์ประกอบ

ตาราง 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

องค์ประกอบ	ข้อ	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า (IOC)	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	-1	0	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
	2	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	3	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	4	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	5	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	6	1	0	-1	-1	1	0	0.00	ไม่ผ่านเกณฑ์
	7	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	8	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	9	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	10	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	11	1	1	-1	1	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
	12	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	13	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	14	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	15	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	16	0	1	1	0	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
	17	1	1	1	0	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	18	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	19	0	1	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	20	0	1	1	-1	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
	21	0	1	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	22	0	1	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
2	23	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	24	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	25	1	1	1	0	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
.	26	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

องค์ประกอบ	ข้อ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า (IOC)	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
	27	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	28	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	29	1	-1	1	0	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
	30	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	31	1	1	1	-1	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
	32	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	33	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	34	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	35	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	36	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	37	0	-1	1	1	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
	38	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	39	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
3	40	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	41	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	42	1	1	-1	1	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
	43	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	44	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	45	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	46	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	47	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	48	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	49	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	50	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	51	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	52	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	53	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	54	1	1	1	0	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์

องค์ประกอบ	ข้อ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า (IOC)	หมายเหตุ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
	55	1	-1	1	0	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
	56	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	57	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
	58	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

หมายเหตุ เกณฑ์การพิจารณาใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

ข้อคำถาม	จำนวน	58	ข้อ
ผ่านเกณฑ์	จำนวน	52	ข้อ
ไม่ผ่านเกณฑ์	จำนวน	6	ข้อ
รวมข้อคำถามที่ใช้ได้	จำนวน	52	ข้อ

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (α) องค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูโดยภาพรวม

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการคัดเลือก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการคัดเลือก
1	0.58	คัดเลือกไว้	27	0.49	คัดเลือกไว้
2	0.41	คัดเลือกไว้	28	0.42	คัดเลือกไว้
3	0.46	คัดเลือกไว้	29	0.52	คัดเลือกไว้
4	0.43	คัดเลือกไว้	30	0.57	คัดเลือกไว้
5	0.55	คัดเลือกไว้	31	0.40	คัดเลือกไว้
6	0.17	ตัดทิ้ง	32	0.47	คัดเลือกไว้
7	0.32	คัดเลือกไว้	33	0.52	คัดเลือกไว้
8	0.30	คัดเลือกไว้	34	0.57	คัดเลือกไว้
9	0.34	คัดเลือกไว้	35	0.55	คัดเลือกไว้
10	0.62	คัดเลือกไว้	36	0.55	คัดเลือกไว้
11	0.56	คัดเลือกไว้	37	0.48	คัดเลือกไว้
12	0.48	คัดเลือกไว้	38	0.43	คัดเลือกไว้
13	0.42	คัดเลือกไว้	39	0.42	คัดเลือกไว้
14	0.40	คัดเลือกไว้	40	0.50	คัดเลือกไว้
15	0.49	คัดเลือกไว้	41	0.48	คัดเลือกไว้
16	0.50	คัดเลือกไว้	42	0.58	คัดเลือกไว้
17	0.45	คัดเลือกไว้	43	0.59	คัดเลือกไว้
18	0.49	คัดเลือกไว้	44	0.55	คัดเลือกไว้
19	0.63	คัดเลือกไว้	45	0.42	คัดเลือกไว้
20	0.48	คัดเลือกไว้	46	0.45	คัดเลือกไว้
21	0.50	คัดเลือกไว้	47	0.60	คัดเลือกไว้
22	0.62	คัดเลือกไว้	48	0.40	คัดเลือกไว้
23	0.55	คัดเลือกไว้	49	0.59	คัดเลือกไว้
24	0.54	คัดเลือกไว้	50	0.58	คัดเลือกไว้
25	0.51	คัดเลือกไว้	51	0.57	คัดเลือกไว้
26	0.58	คัดเลือกไว้	52	0.55	คัดเลือกไว้

ค่าความเชื่อมั่นองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครูโดยภาพรวม มีค่าเท่ากับ 0.94

ตาราง 17 การสกัดองค์ประกอบของจิตสำนึกความเป็นครู

Communality			Communality		
ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction	ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction
C1	1.00	0.53	C27	1.00	0.53
C2	1.00	0.56	C28	1.00	0.33
C3	1.00	0.54	C29	1.00	0.47
C4	1.00	0.37	C30	1.00	0.34
C5	1.00	0.61	C31	1.00	0.34
C6	1.00	0.68	C32	1.00	0.49
C7	1.00	0.65	C33	1.00	0.55
C8	1.00	0.63	C34	1.00	0.46
C9	1.00	0.46	C35	1.00	0.62
C10	1.00	0.50	C36	1.00	0.58
C11	1.00	0.42	C37	1.00	0.50
C12	1.00	0.44	C38	1.00	0.55
C13	1.00	0.41	C39	1.00	0.49
C14	1.00	0.48	C40	1.00	0.48
C15	1.00	0.37	C41	1.00	0.50
C16	1.00	0.64	C42	1.00	0.53
C17	1.00	0.57	C43	1.00	0.53
C18	1.00	0.59	C44	1.00	0.52
C19	1.00	0.51	C45	1.00	0.54
C20	1.00	0.53	C46	1.00	0.53
C21	1.00	0.56	C47	1.00	0.53
C22	1.00	0.43	C48	1.00	0.47
C23	1.00	0.41	C49	1.00	0.37
C24	1.00	0.46	C50	1.00	0.44
C25	1.00	0.47	C51	1.00	0.40
C26	1.00	0.51			

ตาราง 18 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของของจิตสำนึกความเป็นครูภายหลังจากการหมุนแกน
องค์ประกอบ

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ			ผลพิจารณาอยู่ใน องค์ประกอบ
		1	2	3	
C33	ข้าพเจ้าให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหา ของผู้เรียนโดยไม่ปล่อยปะละเลย	0.68	0.28	0.12	การสะท้อนคิด
C35	ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของ ผู้เรียนเป็นสำคัญ	0.67	0.21	0.35	การสะท้อนคิด
C37	ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าการสร้างโอกาส ให้กับผู้เรียนเป็นการพัฒนาศักยภาพ ของผู้เรียน	0.65	0.26	0.11	การสะท้อนคิด
C36	ข้าพเจ้าจะสอนให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น ทำในสิ่งที่ตนตั้งใจจนประสบความสำเร็จ	0.64	0.31	0.27	ตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่ม องค์ประกอบ
C42	ข้าพเจ้าจะเป็นที่ปรึกษาและผู้ให้ความ ช่วยเหลือแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่า เทียมกัน	0.64	0.32	0.15	ตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่ม องค์ประกอบ
C47	ข้าพเจ้าช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เรียนให้มี ความรู้และนำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต	0.63	0.20	0.31	การสะท้อนคิด
C44	ข้าพเจ้าปรารถนาจะสอนให้ศิษย์ของ ข้าพเจ้าเป็นคนดีของสังคม	0.63	0.07	0.35	การสะท้อนคิด
C46	ข้าพเจ้าจะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาใน ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เพื่อการ ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ	0.61	0.16	0.37	การสะท้อนคิด
C24	ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเพิ่มเติมใน ส่วนของบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจ ได้	0.60	0.28	0.17	การสะท้อนคิด
C45	ข้าพเจ้าจะแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อ ผู้เรียนกระทำในสิ่งที่ดี	0.58	0.18	0.41	การสะท้อนคิด
C41	ข้าพเจ้าจะติดตามผู้เรียนที่ต้องการ ความช่วยเหลือโดยไม่ละทิ้ง แม้เป็น เรื่องเล็กน้อย	0.57	0.40	0.10	การสะท้อนคิด

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ			ผลพิจารณาอยู่ใน องค์ประกอบ
		1	2	3	
C38	ข้าพเจ้าจะแนะแนวให้ผู้เรียนได้พัฒนา ความสามารถตามความรู้ความถนัด ของตน	0.57	0.45	0.13	การสะท้อนคิด
C39	การจัดการเรียนการสอนของข้าพเจ้า มีการวางแผนสำหรับมุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้คู่กับการมีคุณธรรม	0.57	0.36	0.16	การสะท้อนคิด
C43	ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ของครูด้วยความ มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนและตนเองอยู่ เสมอ	0.56	0.27	0.38	การสะท้อนคิด
C2	ข้าพเจ้าพยายามที่จะสอนให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่	0.49	0.17	0.54	การสะท้อนคิด
C4	ข้าพเจ้ายินดีจะทุ่มเทกำลังสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	0.38	0.19	0.44	การสะท้อนคิด
C5	ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ อย่างเต็มความสามารถของตน	0.41	0.15	0.65	การสะท้อนคิด
C16	เมื่อพบอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ข้าพเจ้าจะวิเคราะห์ทุกแง่มุมของ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	0.08	0.79	0.04	พฤติกรรม
C18	แม้ว่าผู้เรียนจะประสบปัญหาในการ เรียนรู้เพียงใด ข้าพเจ้าก็จะหาวิธีการ แก้ไขที่หลากหลายให้กับผู้เรียน	0.29	0.71	0.07	พฤติกรรม
C17	เมื่อข้าพเจ้าพบเจอปัญหา ข้าพเจ้าจะ พยายามใช้ความสามารถเพื่อหาแนว ทางการแก้ไขที่เหมาะสม	0.24	0.69	0.21	พฤติกรรม
C20	ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้วิธีสอนตาม ลักษณะของผู้เรียน	0.23	0.68	0.12	พฤติกรรม
C27	ข้าพเจ้าสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ ได้ในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์	0.18	0.65	0.27	พฤติกรรม
C21	ข้าพเจ้าเลือกใช้ทักษะในการถ่ายทอด ความรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะ สอน	0.30	0.63	0.27	พฤติกรรม

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ			ผลพิจารณาอยู่ใน องค์ประกอบ
		1	2	3	
C10	ข้าพเจ้ามีการเตรียมเนื้อหาสาระและวิธีการก่อนทำการสอน	0.26	0.63	0.19	พฤติกรรม
C22	ข้าพเจ้าสามารถสอนเรื่องยากให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างง่าย	0.17	0.60	0.19	พฤติกรรม
C26	ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน	0.20	0.60	0.33	พฤติกรรม
C9	ข้าพเจ้าจะพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระที่จะทำการสอน ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน	-0.03	0.58	0.34	พฤติกรรม
C13	ข้าพเจ้าเข้าร่วมอบรมทักษะในการสอนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาทักษะในการสอน	0.23	0.57	0.18	พฤติกรรม
C3	ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อแม้ผู้เรียนจะมีศักยภาพต่ำ	0.08	0.56	0.47	พฤติกรรม
C11	ข้าพเจ้าหมั่นค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพิ่มเติม	0.33	0.56	0.04	พฤติกรรม
C14	ข้าพเจ้าจะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน	0.35	0.56	0.21	พฤติกรรม
C12	ข้าพเจ้าศึกษาเนื้อหาสาระที่จะทำการสอนให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนเริ่มการเรียนการสอน	0.35	0.55	0.11	พฤติกรรม
C19	การสอนของข้าพเจ้ามีลำดับขั้นตอนในการสอนอย่างชัดเจน	0.47	0.54	0.02	พฤติกรรม
C15	ข้าพเจ้านำวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	0.31	0.51	0.14	พฤติกรรม
C31	ข้าพเจ้าใช้ชีวิตตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.41	0.41	0.11	พฤติกรรม
C32	ข้าพเจ้ายอมเสียสละเวลากับกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่	0.54	0.43	0.10	พฤติกรรม

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ			ผลพิจารณาอยู่ใน
		1	2	3	องค์ประกอบ
C25	การปฏิบัติหน้าที่ของข้าพเจ้ามีความเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ครู	0.47	0.30	0.39	พฤติกรรม
C23	ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้คำพูดในการยกตัวอย่างให้เหมาะสมกับบทเรียน	0.43	0.39	0.28	พฤติกรรม
C30	ข้าพเจ้าพูดกับทุกคนด้วยวาจาที่สุภาพ	0.12	0.39	0.42	พฤติกรรม
C6	ข้าพเจ้าตระหนักว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ	0.20	0.17	0.78	ตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่มองค์ประกอบ
C7	ข้าพเจ้ามีความภูมิใจในศักดิ์ศรีของความเป็นครู	0.17	0.18	0.77	ตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่มองค์ประกอบ
C8	ข้าพเจ้ามีความรักต่ออาชีพครู	0.17	0.37	0.68	คุณธรรม
C1	แม้ผู้เรียนจะไม่เข้าใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าสอน ข้าพเจ้าจะพยายามช่วยเหลือให้ผู้เรียนนั้นสามารถเข้าใจได้	0.19	0.44	0.55	
C29	ข้าพเจ้าระมัดระวังในการวางตัวให้เหมาะสมกับความความเป็นครู	0.36	0.24	0.53	
C50	ข้าพเจ้ารู้สึกอายหากจะทำการที่ไม่ถูกต้องในการประกอบอาชีพครู	0.46	0.02	0.48	คุณธรรม
C51	ข้าพเจ้าไม่เคยหวังผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพครู	0.44	0.04	0.46	คุณธรรม
C34	เมื่อต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย ข้าพเจ้าจะทำอย่างตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำงานนั้น	0.42	0.34	0.41	คุณธรรม
C28	ข้าพเจ้าแต่งกายอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามกาลเทศะ	0.41	0.11	0.39	ตัวบ่งชี้ไม่เข้ากลุ่มองค์ประกอบ
C40	ข้าพเจ้าไม่เคยละทิ้งความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน	0.49	0.32	0.37	คุณธรรม
C48	ข้าพเจ้าจะไม่ละทิ้งการทำหน้าที่ครูเพื่อทำเรื่องส่วนตัว	0.42	0.42	0.33	คุณธรรม
C49	แม้ข้าพเจ้าจะมีโอกาสได้รับ	0.49	0.16	0.32	คุณธรรม

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ			ผลพิจารณาอยู่ใน องค์ประกอบ
		1	2	3	
	ผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ				
	ข้าพเจ้าก็ไม่เคยทำ				

ภาคผนวก ง

1. บทสัมภาษณ์และสรุปบทสัมภาษณ์ของข้อมูลจิตสำนึกความเป็นครู
2. แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

บทสัมภาษณ์การเก็บข้อมูลจิตสำนึกความเป็นครู

หัวข้อบทสัมภาษณ์

1. เมื่อตอนเริ่มเป็นครูท่านมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเข้ามาโรงเรียนในครั้งแรก
2. หากท่านนึกถึงก่อนหน้าทำไมท่านถึงอยากจะมาเป็นครู
3. ท่านคิดมีความคิดเกี่ยวกับการเป็นครูอย่างไร มีลักษณะอย่างไร หรือต้องปฏิบัติตนอย่างไร
4. ท่านคิดว่าด้วยเหตุผลใดทำให้การเป็นครูต้องมีคุณลักษณะดังกล่าว
5. การตั้งเป้าหมายในการเป็นครูของท่านคือสิ่งใด
6. ณ ปัจจุบันนี้ ท่านคิดว่าสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากสิ่งที่ผ่านมา ท่านมีความรู้สึกต่อการมีจิตสำนึกของความเป็นครูอย่างไร และท่านคิดว่าจิตสำนึกความเป็นครูของท่านประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง

กรณีศึกษาที่ 1

ให้ข้อมูลว่า “เกิดจากความชอบที่จะเป็นครูตั้งแต่ตอนเรียน และการถูกปลูกฝังความชอบในอาชีพครูมาจากครอบครัว สำหรับตนครูเวลาทำหน้าที่ครูต้องรู้ความต้องการของนักเรียนว่ามีทักษะคิดต่อครูอย่างไร นักเรียนต้องการครูแบบไหน เพื่อที่ครูจะสามารถเข้าถึงนักเรียนได้ โดยจากการพูดคุย การทำความเข้าใจกัน การใส่ใจ การดูแล และการรับรู้ข้อมูลเพื่อทราบถึงตัวนักเรียนแต่ละคน จะทำให้เด็กเปิดใจ ปรึกษาปัญหา เล่าความรู้สึก และสามารถพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ กับครูได้ เป้าหมายในการเป็นครูนั้นคือ การทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ทำให้เต็มที่เต็มความสามารถในงานของหน้าที่ครู เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และให้การสั่งสอนที่มากกว่าการให้วิชาความรู้ ให้ความใส่ใจแม้ในเรื่องเล็กน้อย ไม่ละเลยในหน้าที่ที่สมควรทำของครู การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน”

กรณีศึกษาที่ 2

ให้ข้อมูลว่า “ตนมีความรู้สึกว่าจะทำอะไรให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ตนจะสอนได้ โดยจะใช้วิธี พยายามทักทาย พูดคุย และทำให้นักเรียนรู้ว่าครูมีความรักความเอ็นดูต่อนักเรียน ในอดีตตนเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ จึงอยากให้ความรู้ และอยากสอนให้นักเรียนได้เรียนให้ได้รู้สิ่งอย่างที่อยากรู้ อยากเข้าใจ ซึ่งสืบเนื่องมาจากตอนที่ตนเองเป็นนักเรียนแล้วได้เห็นครูที่ตนชอบเป็นตัวอย่างที่ดีให้ได้จดจำ ความรู้สึกที่ได้รับนั้นจึงทำให้ตนอยากที่จะเป็นครู การที่จะเป็นครูที่ดีจะต้องเริ่มที่ตนเองเตรียมตัวให้ดี แต่งตัวเรียบร้อย มีกิริยาที่ดีให้เป็นตัวอย่าง และปรับพฤติกรรมของตนให้เด็กสามารถเข้าหาครูได้ ครูต้องเตรียมร่างกาย จิตใจ มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นครูจริง ๆ สอนอย่างเต็มที่ และมุ่งมั่นในหน้าที่ไม่ละทิ้งหน้าที่ที่ตนทำ สิ่งทีกล่าวนั้นเป็นต้นแบบที่เราจะมีให้กับนักเรียน เมื่อนักเรียนเห็นว่าเราเป็นแม่พิมพ์ที่ดี เชื่อว่าก็จะส่งผลดีไปสู่ตัวนักเรียนเอง ถึงเขาจะไม่อยากเป็นครู แม้เขาจะทำอะไรอย่างอื่นก็สามารถใช้ภาษา กิริยามารยาทที่ดีอย่างครูเป็นต้นแบบได้ เป้าหมายของครู คือการเห็นนักเรียนได้ดี สอบได้ มีหน้าที่การงาน ทำให้นักเรียนอย่างเต็มใจเขาก็จะทำเต็มที่กับเรา ด้วยการถ่ายทอดความรู้ที่เรามีให้เขาแล้วเขาก็สามารถนำไปพัฒนาต่อได้ เมื่อวันหนึ่งเขาประสบความสำเร็จแล้วกลับมาหาเราก็จะทำให้ครูมีความภูมิใจ หน้าที่ความรับผิดชอบ ครูต้องรับผิดชอบต่อนักเรียน ไม่ละทิ้งนักเรียน ทำหน้าที่ที่ต้องทำอย่างเต็มที่ กิริยาอาการ และการแต่งกายที่เหมาะสม”

กรณีศึกษาที่ 3

ให้ข้อมูลว่า “ที่ตนอยากมาเป็นครูเพราะเกิดจากความต้องการเมื่อตอนที่ตนเองเป็นนักเรียน ได้เห็นการสั่งสอนนักเรียนของครูในอดีตที่มีความอบอุ่นและห่วงใยไม่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ปัจจุบันนี้เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตัวครูก็ต้องเปลี่ยนแปลงให้ทันเด็กทันสังคมด้วยเช่นกัน การทำหน้าที่ครูของตน ต้องเข้าใจเหตุผลของความแตกต่างระหว่างตัวนักเรียนกับสังคม ที่มีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ทำให้นักเรียนมีความพร้อมของร่างกายและจิตใจต่างกัน การทำอาชีพนี้จึงต้องมีการเตรียมความพร้อม ใจรัก และการเสียสละเป็นอย่างมาก สำหรับลักษณะของคนที่เป็นครูนั่น จะต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อนักเรียน การแต่งกายเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนมองเป็นตัวอย่าง ความประพฤติของครูก็เช่นกัน ไม่ควรใช้เวลาว่างมาใช้เวลาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาให้นักเรียนปฏิบัติตาม หากจำเป็นต้องใช้จริงๆ ให้ขอตัวออกมาก่อนและรีบทำธุระของตนให้เร็วเพื่อกลับมาทำหน้าที่ของตน คนที่เป็นครูนั่นต้องเป็นทุกอย่างให้กับนักเรียนได้ ไม่ว่าจะเป็นแม่คนที่สองหรือครูผู้ให้ความรู้ก็ตาม การจะทำให้นักเรียนได้ดีนั้น คนเป็นครูก็ต้องพยายามปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีและอดทนต่อปัญหาต่างๆ ด้วย ซึ่งกำลังใจที่ดีนั้นก็เกิดขึ้นจากความสำเร็จของนักเรียนเป็นส่วนประกอบให้การทำหน้าที่ความเป็นครูได้อย่างสมบูรณ์โดยไม่ย่อท้อ ตนได้ตั้งเป้าหมายว่า อยากให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้ด้วยการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ภูมิใจที่ได้เห็นความสำเร็จของนักเรียน แม้ว่าชีวิตของนักเรียนคนนั้นจะไม่ได้เก่งในทางการศึกษา แต่ตัวครูจะต้องบอสิ่งที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนมากที่สุดด้วยความรักและความเข้าใจ สิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์เป็นแนวทางในการทำหน้าที่ครูของตน คือ การเข้าถึงจิตใจนักเรียน ให้รู้ว่าถ้านักเรียนคนนั้นมีปัญหาอย่างไร โดยเข้าถึงสาเหตุที่เป็นปัญหาของนักเรียนไม่ปล่อยให้ผ่านไปโดยไม่แก้ไขและหาทางร่วมกันแก้ไข การเรียนรู้จากปัญหาหลายๆ สาเหตุแล้วนำมาปรับใช้กับการสอนนักเรียนหรือแก้ไขพฤติกรรมในแง่ลบของนักเรียนให้ดีขึ้น”

กรณีศึกษาที่ 4

ให้ข้อมูลว่า “ก่อนได้มาเป็นครูเคยสังเกตเห็นนักเรียนที่มาโรงเรียนแล้วมีความรู้สึกประทับใจว่าถ้าในอนาคตถ้าตนเป็นครูได้แล้วก็จะทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ซึ่งตอนแรกนั้นก็ยังไม่มีความมั่นใจด้วยบุคลิกของตนเพราะแต่ก่อนไม่ได้ทำงานทางด้านนี้และไม่เคยนึกว่าจะได้มาทำอาชีพครู แต่เมื่อได้มีโอกาสเข้ามาสู่อาชีพครูและเมื่อได้ลงมือปฏิบัติหน้าที่ก็เกิดความชอบ เกิดความภูมิใจในการทำหน้าที่ครูเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพ จากนั้นก็ได้เปลี่ยนทัศนคติว่าตนเป็นความชอบในการเป็นครู ประกอบกับได้กลับมาทำงานที่โรงเรียนที่ตนเองเคยเรียน เมื่อได้ทำงานในที่ ๆ ตนเองเคยเรียนก็อยากที่จะฝึกนักเรียนเป็นคนดี เป็นความคาดหวังของทางบ้านที่ต้องการให้ตนทำอาชีพที่มี

ความมั่นคงและคุณครูที่โรงเรียนเดิมของตนเรียนให้การสนับสนุน ผลักดัน ให้เราได้สอบเข้าเป็นครู เพื่อที่จะให้เราได้กลับมาที่โรงเรียนเพื่อมาสอนนักเรียนรุ่นน้องของเราให้เป็นคนดีเหมือนที่เราเป็น เมื่อเราได้กลับมาแล้วทำหน้าที่มันก็ทำให้เราเปลี่ยนแปลงตัวเองว่าจะทำหน้าที่ครูและทำให้เด็กเป็นคนดี จึงเป็นความคาดหวังที่ตนจะทำให้ได้ สำหรับตนนั้นไม่ได้มีความชอบมาตั้งแต่ต้น ไม่ได้คิดว่าทางที่เดินมาจะต้องมาเป็นครู แต่เมื่อได้ทำก็เริ่มเรียนรู้ว่าอาชีพครูนี้ก็เป็นอาชีพที่ดี ที่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ความเป็นมาที่เราได้ให้กับนักเรียน ซึ่งการที่เราได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากขึ้นก็ทำให้เรามีความรู้สึกว่าเริ่มอยากที่จะเป็นครูและสั่งสอนนักเรียนต่อไป ในยุคปัจจุบันภาพที่ครูมาใส่แว่นหนาถือไม้เหมือนแต่ก่อนก็ได้ไปแล้ว เพราะทุกวันนี้สังคมเปลี่ยนไปเด็กยุคใหม่ต้องเจอกับเทคโนโลยีมากขึ้น เราก็ต้องก้าวให้ทันนักเรียน การจะเจาะลึกกับนักเรียนที่มีปัญหา ควรเรียกมาคุยแล้วปรับตนเองเป็นบทบาทต่าง ๆ ให้เข้ากับเด็กให้ได้ มีโอกาสต้องเรียกนักเรียนมาคุยบ้างสำหรับนักเรียนที่ดูแล้วว่ามีปัญหาเกิดขึ้นเพื่อแก้ไข หาหนทางในการสั่งสอนที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยกับครู การดูว่านักเรียนมากนั้นไม่ใช่เรื่องดีนัก แต่หากจำเป็นต้องว่าเราก็อธิบายให้ฟังว่าด้วยเหตุผลอะไร ครูควรมีบุคลิก ยิ้มแย้ม ร่าเริง แจ่มใส บางครั้งการว่า การมองหน้านักเรียนแล้วเหมือนจะดูอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่เรื่องดี ครูสมัยนี้ต้องรู้จักที่จะยิ้มแย้ม ทักทาย เพื่อให้นักเรียนรู้ว่าสามารถพูดคุยหรือกล้าที่จะเปิดใจ สิ่งที่ตนหวังนั้นหวังที่ตัวนักเรียนว่าอยากให้นักเรียนได้ดี อยากให้เด็กได้รู้ว่าสิ่งที่ตนได้รู้เรียนอยู่ตอนนี้จะมีประโยชน์ต่อไปข้างหน้า ให้ประสบความสำเร็จในชีวิต”

กรณีศึกษาที่ 5

ให้ข้อมูลว่า “ตอนเด็กมีความใกล้ชิดจากที่คุณพ่อที่เป็นคุณครูด้วยนั้นเป็นผู้เลี้ยงดู สั่งสอน ตนมา และตนก็ได้มีส่วนช่วยงานต่าง ๆ ของคุณพ่อที่ต้องทำในโรงเรียนมาตั้งแต่เด็กเป็นต้นมา การเริ่มต้นการทำงานในโรงเรียนมีความรู้สึกชอบลักษณะของการทำงานในโรงเรียน และเมื่อได้อยู่กับนักเรียนแล้วรู้สึกมีความสุข แต่ก่อนนั้นมีความกังวลว่าจะสามารถสื่อสารกับนักเรียนได้ไหม คิดว่าการถ่ายทอดความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ การเป็นทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน การยึดถือพรหมวิหาร 4 คือ มีเมตตา มีคุณธรรม ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความเอื้อเฟื้อต่อนักเรียน ความยินดี ความเข้าใจ เช่น การเตรียมพร้อม พูดคุย เข้าถึง ใส่ใจ คนที่มาเป็นครูได้จะต้อง รู้จักรักเอ็นดูนักเรียน รักการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่น และมุ่งไปที่ความสำเร็จของนักเรียนเป็นสำคัญ”

กรณีศึกษาที่ 6

ให้ข้อมูลว่า “สำหรับตนมองว่าอาชีพครูเป็นอาชีพๆ หนึ่ง ซึ่งไม่ได้แตกต่างกับอาชีพอื่นนัก แต่เมื่อได้เริ่มทำงานได้เห็นนักเรียน ก็ทำให้เกิดความตระหนักถึงการทำหน้าที่ครูของตนขึ้น แต่ก่อนที่จะมาเป็นครูเป็นคนที่ชอบการสอน การให้ความรู้กับผู้อื่น โดยรับรู้จากการที่ได้เคยทำงานสอนพิเศษมาก่อน ทำให้เกิดความมั่นใจขึ้นและตัดสินใจว่าจะเลือกเดินที่จะเป็นครูเต็มตัวให้ได้ คนที่เป็นครูสำหรับความคิดตน ครูจะต้องเป็นคนน่าเชื่อถือ การปฏิบัติตัวให้น่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญ การพยายามทำตัวให้เป็นแบบอย่างจะทำให้นักเรียนเรียนรู้พฤติกรรมที่ดีตามมา การเรียนรู้ต่อไปเพื่อพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ให้สูงขึ้นก็เป็นเรื่องสำคัญ เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และการตระหนักถึงหน้าที่สำคัญของอาชีพครูว่าตัวเรานั้นทำได้ดีพอหรือยัง ใช้ชีวิตอย่างไรที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน”

กรณีศึกษาที่ 7

ให้ข้อมูลว่า “สำหรับตนเองมีความภูมิใจกับการได้เป็นครู ครูเปรียบเสมือนแม่ของนักเรียน เราจึงต้องปลูกฝังเด็กตั้งแต่เด็ก เด็กจะจดจำทุกอย่าง จึงต้องสอนสิ่งที่ดีและเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก ได้เห็น เด็กจะจำถ้าหากเราทำสิ่งไม่ดีให้เด็กได้เห็น ครูจึงต้องเป็นคนที่ดีเยือกเย็น หากใจร้อนจะทำให้สุขภาพจิตของเด็กเสียได้ ผลเสียคือเด็กจะรู้สึกกลัวและไม่กล้าที่จะไปโรงเรียนได้ ในอดีตเคยเจอทั้งครูที่ดุและครูใจดี ตนเองเคยโดนการกระทำที่ทำให้รู้สึกสะท้อนใจขึ้นกับตน ตอนที่เรารียนไม่รู้เรื่องครูที่สอนได้แสดงกิริยาที่รุนแรงออกมาในเวลาไม่พอใจ จึงเกิดความรู้สึกขึ้นว่าถ้าเราได้มาเป็นครูเราจะไม่ทำกิริยาที่ไม่เหมาะสมอย่างนี้ เมื่อมาถึงจุดนี้แล้วเราต้องทำหน้าที่ครูให้ดีที่สุด เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนและเพื่อนครู ครูบางคนในสมัยนี้ก็มีการทำโทษเด็กในชั้นรุนแรงโดยไม่นึกถึงจิตใจเด็ก ควรใช้จิตวิทยากับเด็กจะดีกว่าที่จะใช้การลงโทษเด็ก เด็กจะจำกับเหตุการณ์นั้นเพราะเกิดจากความกลัวอยู่ตลอด ครูต้องเข้าใจว่าธรรมชาติของเด็กแต่ละวัยนั้นไม่เหมือนกัน เด็กอยากที่จะวิ่ง ขนก็เป็นธรรมชาติของเขาที่ครูควรเข้าใจ ไม่ใช่จะต้องว่ากล่าวอยู่ตลอดเวลา ปลอຍให้เด็กได้ใช้เวลาในวัยของเขาบ้าง เพื่อให้เด็กมีจิตใจที่ดีไม่ต้องกลัวครู และเวลาที่เราสอนเราต้องสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อดูความแตกต่างของเด็กว่าเราจะช่วยเหลือในเด็กที่มีปัญหาอย่างไร ควรจะสอนอย่างไร จะหาวิธีใด เสริมอย่างไรให้ได้ความรู้ เพราะในห้องเรียนเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่ละครอบครัวที่มาก็ไม่เหมือนกัน บางครอบครัวมีพื้นฐานชีวิตที่ดี บางครอบครัวเจอปัญหาความก้าวร้าวมา เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน ครูสังเกตว่าเด็กคนนี้มีอาการที่ผิดปกติไป เป็นเพราะอะไร ครูต้องรู้ต้องสังเกตและบันทึกไว้เป็นรายบุคคลได้ยิ่งดี แล้วนำมาคิดต่อว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาลูกของเราอย่างไรครูและควรให้ความรักและความสงสารเด็กเป็นหลัก อยากให้เด็กสามารถช่วยเหลือ

ตนเองได้ มีอะไรก็รู้จักแก้ไขปัญหาลองได้ แต่ถ้ามีปัญหาอะไรที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็สามารถที่จะเดิน มาถามครูได้โดยไม่ต้องกลัวครู นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา ครูก็ควรเป็นผู้ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ปกครองด้วย ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นอย่างไรและจะแก้ไขอย่างไร ทุกวันนี้ภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ครู ได้ดูแลเด็กทุก ๆ คน สำหรับครูแล้วจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีและ ส่งผลต่อนิสัยของเด็ก ครูควรที่จะใช้วิธีการสอนด้วยการใช้จิตวิทยาและวิธีการที่ไม่รุนแรงเกินไป สิ่ง ที่ตนเองยึดถือในการเป็นครูคือ ใจรักที่จะทำอาชีพ การดูแลและทำหน้าที่ของตนให้เต็มที่โดยอย่า หวังถึงสิ่งตอบแทนมากนัก การทำบุญและเสียสละคือการเป็นครู ไม่ใช่ว่าจะเรียนมาเป็นครูเพราะ ไม่รู้ว่าจะเลือกเรียนอะไร ทุกสิ่งที่จะประกอบขึ้นมาเป็นครูควรเกิดจากใจรัก”

กรณีศึกษาที่ 8

ให้ข้อมูลว่า “ก่อนจะมาเรียนครูนั้นไม่ได้มีใจรักไม่ได้อยากเป็นครูมาก่อน พ่อแม่มีความ ต้องการอยากให้เป็น เมื่อตอนเรียนแรก ๆ ก็รู้สึกกลัวที่จะต้องไปสอนเด็ก แต่พอได้เรียกบรรจุเป็นครู ก็รู้สึกดีใจมากกว่าทำสำเร็จตามที่พ่อแม่หวังไว้ ก่อนที่จะเข้าทำงานก็รู้สึกกังวลว่าจะพบเจอกับ อะไรบ้าง เด็กจะเป็นอย่างไร แต่เมื่อเข้าไปแล้วพบว่าเด็กนั้นไม่มีปัญหาแต่อย่างใดกลับเป็นเพื่อน ร่วมงานและผู้บริหารที่เราต้องปรับตัวเมื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียนในช่วงแรก แต่เมื่อใช้เวลาปรับตัวไป ชักพักถึงทำให้สามารถปรับตัวได้กับคนต่างพื้นที่ ต่างศาสนา แต่สำหรับวันแรกที่ได้เริ่มชีวิตครูนั้น ตนเองรู้สึกเกิดความอบอุ่นมากเมื่อได้เห็นนักเรียนและได้พูดคุยด้วย ตนเองนั้นไม่เคยนึกไว้แต่แรก ว่าจะต้องมาทำอาชีพนี้ เป็นเพราะครอบครัวมีความต้องการและสนับสนุนให้เดินทางสายนี้ แต่พอได้ เป็นมันทำให้สัมผัสถึงว่าตนได้เป็นผู้ให้รู้สึกภูมิใจ แต่แรกนั้นเป็นเพียงแค่การทำหน้าที่ไปโดยที่ยัง ไม่ได้มีความรู้สึกผูกพันกับเด็ก ๆ ด้วยเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้นึกถึงตรงที่มีเด็กเกเรกลุ่มหนึ่ง ไม่ตั้งใจ เรียน เกเร ทำตัวมีปัญหา เมื่อเวลามีครูไปต่อว่าก็จะมีการก้าวร้าวใส่ แต่เด็กคนหนึ่งในกลุ่มนี้ได้ พุดกับครูคนอื่นให้ตนเองได้ยินว่า ครูสุริยา รักเขา ไม่เกรียดพวกเขา เมื่อเราได้ยินดังนั้นก็ทำให้หัน คิดว่าอยากที่จะทำหน้าที่ของครูเพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้ได้ นอกจากจะให้มากกว่าทักษะวิชาการก็จะ ให้ความรักความห่วงใยและความจริงใจให้ แม้ว่าจะต้องทำโทษบ้างก็ต้องอธิบายเหตุผลให้เด็กได้รู้ ด้วย กระทั่งได้ย้ายกลับมาทำงานที่ต่างจังหวัดก็เจอเด็กที่มีปัญหาอีก เราใช้ความรักความห่วงใย และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี แสดงให้เด็กได้รับรู้แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ทั้งหมดนี้ทำให้เราถึง ได้ยึดถืออาชีพครูมาจนถึงทุกวันนี้ คิดว่าอาชีพครูนั้นเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง แต่หากคิดถึงอาชีพนี้ จริง ๆ การเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก มีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ มีอารมณ์ที่ดี สามารถปรับตัว หรือวิธีการให้เข้ากับวัยของเด็ก มีความกระตือรือร้น และสรรหาวิธีการที่

หลากหลายเพื่อนำมาดึงดูดให้เด็กเกิดความสนใจไม่เบี่ยงกับการเรียน ตัวครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองผิดถูกแต่ต้องอยู่คู่กับความมีคุณธรรมและความยุติธรรมในการทำหน้าที่ของครู เพื่อให้เด็กได้เติบโตเป็นคนดี เด็กมักจะติดภาพความรู้สึกของการมาโรงเรียน เพราะครูที่ไม่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กได้ ภาพที่เด็กกลัวครูไม่กล้าเปิดใจที่จะพูดคุยกับครูก็จะลดลง สำหรับตนตั้งเป้าหมายไว้ว่าต้องการให้เด็กได้มากกว่าความรู้ คือ เราจะสอนคุณธรรมสำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสุขกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันโดยมองโลกในแง่ดี ประกอบการทำงานใดด้วยความสุจริต มุ่งมั่นตั้งใจทำเพื่อความสำเร็จของตนโดยครูต้องไม่ปล่อยปะละเลยแม้ปัญหาเล็ก ๆ ครูต้องรับฟังปัญหาและความรู้สึกของเด็กเพื่อรับรู้ความบกพร่องหรือความผิดพลาดของตน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกระจกส่องตนเองเพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงตนเองต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิตการทำงานของครูไม่ใช่จะมีแค่เด็ก กับเพื่อนร่วมงานที่ต้องทำงานร่วมกันก็เป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันให้หน้าที่สำเร็จไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เราช่วยเขาเขาก็จะช่วยเรา ส่วนการทำงานกับเด็กครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุย แสดงความรู้สึก ครูต้องเป็นผู้เปิดใจให้กับเด็กที่ดีโดยไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึก หรือสถานะที่ต่างกันระหว่างครูกับศิษย์ในการตัดสินค่าของเด็กคนนั้นลงไป หากเราเปิดใจให้เด็กเด็กก็จะมี ความกล้าที่จะเปิดใจกับครูมากขึ้นเพื่อลดระยะห่างระหว่างครูกับเด็กออกไป การให้และการเชื่อม ความสัมพันธ์กับเด็ก ด้วยการเปิดใจให้ความใกล้ชิดกับเขาโดยประกอบด้วย ความรัก ความเข้าใจ ให้อภัย ให้ออกสื่อก จึงจะสามารถเปลี่ยนทุกสิ่งให้ดีขึ้นได้”

กรณีศึกษาที่ 9

ให้ข้อมูลว่า “เมื่อตนได้เข้ามาทำงานในโรงเรียนวันแรก เมื่อมองดูสถานที่ก็พบว่าไม่มีใครมาต้อนรับหรือพูดคุยกับตนเองเลย โดยความรู้สึกคิดว่าทำไมต้องต่างคนต่างอยู่หรือเพราะว่าเป็นเพราะความแตกต่างของคนต่างพื้นที่ แต่กับความรู้สึกเวลาที่เจอเด็กนั้นไม่รู้สึกตื่นเต้นเพราะตนมีความรู้สึกชอบมาตั้งแต่ก่อนแล้ว แต่ก่อนนั้นไม่เคยคิดจะเดินสู่อาชีพนี้นี้ แต่เมื่อมองเห็นคนใกล้ชิดที่มีความก้าวหน้าความมั่นคงในอาชีพครูแล้ว จึงทำให้ตนเองเปลี่ยนความคิดในการเรียนต่อหันกลับมาเริ่มเรียนใหม่เพื่อเปิดหนทางสู่การเป็นครู ด้วยการแนะนำจากคนใกล้ชิดตัวนั้นตอนแรกตนเองก็ยังไม่ได้เกิดความชอบในอาชีพนี้มากนัก แต่ความชอบนั้นเกิดขึ้นระหว่างการเข้าฝึกสอนในโรงเรียน ได้ใกล้ชิดได้ใช้เวลาอยู่กับเด็กจึงทำให้เกิดความรู้สึกชอบในอาชีพครูขึ้นมา ตนประทับใจครูที่เคยสอนตนมาในอดีต ด้วยครูคนนั้นมีความเรียบร้อย แต่งกายสุภาพ ทำตนเป็นแบบอย่างให้เราได้เห็น การให้ความสำคัญในเรื่องการมีมรรยาท การมีวินัย จากสังคมที่เปลี่ยนไปแต่การเป็นครูนั้นการทำตัวให้เหมาะสมจะต้องมาก่อน เช่น การฝึกความมีระเบียบ รักษาวินัยในตนเอง การสั่งสอนให้เด็กรู้ในผิด

ชอบในสิ่งที่ทำ เพื่อเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีลักษณะนิสัยที่ดี และการปรับทัศนคติให้ผู้ปกครองเด็กได้เข้าใจร่วมกันในการสอนเด็ก ความแตกต่างของเด็กและพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน ครูจึงต้องทำการสอนให้เด็กทุกคนมีคุณลักษณะที่ดีในการอยู่ในสังคมร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกความแตกต่าง การดูแลเด็กให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับตนรู้ตัวว่าเรายังทำได้ไม่เต็มที่นักในการทำหน้าที่ และทำในสิ่งที่ไม่ควรละเลยไป แต่สำหรับตนเองนั้นในการทำหน้าที่มีความยุติธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ เชื่อกันว่าเด็กทุกคนนั้นต้องมีความเท่าเทียมกันโดยไม่ดูที่พื้นฐานครอบครัวของเด็กว่าจะดีหรือไม่ดี ไม่ดูถูก ไม่ทับถม สอนให้ได้รู้ถึงความเท่าเทียมกันทุกคน”

กรณีศึกษาที่ 10

ให้ข้อมูลว่า “ตอนแรกที่จะเข้าเป็นครูจะต้องสอบแข่งขันกับคนอื่นเราคิดว่าเราคงสู้เขาไม่ได้ แต่ว่าเมื่อตัวเราสอบได้ก็ทำให้เราเกิดความมั่นใจว่าจะถ่ายทอดความรู้และพยายามหาความรู้เพิ่มในตอนที่ได้สอนสายอาชีพ เวลาทำหน้าที่ครูเราต้องนึกถึงหน้าที่รับผิดชอบในการสอนให้ดีที่สุด คิดว่าความรู้เราจะพอสอนเด็กไหม พยายามพัฒนาตนเองโดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติม แต่พอได้สอนเด็ก ประถมเกิดอีกความรู้สึกหนึ่งเมื่อได้เจอเด็กเล็ก ตอนบรรจุครั้งแรกที่เข้าโรงเรียน เห็นโรงเรียนแล้วนึกถึงขนาดที่แตกต่างกับที่ที่เคยได้ทำมาและได้สัมผัสบรรยากาศรอบ ๆ โรงเรียน รู้สึกชอบบรรยากาศของโรงเรียนมากที่มีบรรยากาศเงียบและไม่วุ่นวายจากภายนอก บรรยากาศในโรงเรียนมีผลต่อครู แต่คิดว่าการที่เข้าไปเริ่มสอนเด็กเล็กที่เรายังไม่เคยสอนจะสอนได้ไหมแต่ก็พยายามทำให้ได้ นอกจากจะชอบบรรยากาศในโรงเรียนที่ดีแล้วยังพบครูรุ่นพี่ที่น่ารักที่ดูแลรุ่นน้องเป็นอย่างดี นอกจากครูที่อยู่เดิมในโรงเรียนก็มีผลต่อการทำงานของครูรุ่นน้อง การพบเพื่อนครูคนหนึ่งในตอนเริ่มเป็นครูใหม่เป็นแรงผลักดัน เขามาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นครูมาเราได้เห็นลักษณะความเป็นครูของเพื่อนครูคนนี้สูงมาก เขาได้เป็นตัวอย่างให้ตนหลาย ๆ อย่าง ให้ข้อคิดที่ดีในการเป็นครูกับเรา เพราะที่บ้านของตนในตอนเด็กนั้นไม่มีอะไรเป็นแรงจูงใจ ตนเองอยากเรียนด้านศิลปะแต่ด้วยข้อจำกัดของทางบ้านทำให้ต้องเรียนใกล้บ้านเพราะเดินทางไปมาได้สะดวกสามารถกลับมาดูแลครอบครัวได้ เราได้สิทธิ์เป็นนักเรียนโครงการทุนเรียนครูพอดีจึงคิดว่าเลือกเรียนก็ได้ คนที่เป็นครูแต่ก่อนสำหรับเรารู้สึกกลัวและเกรงใจมาก สมัยก่อนสำหรับตนครูจะเป็นคนที่เด็กเคารพมาก เรายำเกรงเขา ครูเขาจะให้ความรัก สนับสนุน เป็นแบบอย่าง ดูแลนักเรียนอย่างดี ครูสมัยนั้นจะดูแลนักเรียนใกล้ชิดก็เลยเป็นความประทับใจ สมัยนี้ครูต้องเสียสละให้มาก ครูอย่าไปยึดกับงานวิชาการที่ต้องทำเป็นผลงานมากกว่าที่จะให้ความรู้เด็ก ถ้าครูให้เวลากับเด็กมากขึ้นปัญหาที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือไม่ได้เรียนไม่ได้ก็จะหายไป ต้องให้เวลากับเด็กให้มากขึ้น ต้องให้เวลากับในชั้นเรียนไม่ใช่

ทำงานนอกห้องเรียน ความจริงสิ่งเหล่านี้คือหน้าที่หลักของครูที่ครูจะต้องนึกถึงนักเรียน ถ้าครูทำหน้าที่ของตนให้ดีแล้วทุกสิ่งก็จะดี ถ้าครูอยู่กับเด็กเต็มที่เด็กก็จะได้ผลการเรียนรู้ได้เต็มที่ เวลาที่ตนสอนให้เด็ก อ่าน เขียน ตนใช้เวลาเต็มที่ให้เด็ก เด็กก็สามารถเรียนรู้และทำได้อย่างเต็มที่ ทุกอาชีพก็ต้องมีหน้าที่ของตนเอง ถ้าทุกคนทำหน้าที่นั้นให้ดีทุกอย่างก็จะดีผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาก็ดี ส่วนประกอบต่างๆ นั้นก็ไม่ใช่อยู่อันเดียวครุอย่างเดี่ยว เดียวนี้เด็กมีปัญหามากขึ้น จาก ครอบครัว ชุมชน พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับเด็ก ทุกฝ่ายต้องดูว่าเด็กมีปัญหาอย่างไรและร่วมกันแก้ไข โดยที่ไม่ใช่ให้ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลเพียงคนเดียว ทุกฝ่ายต้องทำหน้าที่ร่วมกัน ด้วยความรู้สึกของ ตนครูในปัจจุบันดูแลเด็กน้อยลง ครูใหม่ ๆ บางคนการดูแลเด็กน้อยลง คนเป็นครูควรคิดถึงเรื่องนี้ ด้วย เป้าหมายของตนอยู่ที่เด็ก ว่าตนทำหน้าที่สอนแล้วเด็กประสบความสำเร็จไหม ได้ผลการเรียนที่ดีไหม เพราะเด็กไม่ได้อยู่ในความรูระดับเดียวกันในการเรียนรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากัน เด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้เราก็ต้องช่วยเขาเป็นพิเศษ ในบางที่ที่เราช่วยเขาไม่ได้ มันก็เป็นความทุกข์ของครู เด็กที่มีปัญหาย่างนี้สังคมมองครูว่าต้องช่วยเหลือได้หมดทำให้ครูรู้สึกกดดัน ในการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในห้องเรียนมันเป็นเรื่องยากไม่เหมือนพ่อแม่ที่สอนลูกคนเดียว แต่ในห้องเรียนคือต้องทำการแก้ปัญหาตลอดเวลาสำหรับโรงเรียนที่ห่างไกลซึ่งเด็กมีความแตกต่างกันมากจึงเป็นเรื่องยาก ครูก็มีความทุกข์เช่นกันเมื่อเด็กทำไม่ได้อย่างที่เราคิดไว้ แต่ครูก็ต้องใช้ความพยายามในการเข้าใจ ใช้เทคนิค ที่มากกว่าการสอนเด็กปกติ การทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เมื่ออยู่กับเด็กให้ความรักความเมตตากับเด็กมาก ๆ ครูต้องมีความใจเย็นเห็นเด็กเป็นที่ตั้ง ให้ความรักกับเขาเยอะ ๆ ถ้าเราให้ความรักกับเขาเยอะให้เหมือนกับพ่อแม่ให้ความรักกับลูก อะไรที่เขาไม่ดีก็อย่ากให้เขาพัฒนาขึ้น ครูก็ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านอื่น ๆ ด้วย ครูต้องพัฒนาตนเองงานอะไรที่ยากสำหรับตนเองก็ต้องรู้จักที่จะค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นำสิ่งรอบตัวมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การพัฒนาของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนคิดว่าการพัฒนาของบางคนคือการเรียนปริญญาโท สำหรับตนคือการหาความรู้จากการอ่านหนังสือหรือว่าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแล้วนำมาลองปรับใช้กับการสอน คนจะเป็นครูต้องเรียนรู้ อบรม บ่มเพาะ เรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตให้มาก และมองวิธีการเรียนรู้จากผู้อื่นมาเป็นประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ของเราต่อไป”

แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

คำชี้แจง ขอให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นในการตอบข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็น ซึ่งการทำแบบวัดนี้ไม่มีข้อความใดถูกหรือผิดและ จะไม่เป็นการบ่งชี้ถึงความดี ความไม่ดี รวมทั้งไม่มีผลต่อตัวท่านในทุกกรณี ดังนั้นขอให้ท่านทำแบบวัดนี้ ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

แบบวัดแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง ข้อต่อไปนี้เป็นข้อความที่ระบุถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ โปรดเลือกคำตอบโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ( ) ที่ตรงกับตัวท่าน และใส่ข้อความใน ..... ตามความเป็นจริง

1. เพศ : ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ : .....ปี
3. ประสบการณ์ในการทำงาน : .....ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุด : ( ) ปริญญาตรี ( ) ปริญญาโท ( ) ปริญญาเอก ( ) อื่นๆ.....
5. สังกัดหน่วยงาน : ( ) สพป. ( ) สพม. ( ) อื่นๆ.....
6. สถานที่ตั้งของสถานศึกษา : ( ) ภาคกลาง ( ) ภาคเหนือ ( ) ภาคใต้ ( ) ภาคตะวันออก
( ) ภาคตะวันตก ( ) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 แบบวัดจิตสำนึกความเป็นครู

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาข้อคำถามทุกข้ออย่างละเอียด เลือกตอบโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ในแต่ละข้อ ที่ตัวท่านเห็นว่าได้ปฏิบัติตามความเป็นจริงเพียงช่องเดียว โดยพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกตอบ ดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านค่อนข้างมาก
จริงพอประมาณ	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง
ไม่ค่อยจริง	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเท่าไรนัก
ไม่จริงเลย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเลย

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	จริงพอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1	แม้ผู้เรียนจะไม่เข้าใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าสอน ข้าพเจ้าจะพยายามช่วยเหลือให้ผู้เรียนนั้นสามารถเข้าใจได้					
2	ข้าพเจ้าพยายามที่จะสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่					
3	ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อแม้ผู้เรียนจะมีศักยภาพต่ำ					
4	ข้าพเจ้ายินดีจะทุ่มเทกำลังสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
5	ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจอย่างเต็มความสามารถของตน					
6	ข้าพเจ้าตระหนักว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ					
7	ข้าพเจ้ามีความภูมิใจในศักดิ์ศรีของความเป็นครู					
8	ข้าพเจ้ามีความรักต่ออาชีพครู					
9	ข้าพเจ้าจะพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระที่จะ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	จริงพอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
	ทำการสอน ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน					
10	ข้าพเจ้ามีการเตรียมเนื้อหาสาระและวิธีการก่อนทำการสอน					
11	ข้าพเจ้าหมั่นค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพิ่มเติม					
12	ข้าพเจ้าศึกษาเนื้อหาสาระที่จะทำการสอนให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนเริ่มการเรียนการสอน					
13	ข้าพเจ้าเข้าร่วมอบรมทักษะในการสอนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาทักษะในการสอน					
14	ข้าพเจ้าจะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน					
15	ข้าพเจ้านำวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียน					
16	เมื่อพบอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ข้าพเจ้าจะวิเคราะห์ทุกแง่มุมของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง					
17	เมื่อข้าพเจ้าพบเจอปัญหา ข้าพเจ้าจะพยายามใช้ความสามารถเพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม					
18	แม้ว่าผู้เรียนจะประสบปัญหาในการเรียนรู้เพียงใด ข้าพเจ้าก็จะหาวิธีการแก้ไขที่หลากหลายให้กับผู้เรียน					
19	การสอนของข้าพเจ้ามีลำดับขั้นตอนในการสอนอย่างชัดเจน					
20	ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้วิธีสอนตามลักษณะของผู้เรียน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	จริงพอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
21	ข้าพเจ้าเลือกใช้ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะสอน					
22	ข้าพเจ้าสามารถสอนเรื่องยากให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างง่าย					
23	ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้คำพูดในการยกตัวอย่างให้เหมาะสมกับบทเรียน					
24	ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจได้					
25	การปฏิบัติหน้าที่ของข้าพเจ้ามีความเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ครู					
26	ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน					
27	ข้าพเจ้าสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์					
28	ข้าพเจ้าแต่งกายอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามกาลเทศะ					
29	ข้าพเจ้าระมัดระวังในการวางตัวให้เหมาะสมกับความความเป็นครู					
30	ข้าพเจ้าพูดกับทุกคนด้วยวาจาที่สุภาพ					
31	ข้าพเจ้าใช้ชีวิตตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
32	ข้าพเจ้ายอมเสียสละเวลากับกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่					
33	ข้าพเจ้าให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนโดยไม่ปล่อยปะละเลย					
34	เมื่อต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย ข้าพเจ้าจะทำอย่างตั้งใจและกระตือรือร้นในการ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	จริงพอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
	ทำงานนั้น					
35	ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ					
36	ข้าพเจ้าจะสอนให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตนตั้งใจจนประสบความสำเร็จ					
37	ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าการสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน					
38	ข้าพเจ้าจะแนะแนวให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถตามความรู้ความถนัดของตน					
39	การจัดการเรียนการสอนของข้าพเจ้ามีการวางแผนสำหรับมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่กับการมีคุณธรรม					
40	ข้าพเจ้าไม่เคยละทิ้งความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน					
41	ข้าพเจ้าจะติดตามผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือโดยไม่ละทิ้ง แม้เป็นเรื่องเล็กน้อย					
42	ข้าพเจ้าจะเป็นที่ปรึกษาและผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน					
43	ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่ของครูด้วยความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนและตนเองอยู่เสมอ					
44	ข้าพเจ้าปรารถนาจะสอนให้ศิษย์ของข้าพเจ้าเป็นคนดีของสังคม					
45	ข้าพเจ้าจะแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อผู้เรียนกระทำในสิ่งที่ดี					
46	ข้าพเจ้าจะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เพื่อการดำรงอยู่ใน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	จริงพอประมาณ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
	สังคมอย่างมีคุณภาพ					
47	ข้าพเจ้าช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เรียนให้มีความรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต					
48	ข้าพเจ้าจะไม่ละทิ้งการทำหน้าที่ครูเพื่อทำเรื่องส่วนตัว					
49	แม้ข้าพเจ้าจะมีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพข้าพเจ้าก็ไม่เคยทำ					
50	ข้าพเจ้ารู้สึกอายหากจะทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการประกอบอาชีพครู					
51	ข้าพเจ้าไม่เคยหวังผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพครู					

ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านสละเวลาในการให้ข้อมูลเหล่านี้ตามความเป็นจริง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายภควัต ศรียารัตน์
วันเดือนปีเกิด	18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	92 ซอยเจริญนคร 25 ถนนเจริญนคร แขวงบางลำพูล่าง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10600
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ) จาก โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2552	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) จาก มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2559	การศึกษาระดับมหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชา การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชา จิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร